

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Statistická analýza vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství
a turismu ve vybraných krajích ČR**

Veronika Váňová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Veronika Váňová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Statistická analýza vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství a turismu ve vybraných krajích ČR

Název anglicky

Statistical analysis of selected indicators in the field of spa and tourism in the chosen regions of the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je shromáždění a následné statistické zpracování dat z oblasti lázeňství a turismu v ČR se zaměřením na dva turisticky atraktivní kraje ČR – Karlovarský a Zlínský kraj. Těžištěm praktické části práce je popis vývojových tendencí vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství a turismu v předem vymezeném období. Dílčím cílem práce je nalezení faktorů ovlivňujících návštěvnost turistických cílů v uvedených krajích. Na základě modelování časových řad sledovaných ukazatelů bude dále konstruována krátkodobá předpověď jejich vývoje budoucího.

Metodika

K analýze a popisu vývoje vybraných ukazatelů z oblasti cestovního ruchu v čase budou v praktické části práce využity zejména metody analýzy časových řad. K popisu dynamiky vývoje bude využito základních charakteristik časových řad a jednoduché indexní analýzy. Nedílnou součástí práce budou grafické výstupy doplňující výsledky analýz. Ke zpracování analýz bude využito statistického softwaru Statistica.

Doporučený rozsah práce

60-100

Klíčová slova

cestovní ruch, lázeňství, turismus, statistická analýza, časová řada, kraje ČR, hromadná ubytovací zařízení

Doporučené zdroje informací

BENEŠOVÁ, Petra, KRUISOVÁ, Hana. Zdravotně orientovaný cestovní ruch. Praha: Idea servis, 2015. 401 s. ISBN 978-80-85970-85-2.

FRANKE, Antonín. Statistika cestovního ruchu. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 230 s. ISBN 978-80-7357-717-9.

HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava, SEGER, Jan, FISCHER, Jakub. Statistika pro ekonomy. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 415 s. ISBN 978-80-86946-43-6.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar, VILDOVÁ, Eliška, JANEČEK, Petr, TLUČHOŘ, Jan. Lázeňství: management a marketing. Praha: Grada Publishing, 2019. 351 s. ISBN 978-80-271-2461-9.

KŘIVÁNEK, Rostislav. České lázně a lázeňské resorty. Praha: Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism, 2017. 44 s. ISBN 978-80-7513-165-2.

PALATKOVÁ, Monika, ZICHOVÁ, Jitka. Ekonomika turismu: turismus České republiky. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. 262 s. ISBN 978-80-247-3643-3.

SMITH, Melanie, PUCZKO Laszlo. Health, Tourism and Hospitality: Spas, Wellness and Medical Travel. 2nd edition. Routledge, 2014. 224 s. ISBN 9781136187346.

1906

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jana Köppelová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 28. 6. 2022

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 2. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Statistická analýza vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství a turismu ve vybraných krajích ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Janě Köppelové, Ph.D., za odborné rady, postřehy, čas věnovaný naší spolupráci i bezproblémovou a rychlou komunikaci.

Statistická analýza vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství a turismu ve vybraných krajích ČR

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje problematice lázeňství a turismu v České republice a dvou vybraných krajích, kterými jsou kraje Karlovarský a Zlínský. Karlovarský kraj byl zvolen jako ideální příklad lázeňsky atraktivního kraje a Zlínský kraj jako příklad zejména turisticky atraktivního kraje. Hlavním cílem práce je popis vývojových tendencí vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství a turismu v období od roku 2003 do roku 2022, zejména s využitím metod analýzy časových řad.

Výsledky práce ukazují, že v rámci lázeňství dosahuje samotný Karlovarský kraj podobných hodnot jako všechny zbylé kraje České republiky dohromady. Kraj je jedinečný také tím, že jeho lázeňská zařízení jsou oblíbená zejména cizinci. V rámci analyzovaných ukazatelů v oblasti turismu Karlovarský kraj opět Zlínský kraj předčil. Avšak v rámci analýzy nejnavštěvovanějších turistických cílů krajů dosáhl výrazněji lepších výsledků Zlínský kraj. Zkonstruované předpovědi vybraných ukazatelů, kterými jsou počet pacientů a počet hostů, naznačují převážně rostoucí trend.

Klíčová slova: lázeňství, turismus, Karlovarský kraj, Zlínský kraj, návštěvník, cizinec, časová řada, porovnání krajů, turistické cíle

Statistical analysis of selected indicators in the field of spa and tourism in the chosen regions of the Czech Republic

Abstract

The diploma thesis deals with a matter of spa industry and tourism in the Czech Republic and in its two chosen regions, which are the Karlovy Vary region and the Zlín region. The Karlovy Vary region was chosen as an ideal example of a spa attractive region and the Zlín region as an example of an especially attractive tourist region. The main aim of the thesis is to describe development tendencies of chosen indicators from the field of spa industry and tourism from 2003 to 2022, especially with the usage of analysis methods of time series.

The results of the thesis show that the Karlovy Vary region itself achieves similar figures as all the other regions of the Czech Republic together, within the spa industry. The region is also unique for the fact that its spa facilities are particularly popular among foreigners. In terms of the analysed indicators in the field of tourism, the Karlovy Vary region surpassed the Zlín region again. However, in terms of the analysis of the most visited tourist destinations of the regions, the Zlín region achieved significantly better results. The constructed predictions of selected indicators, which are the number of patients and the number of guests, indicate a predominantly increasing trend.

Keywords: spa industry, tourism, Karlovy Vary region, Zlín region, visitor, foreigner, time series, comparison of regions, tourist destinations

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika.....	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
2.2.1 Časové řady.....	11
2.2.2 Elementární charakteristiky časových řad	13
2.2.3 Modelování časových řad	15
2.2.4 Neperiodické časové řady a jejich vyrovnávání	17
2.2.5 Výběr nejvhodnějšího modelu trendu.....	19
2.2.6 Předpovědi časových řad	21
2.2.7 Indexní analýza	22
3 Teoretická východiska	24
3.1 Teoretické pojetí lázeňství	24
3.2 Lázeňství jako forma cestovního ruchu	26
3.3 Předpoklady pro rozvoj lázeňství.....	27
3.4 Historie lázeňství v České republice	28
3.4.1 Vývoj lázeňství po první světové válce	30
3.4.2 Období 1945–1989	30
3.4.3 Významný rok 1989.....	32
3.4.4 Změny po roce 1993	33
3.5 Legislativa v lázeňství	34
3.6 Lázně v České republice	35
3.6.1 Františkovy Lázně.....	36
3.6.2 Karlovy Vary	37
3.6.3 Mariánské Lázně.....	37
3.6.4 Turismus v okolí lázeňských měst Karlovarského kraje	39
3.6.5 Luhačovice.....	40
3.7 Lázeňská (a další) hromadná ubytovací zařízení	41
3.8 Turismus.....	42
3.8.1 Dělení turismu.....	43
3.8.2 Statistiky turismu	47
3.9 Historie turismu.....	47
3.9.1 Etapy vývoje turismu	48
3.9.2 Historie turismu v České republice.....	50
3.9.3 Meziválečné období a druhá světová válka	51
3.9.4 Vývoj po roce 1989.....	52

4 Vlastní práce	54
4.1 Vývoj počtu pacientů v lázeňských zařízeních České republiky	54
4.1.1 Předpověď počtu pacientů v ČR.....	56
4.1.2 Vývoj počtu pacientů v lázeňských zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji.....	57
4.1.2.1 Předpověď počtu pacientů v Karlovarském a Zlínském kraji	61
4.2 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních v ČR.....	64
4.2.1 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních Karlovarského a Zlínského kraje	67
4.3 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních České republiky ...	72
4.3.1 Předpověď počtu hostů v ČR.....	75
4.3.2 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních Karlovarského a Zlínského kraje	76
4.3.2.1 Předpověď počtu hostů v Karlovarském a Zlínském kraji	82
4.4 Vývoj počtu přenocování v České republice.....	84
4.4.1 Vývoj počtu přenocování v Karlovarském a Zlínském kraji	87
4.5 Návštěvnost turistických cílů	88
5 Zhodnocení výsledků	93
6 Závěr	96
7 Seznam použitých zdrojů	98
8 Seznam tabulek a grafů	102
8.1 Seznam tabulek	102
8.2 Seznam grafů.....	103
Přílohy	106

1 Úvod

Turismus a lázeňství jsou dvěma oblastmi, které jsou v dnešní době neodmyslitelnou součástí lidských životů. Téměř každý den je možné od svých známých či alespoň od cizích lidí zaslechnout o jejich plánované dovolené, wellness pobytu nebo minimálně jednodenním výletu. Poznávání nových míst, často za hranicemi republiky i dokonce kontinentu, se stalo opravdovým trendem. K preferovaným variantám v současné době určitě patří krátkodobé wellness pobyty, na které lidé jezdí zejména za odpočinkem. Kromě wellness hotelů či různých center mohou za tímto účelem vyrazit do lázní, kde mají záruku opravdu kvalitní péče. Ne všichni si však pobyt v lázních vyberou dobrovolně. Odbornou péčí pod dohledem kvalifikovaných zdravotníků si vyžadují nejrůznější druhy nemocí, se kterými se lidé během života potýkají. I za takovou péčí jezdí lidé právě do lázní a nezáleží, zda se jedná o problémy s dýcháním, pohybem anebo psychikou. V České republice je možné vybírat z množství kvalitních lázeňských zařízení. I přesto se však jako první asociace v souvislosti s českým lázeňstvím většině lidem vybaví Karlovarský kraj. Ten platí i za hranicemi České republiky za lázeňský ráj a typicky lázeňskou oblast. Česká republika však nabízí mnohem více než kvalitní lázeňskou péči. Návštěvníky láká svou bohatou historií, architekturou a nespočtelným množstvím kulturních i přírodních památek.

Turismus i lázeňství si určitě zaslouží pozornost, a to nejen z pohledu svého nesporného ekonomického vlivu. Analýzy současného stavu turismu i lázeňství pomáhají identifikovat nejdůležitější potřeby místa, rozvíjet oblasti, které si to vyžadují nebo plánovat aktivity do budoucna tak, aby se zvýšila atraktivita daného místa (v případě turismu) či lázní (v případě lázeňství). Právě zkoumání stavu lázeňství a turismu ve dvou zvolených krajích České republiky je hlavním tématem této diplomové práce.

Kromě zmíněné vlastní analýzy – zabývající se porovnáním dvou vybraných krajů z hlediska lázeňského cestovního ruchu a turismu – se práce ještě krátce zabývá návštěvností turistických cílů v obou krajích.

Hlavním přínosem práce je přehledné shrnutí situace lázeňství a turismu v České republice a dvou krajích. V rámci lázeňství i turismu poskytuje informace o počtu osob ze zahraničí, což je důležitý údaj nejen pro ekonomický růst a investiční rozhodnutí v kraji. Práce předkládá vývoj v čase, což je mimo jiné důležité pro porozumění dlouhodobým trendům, vytváření prognóz a získání informací podstatných pro plánování budoucích aktivit a podporu rozhodování.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je popis vývojových tendencí vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství a turismu v České republice a dvou zvolených krajích v období let 2003 až 2022. Vybrané kraje, kterými jsou kraj Karlovarský a Zlínský, nejsou v rámci ukazatelů zkoumány pouze jako samostatné jednotky. Důvodem je, že se práce snaží nastínit, jak významný je kraj pro danou oblast v republikovém měřítku. Práce se snaží objasnit, jakou měrou se na cestovním ruchu České republiky podílí lidé ze zahraničí a do jaké míry je pro něj důležitý lázeňský cestovní ruch. Kromě popisu uplynulých vývojových tendencí sledovaných ukazatelů shromážděných v časových řadách je práce v případě dvou zvolených ukazatelů zaměřena také na konstrukci krátkodobé predikce vývoje budoucího. Dílčím cílem práce je snaha o nalezení faktorů, které mají vliv na intenzitu návštěvnosti turistických cílů ve vybraných krajích.

2.2 Metodika

Pro provedení analýzy vybraných ukazatelů z oblasti lázeňství a turismu jsou v praktické části práce využívány zejména metody analýzy časových řad. Tyto metody vhodně doplňuje jednoduchá indexní analýza, která, spolu se základními charakteristikami časových řad, slouží k popisu dynamiky vývoje sledovaných ukazatelů. Pro potřeby analýz dat je pracováno s tabulkovým procesorem Microsoft Excel a statistickým softwarem Statistica. Výsledky analýz přehledně předkládají okomentované grafy a tabulky, které pomáhají s interpretací zjištěných výsledků.

2.2.1 Časové řady

Dle Svatošové a Káby (2008, s. 38) se časovou řadou rozumí „*množina pozorování kvantitativní charakteristiky (ukazatele), uspořádaná v čase*“. Hindls a kol. (2000, s. 89) ji popisují obdobně, a to jako „*posloupnost věcně a prostorově srovnatelných pozorování, která jsou jednoznačně uspořádána z hlediska času*“.

Hindls a kol. (2007, s. 246–248) rozlišují časové řady dle několika různých hledisek. Jedním takovým hlediskem je čas, dle kterého jsou známy časové řady intervalové a okamžikové. U intervalových časových řad jsou údaje shromažďovány za určitý interval. V případě okamžikových časových řad se shromažďuje množství jednotlivých údajů,

přičemž každý z údajů se vztahuje ke konkrétnímu časovému bodu. Hodnoty ukazatele intervalových řad lze narozdíl od těch okamžikových mezi sebou sčítat. U okamžikových ukazatelů by použití součtu nepřineslo žádné relevantní výsledky. Co se týče průměru, u intervalových časových řad se používá aritmetický průměr. V případě okamžikových časových řad, kdy je sledován například počet zaměstnanců k určitému dni v měsíci, má však větší význam používání chronologického průměru.

Další druh časových řad dle Hindlse a kol. (2000, s. 89) zohledňuje periodicitu sledovaných ukazatelů. Na základě ní se časové řady dělí na krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé časové řady obsahují ukazatele s periodicitou kratší než jeden rok, naopak o dlouhodobých řadách se hovoří v případě roční, nebo ještě delší než roční, periodicity. V případě roční periodicity bývají časové řady označovány též jako roční časové řady. Krátkodobé časové řady mohou obsahovat data na bázi nejen period měsíčních, ale také čtvrtletních či například týdenních. Jako ukázka měsíční časové řady poslouží například počet návštěvníků zoologické zahrady zachycený v každém měsíci během jednoho roku. Vývoj počtu narozených dětí v České republice v jednotlivých letech za posledních pět let může být příkladem dlouhodobé časové řady.

Hindls a kol. (2007, s. 246–250) také zmiňují rozdělení časových řad dle druhu sledovaných ukazatelů, a to na časové řady primárních či sekundárních ukazatelů. Primární (nebo také prvotní) ukazatele se získávají přímo (jedná se například o počet obyvatel v konkrétním městě a roce), zatímco sekundární jsou zjišťovány z ukazatelů primárních (mimo jiné jako jejich rozdíl) – jsou to tedy odvozené charakteristiky.

Způsob vyjádření ukazatelů je dle Hindlse a kol. (2000, s. 89–92) zmíněn jako další hledisko pro rozdělení časových řad. Konkrétně se jedná o rozlišení časových řad naturálních a peněžních ukazatelů. Naturální ukazatele nejčastěji vyjadřují objem nějaké produkce, a to například v kilogramech či kusech. V rámci ekonomických časových řad je však více typické setkání se s řadou obsahující peněžní ukazatele. Cenová hladina se však v průběhu času mění (není fixní), což může vést ke sběru údajů, které pospolu nevytvoří časovou řadu s vypovídací hodnotou, a tak je nutné dbát na to, aby údaje časové řady byly vždy věcně, prostorově i časově srovnatelné. Toto je nutné mít na paměti ještě před zahájením samotné analýzy.

Věcně srovnatelné jsou údaje tehdy, pokud jsou po obsahové stránce totožné (Hindls a kol., 2000, s. 92–93). Nejednou se stává, že ukazatele se sice označují stejným názvem, ale liší se obsahově. Způsobit to může například samotné plynutí času, kdy v průběhu let dojde

k nejrůznějším pokrokům a objevům vedoucím k zavedení modernějších technologií. Poté již není rozumné vytvářet delší časové řady, jelikož ukazatele nejsou obsahově shodné a časová řada by tak neukázala relevantní pohled na vývoj ukazatele. O věcné nesrovnalosti se hovoří také tehdy, když se užije jiná cenová hladina, nebo podnik (či obdobná jednotka) změni svůj zavedený způsob zjišťování. Pokud se údaje pojí ke shodným geografickým územím, hovoří se o prostorové srovnatelnosti údajů. Kromě případu shodného geografického celku se však o tuto srovnatelnost jedná také v případě, kdy v rámci zkoumané jednotky dojde ke změně organizační struktury – jde o změnu „ekonomického prostoru“. Změna organizační struktury spočívá například v kapitálovém vstupu zahraniční firmy do firmy tuzemské nebo sloučením některých poboček či oddělení. U intervalových ukazatelů, a to zejména krátkodobých časových řad, se často vyskytuje problém zajistit časovou srovnatelnost. Pokud se ukazatele nebudou pojit ke stejně dlouhým intervalům, dojde k zavádějícímu výsledku s nedostačující vypovídací schopností. Aby byla srovnatelnost zajištěna, provádí se přepočítání známý pod názvem očišťování časových řad od důsledků kalendářních variací. V rámci této početní operace se převádí daná období na jeden společný časový interval.

Samostatnou kategorií, která může podle Hindlse a kol. (2007, s. 251–252) také vytvářet problémy, je cenová srovnatelnost údajů. Pro konstruování časové řady lze použít běžné či stálé ceny. Běžné, tj. aktuální, ceny berou v úvahu, jak se vyvíjí cena určitého produktu během sledovaných období, zatímco stálé ceny počítají s jednou fixní cenou, jež je neměnná po celé období. Použití stálých cen se ve statistice jeví jako praktičtější způsob.

2.2.2 Elementární charakteristiky časových řad

Při analýze časové řady je vhodné začínat určením základních charakteristik časových řad spolu se zobrazením vizuální podoby chování sledovaného ukazatele (Hindls a kol., 2006, s. 252–253). Grafické znázornění pomůže se základní představou o procesech konkrétní časové řady (lze tak zachytit například pravidelně se opakující výkyvy), avšak detailnější informace o vzniklých změnách či souvislostech mezi procesy nelze z grafu vyčíst. Proto se využívá základních (elementárních) charakteristik časových řad, které slouží k popisu dynamiky vývoje různých ukazatelů. Mezi tyto charakteristiky jsou řazeny difference různého řádu, tempa a průměrná tempa růstu a průměry hodnot časové řady.

Z absolutních charakteristik časových řad je dle Hindlse a kol. (2006, s. 253) často používána difference 1. řádu a difference 2. řádu. Pojem difference je možné chápat jako rozdíl

mezi dvěma veličinami. Diferenci 1. řádu (známou též pod označením 1. difference) lze vypočítat dle následujícího vzorce:

$$\Delta_t^1 = y_t - y_{t-1}, t = 2, 3, \dots, n \quad (1)$$

Uvedená difference znázorňuje absolutní přírůstek či úbytek analyzovaného ukazatele v jednom daném okamžiku oproti okamžiku těsně předcházejícímu tomuto danému. Svatošová a Kába (2008, s. 38) dále ve své knize označují pojmy „první difference“ a „absolutní přírůstek“ za synonyma.

Pro případ, kdy je potřeba spočítat průměrnou absolutní difference, která vyjadřuje, o kolik se daný ukazatel během daného období změnil v průměru, předkládá Hindls a kol. (2006, s. 253) vzorec:

$$\bar{y} = \sum_{t=1}^n y_t \quad (2)$$

Pokud jsou od sebe odečteny dvě první difference (které po sobě následují), získá se tak druhá absolutní difference (Hindls a kol., 2007, s. 253):

$$\Delta_t^2 = \Delta_t^1 - \Delta_{t-1}^1, t = 3, 4, \dots, n \quad (3)$$

Difference 2. řádu informuje o absolutním zrychlení či zpomalení vývoje v dané časové řadě a také se z ní lze dozvědět, o kolik se jeden přírůstek zvětšil nebo zmenšil oproti předcházejícímu (Svatošová a Kába, 2008, s. 39).

Mezi elementární charakteristiky dle Svatošové a Káby (2008, s. 39) patří kromě absolutních také charakteristiky relativní. Jednou z relativních charakteristik je koeficient růstu (v této souvislosti se lze setkat také s pojmem tempo růstu, což je koeficient růstu vyjádřený procentně).

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}}, t = 2, 3, \dots, n \quad (4)$$

Z tempa růstu lze číst procentuální změnu (zda došlo k poklesu nebo růstu) mezi dvěma po sobě jdoucími obdobími.

V případě, že se časová řada (nebo její úseky) vyvíjí monotónním způsobem, má smysl počítat také průměrný koeficient růstu \bar{k} (Svatošová a Kába, 2008, s. 39). Ten se počítá jako geometrický průměr jednotlivých koeficientů růstu.

$$\bar{k} = \sqrt[n-1]{\frac{y_2}{y_1} * \frac{y_3}{y_2} \dots \frac{y_n}{y_{n-1}}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad (5)$$

Další základní charakteristikou je průměr. Svatošová s Kábou (2008, s. 40) upozorňují, že jeho výpočet se liší podle toho, zda se jedná o intervalovou nebo okamžikovou časovou řadu. U obou druhů časových řad je možné počítat prostý a vážený průměr, přičemž u intervalové časové řady je rozhodujícím hlediskem pro výběr konkrétní formy (ne)shodnost délky intervalů. Pokud jsou intervaly stejně dlouhé, pro výpočet se použije prostý aritmetický průměr. Vypočítá se jako podíl všech hodnot časové řady za dané období a počtu dní, měsíců či let zkoumaného období (Hindls a kol., 2007, s. 253):

$$\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{t=1}^n y_t \quad (6)$$

Nestejně dlouhé intervaly vyžadují použití váženého aritmetického průměru (Svatošová a Kába, 2008, s. 40). Oproti prosté formě průměru je v tomto případě nutné znát váhy hodnot, se kterými je počítáno. Je dán soubor hodnot, v němž každé hodnotě odpovídá nějaká váha. Vážený průměr se získá vydělením součtu jednotlivých intervalů (vynásobených hodnot se svou váhou) se součtem vah.

Jak již bylo zmíněno výše, u okamžikové časové řady se počítá chronologický průměr, nikoliv aritmetický. U výpočtu je nutné rozlišovat, zda jsou jednotlivé časové úseky od sebe vzdálené rovnoměrně – pak se použije prostý chronologický průměr (7) – nebo zda se bude počítat dle vzorce pro váženou formu průměru (8), který je vhodný pro případy, kdy se vzdálenosti (délky mezi úseky) od sebe liší (Hindls a kol., 2006, s. 248).

$$\bar{y} = \frac{\frac{y_1 + y_2}{2} + \frac{y_2 + y_3}{2} + \dots + \frac{y_{k-1} + y_k}{2}}{k - 1} \quad (7)$$

Ve vzorci se počítá s k časovými okamžiky, které jsou označeny od t_1 po t_k . Hodnoty okamžikových ukazatelů jsou vyjádřeny jako y_1, y_2 až y_k . Vzorec pro vážený chronologický průměr (8) musí navíc počítat s rozdílnými délkami intervalů, což vyjadřuje symbol d_i .

$$\bar{y} = \frac{\frac{y_1 + y_2}{2} d_1 + \frac{y_2 + y_3}{2} d_2 + \dots + \frac{y_{k-1} + y_k}{2} d_{k-1}}{d_1 + d_2 + \dots + d_{k-1}} \quad (8)$$

2.2.3 Modelování časových řad

Hindls a kol. (2006, s. 254) uvádí, že u modelování časových řad jsou rozeznávány jednorozměrné a vícerozměrné modely, přičemž ve většině případů se vychází z modelu jednorozměrného. Ten má podobu:

$$y_t = f(t, \varepsilon_t) \quad (9)$$

kde y_t vyjadřuje hodnotu ukazatele, který se modeluje, čas je vyjádřen proměnnou t a hodnota náhodné složky písmenem ε .

K analýze jednorozměrných časových řad lze podle Svatošové a Káby (2008, s. 41) přistoupit s využitím klasického (formálního) modelu, kdy se vychází z předpokladu, že každá časová řada se skládá z trendu, periodických kolísání a náhodných kolísání. To, jak se vyvíjí hodnoty konkrétního ukazatele v dlouhodobém měřítku, je označováno pojmem trend. Autoři ji označují jako „*dlouhodobou celkovou a hlavní tendenci vývoje časové řady*“. Setkat se lze s rostoucím, klesajícím či konstantním trendem (Hindls a kol., 2000, s. 95). Označení periodická složka vychází z toho, že zkoumaný jev je ovlivňován různými faktory, které se však objevují pravidelně (neboli v periodách) (Svatošová a Kába, 2008, s. 41–42). Pod periodickou složku se řadí tři druhy kolísání, a to cyklické, sezónní a krátkodobé. Toto dělení vychází z délky jedné periody. Perioda trvající více než jeden rok je typická pro cyklické kolísání, roční periodicitu se objevuje u sezónních, a pokud je fluktuace kratší než jeden rok, je řeč o krátkodobém kolísání. Kromě periodické složky a trendu je třeba myslet i na třetí část časové řady – náhodné kolísání. Je obtížné tuto složku blíže specifikovat, jelikož je vyvolána náhodnými, občasnými a drobnými jevy, které není možné předvídat. Tato složka je součástí každé časové řady, zatímco trend či periodická složka mohou u některých chybět. Do této složky by spadaly také chyby měření.

Časovou řadu, která v sobě obsahuje trend, periodickou i náhodnou složku, označují Svatošová s Kábou (2008, s. 42) jako periodickou. Nejčastěji se periodická složka objevuje v podobě sezónní složky a pak bývá taková časová řada označována jako sezónně zatížená. Taková časová řada se vyjádří následujícím vzorcem:

$$y_t = T_t + S_t + \varepsilon_t \quad (10)$$

Trendová složka se skrývá pod označením T_t , sezónní kolísání je označeno písmenem S (v rovnici pak S_t) a označení ε_t odpovídá náhodnému kolísání. Kromě aditivního typu dekompozice časové řady, jenž je vyjádřen výše zmíněným vzorcem (10), je znám také multiplikativní rozklad časové řady. U tohoto modelu se jednotlivé složky mezi sebou nesčítají, ale násobí:

$$y_t = T_t * P_t * \varepsilon_t \quad (11)$$

V rámci periodické složky se nejčastěji vyskytují případy s roční periodicitou – sezónní kolísání (S_t) – ale spolu s dalšími dvěma typy kolísání (cyklickým a krátkodobým, viz výše), je souhrnně periodická složka označována P_t . S výběrem konkrétního typu dekompozice (aditivní či multiplikativní) opět pomáhá grafický rozbor, v rámci kterého se zkoumá

periodická složka. Pokud je periodická složka podobně velká jako trend, využije se multiplikatívni model. V případě, že periodické oscilace okolo trendu nevykazují výrazné fluktuační, má větší smysl použít aditivní typ. V neperiodické časové řadě se sezónní složka (respektive periodická složka) rovná nule. V případě, že se trend časové řady nemění, a je tedy možné ho označit za konstantní, je řeč o stacionární řadě.

Hindls a kol. (2006, s. 255–256), kromě právě představeného „klasického modelu“, zmiňují ještě dva další způsoby pro analýzu jednorozměrného modelu časové řady. Setkat se lze s Boxovou-Jenkinsovou metodologií a spektrální analýzou, které se však používají v menší míře. V rámci Boxovy-Jenkinsovy metodologie je předmětem analýzy zejména náhodná složka, u spektrální analýzy se časová řada spíše podobá směsici sinusovek a kosinusovek s odlišnými amplitudami i četnostmi výskytu.

2.2.4 Neperiodické časové řady a jejich vyrovnávání

V případě, že časová řada neobsahuje periodickou složku – tedy sezónní ani cyklickou – je dle Svatošové a Káby (2008, s. 42–43) prováděna analýza neperiodické časové řady. Stěžejním úkolem při takové analýze je popis trendu, k čemuž jsou využívány metody známé pod pojmem vyrovnávání časových řad. Vyrovnávání se dá provést více způsoby, přičemž těmi nejznámějšími a nejhojněji využívanými jsou mechanické a analytické vyrovnávání. Mechanické vyrovnávání se provádí metodou klouzavých průměrů, kdy namísto empirických pozorování je počítáno s aritmetickými průměry získanými z původní časové řady. Pomocí vzorce, kde časová řada obsahuje hodnoty y_1 až y_n a k označuje klouzavé průměry, se dá tato skutečnost znázornit následovně:

$$\frac{y_1 + y_2 + \dots + y_k}{k}, \frac{y_2 + y_3 + \dots + y_{k+1}}{k}, \frac{y_3 + y_4 + \dots + y_{k+2}}{k}, \dots \quad (12)$$

Výpočet metody klouzavých průměrů není příliš složitý, což platí také o náročnosti (respektive nenáročnosti) popisu a interpretace získaných výsledků. Na druhou stranu je však možné zmínit větší množství nedostatků této metody. Pokud je analyzováno příliš mnoho hodnot, podstatná část z nich zůstává nevyrovnaná. Dále není vhodné používat tuto metodu pro výpočty budoucích období. Každý, kdo se setká s výsledky vzešlými z této metody, by měl mít také na paměti, že výpočty jsou realizovány pomocí aritmetického průměru, který nedokáže vhodně zpracovat extrémní hodnoty, a v případě jejich výskytů tak poskytuje zkreslené výsledky.

Za vhodnější způsob tak Svatošová a Kába (2008, s. 44–45) označují analytické vyrovnávání, které nedisponuje tolika nedostatky a v porovnání s ostatními metodami (nejen

metodou klouzavých průměrů) dokáže přesněji postihnout vývoj zkoumaných veličin. K analytickému vyrovnávání jsou využívány trendové funkce. K výběru vhodné trendové funkce lze jako podpůrný prostředek využít grafický rozbor daných hodnot. Ten je však nutné podpořit dalšími metodami, například metodou nejmenších čtverců. Ta pomůže s odhadem parametrů modelu.

$$\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2 = \min \quad (13)$$

Ve vzorci se pod označením y_t ($t = 1, \dots, n$) skrývají hodnoty časové řady, které jsou v konkrétní časové řadě obsažené a y'_t jsou hodnoty očekávané. Hindls a kol. (2006, s. 257–266) upozorňují, že metoda nejmenších čtverců však určitě není použitelná pro všechny trendové funkce. Bez nutné úpravy lze tuto metodu využít pro lineární a kvadratické funkce. Lineární trend s neznámými parametry β_0 a β_1 a časovou proměnnou t má tento tvar:

$$T_t = \beta_0 + \beta_1 t \quad (14)$$

Kvadratická trendová funkce, která má oproti lineární funkci jeden neznámý parametr β_2 navíc, je znázorněna následovně:

$$T_t = \beta_0 + \beta_1 t + \beta_2 t^2 \quad (15)$$

Použití metody nejmenších čtverců pro exponenciální funkce je podmíněno provedením tzv. linearizující transformace, což znamená, že model trendu s nelineárními parametry je transformován do podoby s parametry lineárními. Exponenciální trend je charakterizován tímto způsobem:

$$T_t = \beta_0 \beta_1^t \quad (16)$$

Metodu nejmenších čtverců lze pro odhad strukturálních parametrů použít také u logaritmické (17), mocninné (18), odmocninné (19), kombinované (20) a logistické (21) trendové funkce (Svatošová a Kába, 2008, s. 44).

$$T_t = a + b \log t \quad (17)$$

$$T_t = a t^b \quad (18)$$

$$T_t = a + b\sqrt{t} \quad (19)$$

$$T_t = a + bt + c\sqrt{t} \quad (20)$$

$$T_t = \frac{k}{1 + e^{a+bt}} \quad (21)$$

Hindls a kol. (2006, s. 257) zmiňují i další, v praxi používané, trendové funkce, na které však nelze metodu nejmenších čtverců aplikovat. Jedná se například o modifikovaný exponenciální trend či Gompertzovu křivku.

Výše zmíněné trendové funkce lze podle Svatošové a Káby (2008, s. 52–53) souhrnně označit jako klasické trendové modely. I přesto, že jsou rozšířeny a užívány, mají několik nedostatků. To, že klasický model nezohledňuje určitý vývoj, proměnlivost hodnot parametrů a počítá s neměnnými podmínkami, patří mezi ty nejzásadnější. V čase stabilní hodnoty parametrů však v reálném světě není možné zajistit, a tak vznikly tzv. adaptivní modely. Adaptivní modely, které s proměnlivostí počítají, lze nalézt také pod označením modely s měnlivými parametry. Do adaptivních modelů spadá (mimo jiné) jednoduché, dvojité a trojitě exponenciální vyrovnávání – souhrnně označované jako Brownovy modely exponenciálního vyrovnávání. Jednotlivé varianty se od sebe odlišují na základě toho, jaká funkce je pro trend časové řady po nějaký čas typická. U jednoduchého se počítá s výskytem krátkých období, kde je trendová složka konstantní. Lineární trend v krátkých úsecích časové řady je typický pro dvojité exponenciální vyrovnávání a kvadratická funkce popisující trend v kratších úsecích časové řady je typická pro trojitě exponenciální vyrovnávání.

2.2.5 Výběr nejvhodnějšího modelu trendu

Nabídka trendových funkcí je široká, a tak není zcela snadné vybrat tu nejvhodnější. Jedním z podpůrných prostředků pro správný výběr je podle Hindlse a kol. (2006, s. 286–287) hodnocení věcně ekonomických kritérií. To však také není možné využít pokaždé. Pokud použít lze, pomůže s hrubou orientací a dá představu o tom, do jakého (případně jakých) typu trendové funkce by mohl analyzovaný trend spadat. Další podpůrný prostředek je analýza grafu časové řady. Avšak i v tomto případě se hovoří pouze o orientační představě toho, jaká trendová křivka by byla nejvhodnější. Důvodem je to, že v grafické analýze hraje velkou roli subjektivita, a tak se může snadno stát, že lidé dojdou k rozdílným závěrům o volbě trendové funkce i přesto, že analyzují stejný graf.

Výběr trendové funkce by tak měl být opřen zejména o statistická kritéria, ze kterých se na rozdíl od dvou předchozích získají výsledky s vypovídací hodnotou (Hindls a kol., 2000, s. 121). Pokud je cílem analýzy časové řady popis vývoje v minulosti, pak jsou pro výběr nejvhodnějšího modelu využívána interpolační kritéria. Naopak při analýze zaměřené na budoucí směřování ukazatele pomohou extrapolační kritéria.

V souvislosti s interpolačními kritérii zmiňují Svatošová s Kábou (2008, s. 46–47) metody regresní analýzy. Konkrétně se lze setkat s indexem determinace I^2 , který vyjadřuje, do jaké míry panuje shoda mezi empirickými a teoretickými hodnotami. Index nabývá hodnot od 0 do 1, přičemž žádoucí jsou vyšší čísla (čísla blíže jedné), která znamenají, že model umí lépe popsat zkoumaný jev. Ve vzorci indexu determinace se pracuje s aritmetickým průměrem hodnot \bar{y} , teoretickými (neboli vyrovnanými) hodnotami y' a samotnými hodnotami y_1 až y_n :

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2} \quad (22)$$

Odmocněním indexu determinace se získá index korelace I . Opět platí, že se pohybuje mezi 0 a 1 a že čím více se bude blížit jedné, tím lepší model to je.

$$I = \sqrt{I^2} \quad (23)$$

Výjimkou není situace, že index korelace (případně index determinace) vychází obdobně u více trendových funkcí, a výběr tak není zcela jednoznačný. V takové situaci se z možných variant vybere ta z matematického hlediska nejjednodušší funkce.

Ve statistických programových systémech se k hodnocení kvality modelu využívají ještě následující kritéria jako střední procentuální chyba odhadu MPE, střední absolutní chyba odhadu MAE nebo střední absolutní procentuální chyba odhadu MAPE (Svatošová a Kába, 2008, s. 48).

$$MPE = \frac{100}{n} \sum_t \left(\frac{y_t - y'_t}{y_t} \right) \quad (24)$$

$$MAE = \frac{1}{n} \sum_t |y_t - y'_t| \quad (25)$$

$$MAPE = \frac{100}{n} \sum_t \left| \frac{y_t - y'_t}{y_t} \right| \quad (26)$$

Uvedená kritéria jsou pouze příkladem, charakteristik pracujících s chybou odhadu existuje více (jako střední chyba odhadu ME nebo střední čtvercová chyba MSE). Ve všech případech však platí, že chyba odhadu by měla být co nejmenší. Zkratky těchto kritérií pochází z angličtiny – všechny vzorce obsahují první písmeno slov „mean“ a „error“.

Extrapolací kritéria, která se používají pro vytváření předpovědí, jsou založena na simulaci (Hindls a kol., 2006, s. 293). Vybraná časová řada se rozdělí na dvě části, přičemž jedna část slouží pouze pro ověření kvality. Zkoumá se, jak konkrétní trendové funkce dokáží předpovědět další vývoj (zkrácené) časové řady. Hodnoty předpovědi získané

z jednotlivých funkcí se tedy porovnají s reálným vývojem časové řady a lze pak rozhodnout, kterou funkci je nejvhodnější použít. Pro porovnání skutečného vývoje a vytvořené předpovědi (neboli pseudoprognózy) slouží například tzv. koeficienty nesouladu. Za zmínku však stojí, že modely kvalitní pro zachycení minulosti určitě nejsou automaticky vhodné pro zachycení budoucnosti. Uvádí se, že pouze polovina kvalitních modelů pro popis minulosti je vhodná také při tvorbě prognóz.

2.2.6 Předpovědi časových řad

Křivý (2012, s. 15) rozlišuje dva druhy metod pro předpovědi – kvantitativní a kvalitativní. Kvalitativní metody se vyznačují subjektivním názorem, jelikož předpovědi jsou vytvářeny několika, na sobě nezávislými, experty. Naopak s pevně danými vzorci a postupy pracují kvantitativní metody, přičemž tou nejvíce využívanou je metoda extrapolace. Ta předpokládá, že budoucí vývoj pouze naváže na předešlý vývoj a v něm bude dále pokračovat bez větších odchylek (Hindls a kol., 2006, s. 330–331). Hindls a kol. (2006, s. 330–331) dále uvádí, že metoda tedy nepočítá se zásadnějšími výkyvy či změnami v čase, což je jedna z nejnápadnějších nevýhod této techniky. Právě kvůli této nevýhodě se využívá pouze u krátkodobých prognóz. Není však důležité, zda je takovým obdobím týden či rok. Celkově se však díky své jednoduchosti a časové nenáročnosti tato technika hojně využívá. A to i přesto, že jsou známy i další nedostatky extrapolčních prognóz. Problematické například také je, že touto technikou nelze získat celistvé, systémové prognózy, jelikož nezkoumá všechny jevy najednou, ale každý zvlášť. To je pouze další argument pro to, že výsledky získané extrapolací by bylo vhodné zkoumat spolu s výsledky z dalších prognostických metod a nespolehat se na ně jako na nezpochybnitelný fakt.

Extrapolční prognózy lze vyjádřit ve formě bodové či intervalové předpovědi (Hindls a kol., 2000, s. 100). Předpověď v podobě intervalu je více vypovídající a poskytuje lépe uchopitelnou představu o budoucím vývoji. Předem je zvolena pravděpodobnost, se kterou lze zjišťovanou hodnotu očekávat v mezích předpovědního intervalu. Obecně platí, že přesnost předpovědi závisí na délce horizontu předpovědi – čím je delší, tím se získá nepřesnější předpověď. Naopak bodové předpovědi jsou vyjádřeny pouze pomocí jednoho čísla, což je příliš strohé a znamená to, že takové předpovědi nedokážou poskytnout tak kvalitní povědomí o zjišťovaných hodnotách.

2.2.7 Indexní analýza

K indexní analýze se pojí více termínů, které je potřeba znát. Kromě indexu za ně Svatošová a Kába (2008, s. 62) označují zejména údaj a ukazatel, který je definován jako „specifická statistická veličina, která popisuje určitou sociálněekonomickou skutečnost“. Hindls a kol. (2006, s. 342–346) ukazatel popisují jako proměnnou veličinu s prostorovým a časovým vymezením. Ohraničením prostoru a času se získá konkrétní hodnota ukazatele, neboli údaj. Ukazatele je možné různě třídit, přičemž základní dělení rozeznává primární a sekundární ukazatele. V případě, že s hodnotou není prováděna žádná početní operace a je pouze převzata tak, jak je, jedná se o primární (neboli prvotní) ukazatel. Příkladem může být denní počet návštěvníků lázeňského komplexu. Sekundární, odvozený, ukazatel se získá pomocí funkce primárních ukazatelů, a to nejčastěji jejich podílem či rozdílem. Takovým ukazatelem je například průměrná délka pobytu návštěvníků. Další členění třídí ukazatele na absolutní a relativní. Absolutním ukazatelem v oblasti turismu je celkový počet turistů v daném měsíci či celkový počet přenocování ve všech ubytovacích zařízeních během jednoho roku – nezohledňuje tedy žádný jiný jev, ale udává velikost určitého jevu samu o sobě. Podílem absolutních ukazatelů se získá ukazatel relativní – například vydělením celkového počtu zahraničních turistů celkovým počtem všech turistů. Rozeznávají se ještě ukazatele extenzivní a intenzivní, okamžikové a intervalové či některé další.

Hindls a kol. (2006, s. 346) upozorňují, že ukazatele jsou pro popis sociálně ekonomických skutečností velmi důležité, avšak samy o sobě nemají potřebnou vypovídací schopnost. Až podílem či rozdílem dvou hodnot jednoho ukazatele se získá index či absolutní rozdíl (případně přírůstek), které ukážou vývoj ukazatele – změny oproti předešlému období či rozdíly ve srovnání s jinou jednotkou. Zjišťuje se tedy, jak se hodnoty daného ukazatele mezi sebou liší v různých situacích. Index a absolutní rozdíl jsou stejně důležité veličiny, které se vzájemně doplňují.

Mezi nejčastěji používané indexy používané v analýze časových řad označuje Svatošová s Kábou (2008, s. 63–64) řetězový a bazický index. V případě, že každá hodnota z řady hodnot ukazatele je porovnávána s jedním stejným obdobím, tzv. bází, je řeč o bazickém indexu. Ten se vypočítá následovně:

$$I_{i/0} = \frac{q_i}{q_0} \quad (27)$$

Báze je označena pomocí q_0 , jednotlivé hodnoty ukazatele, které se u každého výpočtu mění, vyjadřuje q_i . Naopak řetězový index slouží k analýzám, kdy je cílem porovnat hodnoty dvou

období jdoucích za sebou. Základ (q_{i-1}), ke kterému se vztahuje výpočet, je tedy na rozdíl od bazického indexu pokaždé jiný. V oblasti analýzy časových řad se jedná o koeficient růstu.

$$I_{i/i-1} = \frac{q_i}{q_{i-1}} \quad (28)$$

3 Teoretická východiska

3.1 Teoretické pojetí lázeňství

Definice pojmu lázeňství není zcela jednoznačná a je možné dohledat její různé podoby. Dle Jakubíkové a kol. (2019, s. 18–19) je však jisté, že české slovo lázně odpovídá mezinárodně známému pojmu spa. Původ tohoto slova ale už není tak jasný. Dle jedné teorie pochází ze španělského výrazu *espa*, což znamená fontána. Jiná teorie se přiklání k latinskému *spagere*, neboli rozptylovat či navlhčit. Je možné nalézt i mnoho dalších teorií – jedna z nejpravděpodobnějších uvádí, že bylo toto slovo převzato z názvu vesnice v Belgii, a to vesnice Spa, kde se nacházely teplé minerální prameny. V obecnějším měřítku se dá slovo spa použít i pro ozdravná střediska nebo jakékoliv instituce pečující o zdraví člověka a používající procedury spojené s vodou. Léčení prostřednictvím vody v nějaké formě využívají v podstatě všechny lázně – spojení významu slov lázně a spa je tak více než opodstatněné. Celosvětové vnímání tohoto pojmu není ale jednotné, mezi obyvateli různých území se mohou objevovat malé rozdíly. K tématu lázeňství se pojí také výraz *wellness*. Lze se domnívat, že když se použije spojení „lázeňský pobyt“, má se na mysli spíše dlouhodobější záležitost od zhruba pěti dnů do několika týdnů, zatímco „wellness pobyt“ označuje většinou krátkodobé pobyty na několik málo dnů – nejčastěji se jedná o prodloužený víkend.

Tyto rozdílné faktory mezi *wellness* a lázeňstvím zmiňují také Benešová a Kruisová (2013, s. 12, 14–16), které dále upřesňují, že v rámci lázeňského léčebného pobytu návštěvník podstupuje různé terapie a procedury, snaží se zotavovat a zcela se doléčit z náročné léčby pod dohledem kvalifikovaných odborníků. Naproti tomu je *wellness* chápán jako čas, který člověk věnuje odpočinku těla i mysli prostřednictvím různých lázeňských procedur omlazujících lidský organismus. Na rozdíl od klasického lázeňského pobytu, kdy lékařem doporučené / předepsané návštěvě lázní (často opakované) předchází dlouhodobější zdravotní komplikace, operace, úrazy apod., není návštěva *wellness* následkem prodělané nemoci nebo úrazu, ale spíše prevencí proti únavě a stresu na základě rozhodnutí jedince o způsobu trávení volného času či dovolené. Charakteristickým znakem *wellness* pobytů je, že k nabízení svých služeb nepotřebují přírodní léčivé zdroje a není ani nutné, aby kvůli nim hosté jezdili pouze do lázeňských lokalit. Hlavním motivem je u hosta navodit příjemný pocit, aby odjížděl s psychickou i fyzickou pohodou. Pomoci mu k ní má široká nabídka služeb v oblasti fitness, výživy, kultury a dalších. Lidé si na rozdíl od lázeňských pobytů

hradí wellness pobyty plně svými prostředky bez nároku na příspěvky pojišťoven či jiných institucí.

Osoba, které je léčba ve státních i nestátních lázeňských zařízeních hrazena zdravotní pojišťovnou, je dle Benešové a Kruisové (2013, s. 21, 25–26) nazývána pojištěncem, případně lázeňským pacientem (slovo pacient se používá jako obecný termín pro osobu, které poskytuje službu zdravotní personál). Dále je možné se setkat s lázeňským pacientem-turistou, což je osoba, jež vynakládá své vlastní prostředky a ve své podstatě se jedná o samoplátce. Lidé cestující do lázeňského místa, kteří tam nejedou primárně za léčbou či procedurami, jsou nazýváni jako lázeňští turisté a výletníci. Jde jim zejména o turistické cíle v blízkosti lázeňského místa, kulturní a společenské akce nebo například sportovně a relaxačně strávený čas v blízkosti lázní. Zmíněné slovní spojení „lázeňské zařízení“ je možné chápat jako synonymum slova lázně jakožto zdravotnického zařízení i hospodářského subjektu. Statistika zdravotních služeb (2023) Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR dělí osoby v lázních také na cizince a tuzemce. Cizinec je dle Českého statistického úřadu (2021) fyzická osoba bez státního občanství České republiky.

Benešová a Kruisová (2013, s. 12–16) uvádí, že zdravotně orientovaný cestovní ruch je v obecné rovině možné rozdělit do čtyřech kategorií. Kromě lázeňského léčebného cestovního ruchu sem bývá řazen již zmíněný wellness cestovní ruch a dále rekreační (tzv. lázeňská turistika) a medicínský či léčebný cestovní ruch. První dva typy již byly popsány výše, proto bude soustředěnost nyní zaměřena na zbylé dva. V rámci rekreačního cestovního ruchu – jak již název napovídá – lázně slouží zejména jako místo pro dovolenou a odpočinek. Lidé ani nemusí během celého pobytu navštívit jedinou proceduru či lázeňskou kúru, ale pro svou dovolenou si zvolili lázeňské místo, kde pak velmi často kombinují větší množství různých aktivit. Stejně jako u wellness pobytů i zde platí, že návštěvníci v lázeňském místě nestráví tolik dnů a v obecném měřítku se tak jedná o kratší pobyty. Na takový typ cestovního ruchu jsou lázeňská místa připravena a hosty ubytovávají spíše v komerčním zdravotním prostředí. Lázeňská turistika je spíše sezónní záležitostí, o níž je největší zájem během letních, případně zimních, měsíců.

Nejnovějším typem zdravotního cestovního ruchu je tzv. léčebný (Benešová a Kruisová, 2013, s. 17–18). Je dělen na pět oblastí dle vykonávaného zákroku – estetická a plastická medicína, estetická dermatologie, stomatologické zákroky, řízení početí a spadají sem také operační zákroky s dlouhou délkou čekání v mateřské zemi. Jedná se o cestování

do zahraničí za medicínskými zákroky typu plastických operací, liposukcí nebo odstraňování jizev. Obecně je možné konstatovat, že takové cesty vyhledávají zejména mladší ženy.

Výše použité slovní spojení „lázeňské místo“ má dle Ministerstva zdravotnictví České republiky (2023) svůj oficiální, právní základ a nejedná se pouze o termín, který si vymysleli sami lidé. Je upraven v zákoně č. 164/2001 Sb., o kterém bude dále řeč. Za lázeňské místo lze označit území obce nebo jen některou jeho část (případně území více obcí či jejich částí) s přírodními léčebnými lázněmi. V případě „lázeňského pobytu“ se tak jedná o pobyt uskutečňovaný v lázeňském zařízení v lázeňském místě (Benešová a Kruisová, 2013, s. 26)

Stejně jako je známo dělení zdravotně orientovaného cestovního ruchu na několik podkategorií, tak neexistuje pouze jediný druh lázní (Jak být a zůstat fit). Na základě přítomného přírodního léčivého zdroje je možné se setkat s řadou různých „typů“, přičemž zřejmě těmi nejznámějšími a nejčastějšími jsou radonové, termální, bahenní, slatinné, klimatické a minerální.

Dále Jakubíková a kol. (2019, s. 20) zmiňují pojem balneologie, jež označuje vědní obor zkoumající lázeňství. Balneologie se zabývá účinkem přírodních léčivých zdrojů (například přírodních minerálních vod či rašelin, bahen a podobně) na zdraví lidského jedince a dále také zkoumá léčebné postupy a metody v lázeňství. Řeší nejen léčbu, ale také prevenci nejrůznějších onemocnění.

Lázeňství je dnes nedílnou součástí lidských životů – pomáhá předcházet i následně léčit nejrůznější onemocnění, probíhají zde rehabilitace a poskytne člověku také rady ohledně stravovacích návyků, dostatečného pohybu a dalších činností spojených se zdravým životním stylem.

3.2 Lázeňství jako forma cestovního ruchu

Lázeňství je významnou složkou cestovního ruchu. Pro lázeňský cestovní ruch jsou nezbytná zdravotnická zařízení využívající „*přírodní léčivé zdroje, které působí na lidský organismus svojí teplotou, chemickým složením a klimatem*“ (Jakubíková a kol., 2019, s. 31). Definice pro lázeňský cestovní ruch také zdůrazňují nutnost klidného a příjemného prostředí v okolí zařízení (například parky, aleje a podobně) a tamní odpovídající společensko-kulturní život. Jak již bylo zmíněno, lidé nenavštěvují lázně pouze z důvodu léčby nějakého úrazu či onemocnění, ale jezdí do lázeňských zařízení také hlavně za odpočinkem nebo se pomocí takových návštěv snaží zdravotním omezením vyhýbat.

Součková (2010, s. 19) ve své práci potvrzuje domněnku, že v České republice existuje více právnických osob, jež se snaží o propagaci místních lázní a přilákání co největšího množství návštěvníků domácích i zahraničních. Při získávání informací o českém lázeňství pomůže například Svaz léčebných lázní České republiky – jde o profesní sdružení léčebných lázní. Některé analýzy a data ohledně lázeňství je možné nalézt i na stránkách organizace CzechTourism v sekci Tourdata. Pravidelně se pořádají různé veletrhy věnující se cestovnímu ruchu, na kterých jsou mimo jiné propagovány právě také lázně. Na webových stránkách Výstaviště Lysá nad Labem (Lázeňský veletrh) lze mimo jiné zaznamenat místní čtyřdenní lázeňský veletrh, který má více než desetiletou tradici.

3.3 Předpoklady pro rozvoj lázeňství

Aby mohlo být lázeňství úspěšnou a neustále se rozvíjející oblastí cestovního ruchu, je dle Jakubíkové a kol. (2019, s. 30–33) nutná souhra několika rozdílných segmentů. Zřejmě tím nejzásadnějším předpokladem pro rozvoj lázeňství je existence přírodních léčivých zdrojů. Vědecky se zkoumají účinky těchto zdrojů na organismus člověka. Je zřejmé, že pro jejich využívání v lázeňském průmyslu musí mít prokazatelný pozitivní vliv na zdraví i splněné hygienické standardy. Je známo více typů přírodních léčivých zdrojů, z nichž některé byly zmíněny již v souvislosti s balneologií. Kromě nich (přírodní minerální léčivé vody, rašeliny, bahna) sem spadají také přírodní termální léčivé vody, peloidy, slatiny (spolu s rašelinami patří do skupiny takzvaných humidů), vřidelní plyny a emanace. V lázeňství je možné se setkat s bahny prostými či sirnými. Do oblasti přírodních zdrojů jako předpokladu pro rozvoj lázeňství spadají také klimatické podmínky.

Dalším nutným předpokladem jsou lidé, respektive jejich volba trávení volného času (Jakubíková a kol., 2019, s. 32). V mimopracovní době má člověk nepřeborné množství možností, jak využít svůj volný čas, z nichž jedna je právě pobyt v lázních (řeč je o případech, kdy člověk jezdí do lázní za oddechem a aktivní dovolenou; v případech, kdy byl k návštěvě lázeňského zařízení „donucen“ nějakou zdravotní komplikací se už lehce vytrácí dobrovolnost ve volbě trávení volného času). V průběhu lidského života se podoba mimopracovních aktivit mění, a to nejen díky věku jedince, ale také díky aktuálním hodnotám ve společnosti.

Pro zajištění hladké činnosti lázeňských zařízení jsou zajisté potřebné také ekonomické zdroje (Jakubíková a kol., 2019, s. 32). Drtivá většina lázní v České republice patří do nestátních zdravotnických institucí, jejichž fungování je zabezpečováno z vlastních

a cizích zdrojů. Do vlastních zdrojů spadají příjmy od samoplátců a z komerčních aktivit zařízení. Dále na svou činnost dostávají příspěvky ve formě dotací, úvěrů u bank a velkou část tvoří příjmy od zdravotních pojišťoven.

Za zmínku stojí také následující předpoklad, který podotýká Jakubíková a kol. (2019, s. 32–33), a to předpoklad materiálně-technické základny. Stará se o to, aby se plně využíval potenciál lázeňského místa. Spadají sem aktivity nejrůznějších pracovních sekcí jako jsou například léčebný a zdravotní úsek, stravovací služby, či kulturní a zábavní služby.

Žádná oblast cestovního ruchu by nemohla fungovat bez personálního zabezpečení (Jakubíková a kol., 2019, s. 33). Je zřejmé, že na některých pozicích (nejen) v lázeňském zařízení je vyžadována odborná způsobilost pracovníka k provádění určitého výkonu. Tou musí disponovat zdravotní personál (například lékaři, střední a nižší zdravotní pracovníci), jež se o lázeňské hosty stará. Další zaměstnanci pracují například v oblasti marketingu nebo administrativy jako technicko-hospodářská pracovní síla, jiní zajišťují provoz lázeňského podniku a nezanedbatelnou skupinou jsou pracovníci starající se o volnočasové aktivity hostů. Do posledně zmíněné kategorie zaměstnanců spadají například průvodci či animátoři.

Při zakládání lázní je nejpodstatnější brát ohled zejména na výskyt léčivých pramenů (Jakubíková a kol., 2019, s. 33). Kromě těchto přírodních předpokladů je potřeba splnění také těch společenských, kam spadá dostatečná pracovní síla (kvalifikovaná). Souhrnně jsou tyto předpoklady nazývány jako lokalizační podmínky. Další, obecnou, podmínkou nutnou pro rozvoj lázeňství i cestovního ruchu jako celku je oblast takzvaných selektivních (stimulačních) předpokladů, které lze dělit na subjektivní a objektivní. Tyto předpoklady se týkají hlavně dopravní sítě v dané zemi či regionu. V rámci tamní dopravy se zkoumá její bezpečnost, hustota, kvalita a v neposlední řadě také dostupnost či čas strávený na cestě na konkrétní místo.

3.4 Historie lázeňství v České republice

I přesto, že Česká republika nedisponuje příliš velkou rozlohou, patří k významným evropským lázeňským lokalitám, na čemž se shoduje Jakubíková a kol. (2019, s. 71–78) s dalšími autory a zdroji. Zejména z historického pohledu je lázeňství obecně nejvíce spojováno s Evropou, kde je možné hledat nejstarší lázeňské zvyky a tradice, a to zejména v Itálii, Francii či Německu, ale právě ani Česká republika není bezvýznamným činitelem v této oblasti. Mimo evropské území se lázeňství vyvíjelo také v některých asijských státech jako jsou Čína, Indie a Japonsko. K postupnému rozvoji lázeňství a jeho narůstající

popularitě v průběhu let zajisté pomohly nejrůznější spisy (jež se datují od poloviny 15. století se vznikem knihtisku), malby, plakáty či suvenýry o lázních samotných i koupelích či léčivých vodách.

O vývoji nejznámějších českých lázní lze dohledat mnoho povídek, ale jejich původ a pravdivost nejsou příliš ověřené (Jakubíková a kol., 2019, s. 71). Jisté je, že první zmínka o pramenech v Mariánských Lázních pochází už ze 13. století. Chebské prameny, jež prosluly zejména díky Františkovým Lázním, byly zmíněny o zhruba 250 let později v průběhu 16. století. Jedněmi z nejmladších lázní na českém území jsou lázně Poděbrady, které byly objeveny na počátku 20. století. Jednalo se o náhodný objev léčivé vody při pokusu o nalezení pitné vody.

V době středověku a následujících staletí, kdy si lázeňské služby mohli dopřát jen ti nejbohatší a hygiena nebyla na nejlepší úrovni, se lázeňství netěšilo příliš velké oblibě (Jakubíková a kol., 2019, s. 71–72). Za jeho skutečný počátek se označuje přelom 18. a 19. století, kdy docházelo ke značnějšímu pokroku vědy, rozvoji techniky i komunikace mezi lidmi. Nejen tyto tři aspekty zajisté pomohly ke vzrůstajícímu zájmu o lázeňství.

Jednou z prvních asociací při zmínce o lázních je dle Jakubíkové a kol. (2019, s. 72) pro většinu lidí kolonáda. Jedna z typických dominant lázní pochází už z dob starověku a zajisté i ona jako jedna z význačných architektonických prvků napomohla ke vzrůstajícímu zájmu o lázeňství. V průběhu 18. a 19. století také dochází k většímu zájmu o přírodu jako celek, minerální prameny se nově podrobují chemickým analýzám a na podnikatelské úrovni se rozbíhají nejrůznější plány, jak nalákat co nejvíce zákazníků a jak být lepší než konkurence. Tento aspekt „soupeření“ však zcela nepomáhal kvalitě poskytované lázeňské péče. Výjimkou tedy bohužel nebyli pochybní lékaři s nejistou odbornou znalostí. Do lázní v této době jezdila zejména vyšší společenská třída jako například umělci, bohatí obchodníci nebo státní úředníci pracující na nejvyšších pozicích. Samotné zakládání lázní bylo úkolem zejména šlechtických rodin a katolické církve.

Za zlatou éru českého i celkově evropského lázeňství lze označit přelom 19. a 20. století, kdy se zlepšovaly lázeňské postupy i přístroje, jež tak byly na tehdejší dobu velmi vyspělé a moderní (Jakubíková a kol., 2019, s. 73). Mimoto docházelo k dokončování lázeňských domů a jejich přidružených staveb. Přírodní léčivé zdroje se podrobovaly dalším zkoumáním, zapojovaly se do léčebných postupů lázeňství a postupně pomáhaly k proslavení českých lázní, které disponovaly nejen moderními lékařsky účinnými postupy, ale i lékařskými odborníky zaručující kvalitní péči. Lázně nefungovaly pouze jako

samostatné jednotky, ale staly se postupně výraznými centry kultury a společenské zábavy v jejichž blízkosti vznikaly další instituce jako divadla, muzea či galerie. Lidé v lázeňské mentalitě objevili nový způsob života a začali využívat všeho, co lázně nabízely. Nechávali o sebe pečovat na nejrůznějších procedurách, účastnili se nejrůznějších společenských událostí, ochutnávali gastronomické umění místních kuchařů a večer se procházeli po blízkých parcích či promenádách.

3.4.1 Vývoj lázeňství po první světové válce

Pro střední třídu a méně bohaté obyvatele se lázně staly dostupnější po první světové válce, a to díky pojišťovnám (Jakubíková a kol., 2019, s. 73–74). Přílivu této skupiny obyvatelstva do lázeňských center se přizpůsobila jak samotná lázeňská střediska, tak také majitelé tamních restaurací, ubytovacích zařízení a jiných souvisejících institucí. Ti museli přizpůsobit svou nabídku i těmto méně majetným návštěvníkům, a začali tak nabízet více variant jedné služby (základní balíček služeb oproti balíčku exkluzive obsahující více procedur / chodů / zážitků – podle instituce, jež se to týkalo). Podnikatel, jenž v té době hledal ideální prostor pro své podnikání, nemohl nalézt vhodnější prostředí než to lázeňské. Přesto se však lázeňský život první poloviny 20. století neobešel bez problémů. Ty nastaly ve spojitosti se zásahy těžebních a stavebních činností. Jeden z takových případů se stal v roce 1957 v okolí Františkových Lázní, kdy měl provedený vrt v jedné západočeské obci za následek únik obrovského množství minerální vody a některé z pramenů dokonce na nějakou dobu zcela zanikly.

3.4.2 Období 1945–1989

Druhá světová válka bohužel ukončila velmi úspěšnou éru lázeňství, které vlivem událostí naopak upadlo do doby temna (Jakubíková a kol., 2019, s. 74). Mnoho lázeňských center se stalo útočištěm armády, ale naštěstí v průběhu války nedošlo k rozsáhlým škodám na lázeňských budovách a většina lázeňských měst byla uchráněna. Problémy však pokračovaly i po skončení války, kdy se řešily spory mezi vlastníky lázeňských objektů vzniklé poválečným přesunem obyvatel. Po konci války se v souvislosti s lázněmi řešila také obnova válkou postižených lázeňských objektů. Lázně přešly v roce 1947 plně do vlastnictví státu, který se z nich snažil vybudovat zdravotnická zařízení. Státu šlo zejména o ekonomickou stránku této záležitosti, o pravou podstatu lázní – léčebnou – se příliš nezajímal. Přesto ji však navenek neopomíjel zmiňovat. Postavení lázní jako zdravotnického

zařízení vydrželo zhruba deset let, od roku 1957 nebyly lázně brány jako synonymum nemocnice a byly vnímány více celistvě – ke zdravotní péči přibývaly další související služby kulturního a společenského života. Přelom 50. a 60. let byl zajímavý také vzhledem k počátku poskytování lázeňské péče zahraničním hostům. Hlavní úlohu v zajišťování a organizaci lázeňské péče měly tehdy odbory.

Začátek 70. let označují Jakubíková a kol. (2019, s. 75) jako dobu, kdy nebyla zajištěna optimální rovnováha mezi poskytovanou péčí a pracovní silou. Záznamy se vedly zejména o ekonomických ukazatelích, sledovaly se vynaložené náklady na služby a samotný provoz středisek, avšak chyběly souvislosti s kvalitou léčebných zákroků i hlubší zamyšlení se nad možnostmi ubytovacích kapacit. Zájem klientů o lázeňské služby byl vysoký, ale kromě dostačujícího počtu pracovníků chyběla i volná místa v ubytovacích zařízeních, a poptávka tak nabídku převyšovala o více než čtvrtinu. Z této situace pomohlo vydání nové směrnice v roce 1978. Ta kromě jiného poskytla nový indikační seznam chorob (jeho starší verze pocházela ze 60. let). „Směrnice o poskytování lázeňské péče v zařízeních státní zdravotní správy“ se snažila zejména o nalezení rovnováhy mezi množstvím a rozsahem poskytované péče, obnovy lázeňských zařízení a pracovní schopnosti. K dosažení takového stavu mělo pomoci léčení chronických pacientů v měsících mimo hlavní sezónu či omezení péče o mladší generace.

Jednou z krizí si lázně prošly v 80. letech, kdy se nakupily dlouhotrvající problémy, a to zejména v oblasti ekonomiky, která nebyla nastavena optimálně (Jakubíková a kol., 2019, s. 75). Provoz nebyl efektivní, chyběly odborníci i kvalita, což souviselo s neexistencí pevných základů celého oboru. Provozovatelé lázeňských zařízení ztratili poslední zbytky sil na nápravu nástupem centrálně řízeného systému. I návštěvníci, jež do té doby stále věřili ve zlepšení situace, tímto přestali lázním a jejich péči důvěřovat. Péče stagnovala následkem havarijních odstávek, kdy bylo nutné omezit poskytování lázeňské péče, což zákonitě vedlo ke snížení zákroků a pacientů. Stát se příliš nezabýval hosty lázní a jejich případnými námitkami ohledně snižující se úrovně, jelikož zastával názor, že stížnosti jsou nemístné, když lidé za lázně téměř nic neplatí. Obecně se lázeňský průmysl musel zabývat zbytečně vynaloženými náklady i přílišnou administrativou, čemuž zajisté nepomohl zásah Centrální správy lázní se svými nákladovými škrty a zavedení kontrol. Pozitivně zamýšlený krok přivedl další růst administrativních úkonů i nárůst neproduktivních nákladů. Zajímavé je, že pro řízení lázní byl nutný titul MUDr. Avšak právě narůstající objem administrativních úkolů

odváděl lékaře, kterým chybělo dostatečné vzdělání v oblasti ekonomické a administrativní, od jejich původní práce a zaměření se na lékařské problémy.

3.4.3 Významný rok 1989

Rok 1989 představoval významný milník ve změně vnímání lázeňství a dalších podobných služeb (Jakubíková a kol., 2019, s. 76–77). Neřešila se pouze podoba samotných lázeňských zařízení, ale i všech souvisejících odvětví, které jsou s lázeňstvím v bližším kontaktu, než by se mohlo zdát. Jedná se o ubytovací kapacity, stravovací zařízení, ale také sportovní hřiště a střediska, kina či divadla a další instituce, která čerpají pozitivní efekty z přívalu lázeňské klientely a dále napomáhají rozvíjet cestovní ruch v dané lokalitě. Privatizace v lázeňství se začala řešit v průběhu roku 1990, kdy tehdejší ministři vytvořili první návrhy pro tuto oblast. Od té doby byly tyto návrhy několikrát pozměněny na základě platných zákonů i ve společnosti právě prosazovaných postojů. Výchozí situace pro privatizaci nebyla v roce 1990 příliš dobrá. Jediným světlým bodem byla vysoká úroveň pracovní síly, které nechyběla zkušenost ani kvalifikace. Ostatní aspekty nutné pro úspěšné fungování lázeňského místa v nových podmínkách však chyběly či zcela selhávaly. Dřívější tlaky na kvantitu, nikoli kvalitu, vedly ke katastrofickému stavu většiny technického vybavení a zařízení lázeňských objektů, které nebylo spoustu let opravováno nebo nahrazováno novými přístroji. Kromě toho byly ve velmi špatném stavu také pokoje v ubytovacích zařízeních, které postrádaly jakékoliv modernější vybavení, i restaurační zařízení v rámci kterých nepanovala ucházející úroveň v samotných jídelnách, natož v kuchyni a celém zázemí. Nekomfortní situaci nezachraňoval ani personál, který bohužel nedosahoval úrovně personálu lázní a k zákazníkům se nechoval příliš vlídně. Méně viditelným, avšak v konečném důsledku závažnějším, problémem byla nedostatečná kvalita rozvodů minerálních vod i celých inženýrských sítí. Celkovému stavu nepomáhala ani absence širší nabídky služeb a jejich provozovatelů.

O majetkoprávních vztazích po roce 1989 se v jednom z rozhovorů zmínil i tehdejší ředitel Lázní Luhačovice Josef Krůžela (Transformace českého lázeňství, 2001) či Součková (2010, s. 18) ve své práci. V rámci privatizace se lázeňské organizace často navrátily rodinám původních majitelů a panovala zde snaha je přeměnit (nebo alespoň většinu z nich) na akciové společnosti. Přeměna nejen lázeňství, ale celé ekonomiky, do tržního prostředí nebyla jednoduchá. Po privatizaci byly jednotlivé lázně odkázány samy na sebe, což byl zejména ve finanční oblasti problém, jelikož jim chyběl kapitál a zkušenosti z podnikání

v daném odvětví. Podstatnou roli hrálo i stále se měnící prostředí ve vznikající tržní ekonomice České republiky. V této době se však zároveň na druhé straně značně rozšířily možnosti pro zlepšení domácí situace díky rozšiřující se komunikaci a obchodování se zahraničními lázeňskými resorty. Rovněž zejména zahraniční odborné knihy a články poskytly lázeňským provozovatelům nový pohled na danou problematiku a pomohly k lepšímu stavu. Postupem času se tak začaly lázně více soustředit na nabídku vlastních služeb a klientelu, kdy se kromě českých hostů snažily nalákat také ty zahraniční. Samotná lázeňská města se snažila o rozvoj svých aktivit, zdůraznění místních tradic a celkovou podporu daného místa a podnikání, aby přilákala více návštěvníků, a to nejen těch využívajících lázeňské služby. V seminární práci týkající se lázeňství a jeho vývoje v České republice (Stav lázeňství v ČR, 2010, s. 5) se čtenář dozví, že po roce 1989 se také začal zvyšovat počet cestovních kanceláří nabízejících lázeňské pobyty. Do tohoto roku existovala pouze jediná cestovní kancelář nabízející pobyty v lázních, a to kancelář BALNEA.

3.4.4 Změny po roce 1993

Další změny sebou přinesl rozpad Československa v roce 1993. Krůžela (Transformace českého lázeňství, 2001) zdůrazňuje fakt, že před privatizací byla díky státním operacím nejvíce vidět dvě lázeňská města, a to Karlovy Vary a Piešťany. Jiná centra nebyla téměř zmiňována a nechávala se bez jakýchkoli inovací či rekonstrukcí. Nepříjemností pro české lázně byl po roce 1993 značný odliv klientů ze Slovenska (Historie lázeňství v českých zemích). Na druhou stranu nastala změna v investování do celých komplexů a jednalo se o období zřetelnějších rekonstrukcí, úprav a zvelebování lázeňských center, na které byly vynaloženy nemalé částky, což zmiňuje také Součková (2010, s. 19). V této době také vznikla zcela nová lázeňská centra a začaly se nově využívat budovy, které v minulosti k lázeňským účelům nesloužily.

S příchodem tržního hospodářství se dle tehdejšího ředitele Lázní Luhačovice (Transformace českého lázeňství, 2001) začaly oblasti služeb více prolínat a nedílnou součástí lázeňského průmyslu se postupně staly zejména ubytovací a gastronomické služby. Vše dohromady dnes dělá z lázní vhodné prostředí pro klid a relaxaci všech osob, nejen nemocných, jež míří do lázní zejména za účelem uzdravení. Lázeňství má jistě svůj smysl a budoucnost – ze zdravotní stránky jde o nenahraditelný obor a spolu s dalšími službami se jedná o významnou oblast české ekonomiky.

3.5 Legislativa v lázeňství

Veškeré fungování lázeňských center a s ním spojená problematika léčivých zdrojů, zdravotních služeb, personálu a všech ostatních oblastí spojených s lázeňstvím je zachyceno v několika různých legislativních dokumentech (Jakubíková a kol., 2019, s. 79). Zřejmě tím nejdůležitějším je zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon). Jeden z nejnovějších zákonů, respektive nejnověji pozměněných, je zákon č. 1/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dalším důležitým zákonem je zákon č. 147/2016 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Kromě souvisejících zákonů není možné opomenout další legislativní normy, a to vyhlášky (Jakubíková a kol., 2019, s. 79–80). Problematika lázeňství spadá pod záštitu Ministerstva zdravotnictví, které zmíněné vyhlášky vydává. Zmínit lze například vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 2/2015 Sb., o stanovení odborných kritérií a dalších náležitostí pro poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče. Existuje více vyhlášek, které se primárně týkají pracovní síly v lázeňských zařízeních, a to například vyhláška č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci ve znění pozdějších předpisů. K problematice personálu se vyjadřuje také například zákon č. 201/2017 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařského povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče ve znění pozdějších předpisů. Minimální počty zaměstnanců u lázeňské léčebně rehabilitační péče stanovuje vyhláška č. 99/2012 Sb., o požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb ve znění pozdějších předpisů.

Jakubíková a kol. (2019, s. 80) informují, že výše zmíněný stěžejní dokument v této oblasti, zákon o veřejném zdravotním pojištění, přesně vymezuje, za jakých podmínek je lázeňský pobyt hrazen zdravotní pojišťovnou. A upozorňuje na doplňkový, ale neméně důležitý, dokument k tomuto zákonu, kterým je úhradová vyhláška. Tato vyhláška bývá platná jeden kalendářní rok, poté ji nahrazuje nová úhradová vyhláška s novými výšemi úhrad daných služeb. V současné době je v platnosti vyhláška č. 319/2023 Sb., o stanovení hodnot bodu, výše úhrad za hrazené služby a regulačních omezení pro rok 2024 (Úhradová vyhláška 2024).

Zapomenout by se nemělo ani na Obecné nařízení o ochraně osobních údajů neboli GDPR (Jakubíková a kol., 2019, s. 80–81). To vstoupilo v platnost v květnu roku 2018

a dotklo se všech právnických i fyzických osob, které pracují s daty svých uživatelů. Je tedy zřejmé, že i lázeňská centra a jejich provozovatelé musí toto nařízení respektovat a chovat se v jeho souladu. V době, kdy GDPR ještě neplatilo, byla ochrana osobních údajů v České republice upravena směrnicí 95/46/ES a zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

3.6 Lázně v České republice

Po celé Evropě i světě je možné nalézt mnoho lázeňských zařízení různých velikostí i kvality (Jakubíková a kol., 2019, s. 81). Česká republika sice neoplývá velkou rozlohou, ale v lázeňském průmyslu určitě patří k významným destinacím, které jsou vyhledávány místními i zahraničními klienty. Velký podíl na tamním úspěchu mají přírodní podmínky, které jsou zde pro rozvoj lázeňství ideální. Na základě dat Svazu léčebných lázní České republiky (c 2023) se léčebné lázně nachází ve třiceti obcích / městech České republiky, přičemž v některých z nich je možné vybírat z vícero středisek. Naopak na základě nabídky společnosti Czech Travel Agency je možno vybírat ze 22 lázeňských resortů (Lázně Travel, c2022). Zmíněná společnost ve výčtu resortů opomíjí například lázně Slatinice. Nejsměrodatnějším ukazatelem se však jeví data Ministerstva zdravotnictví. To v seznamu lázeňských míst v ČR vyjmenovává 38 různých středisek (Seznam lázeňských míst v ČR). Avšak ne všem z nich byl přisouzen statut lázeňského místa (například lázním ve městě Klášterec nad Ohří) či některé z nich neposkytují lázeňskou léčebně rehabilitační péči, a jsou tak nefunkčním lázeňským místem (jako je tomu například v Bělovsi či v Bílině).

Ministerstvo zdravotnictví (2023) neuvádí pouze seznam lázeňských míst v ČR, ale také seznam registrovaných poskytovatelů lázeňské léčebně rehabilitační péče, kterých uvádí téměř 100 po celé České republice. Zhruba čtvrtina z nich (28 poskytovatelů) spadá pod lázeňské místo Karlovy Vary, 19 pod Františkovy Lázně a pouze 8 z nich se nachází v Mariánských Lázních. Do seznamu poskytovatelů kromě hotelů nebo lázeňských domů patří také Vojenská lázeňská a rekreační zařízení, která se kromě Františkových Lázních a Karlových Varů nachází také v Jeseníku a Teplicích. Své dvě zařízení má i Ministerstvo vnitra, a to opět ve Františkových Lázních a Karlových Varech.

Jak již bylo zmíněno, hlavním aktérem v oblasti lázeňství je Ministerstvo zdravotnictví a nejvýznamnějším dokumentem pro tuto oblast je zákon č. 164/2001 Sb., známý jako lázeňský zákon. Ministerstvo (2023) v souladu se zmíněným zákonem mimo jiné vykonává dozor a kontroluje, zda jsou plněny všechny povinnosti a sjednané postupy, provádí agendu

potřebnou ke stanovení ochranných pásem, má na starost registr přírodních léčivých zdrojů či zakládá příspěvkovou organizaci. Dosud však nebyl konkrétně zmíněn ústřední orgán starající se o problematiku přírodních léčivých pramenů, minerálních vod a dalších skutečností kterým je Český inspektorát lázní a zřidel.

Ke všem oficiálně vyhlášeným lázeňským místům je možné na stránkách ministerstva dohledat vyhlášky, statuty a mapy týkající se ochranných pásem přírodních léčivých zdrojů (2023). U většiny lázeňských míst je možné se podívat na mapu s jeho zakresleným vnitřním a vnějším územím a následně souhrnnou mapu, která znázorňuje oba zmíněné typy území, a navíc pásma ochrany (i zde se rozděluje více typů pásem – základní rozdělení dle lázeňského zákona zmiňuje ochranné pásmo I. a II. stupně).

Každé z českých lázeňských míst má své hlavní zaměření, které přiláká určitý typ pacientů (Křivánek, 2015). Je zřejmé, že lidé s horším dýcháním a problémy v této oblasti primárně nenavštíví Konstantinovy Lázně, kde se věnují zejména kardiovaskulárním onemocněním. Dýchací obtíže vyřeší spíše v Janských Lázních, Lázních Kynžvart nebo v Karlově Studánce. Ta je považována za jednu z nejvhodnějších lokací pro tuto léčbu, a to díky údajně místnímu nejčistšímu vzduchu ve střední Evropě (HORSKÉ LÁZNĚ KARLOVA STUDÁNKA, S.P., Karlova Studánka, c 2022). Kromě hlavního zaměření každého lázeňského místa je také možné se blíže podívat na využívané přírodní léčivé zdroje v konkrétních lokalitách (Jakubíková a kol., 2019, s. 82–83). V globálním měřítku je možné konstatovat, že nejvíce se využívá peloid a pak některý z „typů“ vody (jedná se o uhličitou, minerální, termální, sirnou či nějakou další vodu).

3.6.1 Františkovy Lázně

Do největších lázeňských měst, jako jsou například Františkovy Lázně, je možné přijet téměř s jakýmkoliv problémem a místní personál by si měl být jistý léčebnými postupy a pomoci návštěvníkovi se všemi zdravotními komplikacemi, které ho trápí (Jakubíková a kol., 2019, s. 82). Avšak je zřejmé, že i pro Františkovy Lázně platí, že některá léčebná zaměření jsou zde více typická než jiná. V souvislosti s Františkovými Lázněmi bývají zmiňovány tři specifitější oblasti léčby, a to zejména gynekologická onemocnění, dále nemoci oběhového a pohybového ústrojí. Co se týče léčivých zdrojů, jež jsou zde využívány, je nutné zmínit uhličitou vodu, peloid a léčivý plyn.

V publikaci od Kajlíka (2007, s. 46–47, 50) a dalších zdrojích se založení zdejších lázní datuje do konce 18. století. Mezi známé prameny, které se nachází v okolí Lázní, patří

Glauberovy prameny jejichž název je odvozen od Glauberovy soli, jež tyto prameny obsahují. Při zmínce o Františkových Lázních si mnoho lidí automaticky vybaví jednu konkrétní sochu – symbol místních lázní – a to sochu Františka. Ve městě je také možné zavítat do divadla nebo dalších kulturních (například kina, knihovny) či sportovních (například na tenis či koupaliště) středisek. Lázně se dále mohou pyšnit vlastním orchestrem se zhruba dvaceti hudebníky, jež pravidelně vystupuje na místních kolonádách (O orchestru).

3.6.2 Karlovy Vary

Dle více zdrojů se zdá, že Karlovy Vary jsou nejen v rámci věhlasného trojlístku (spolu s Františkovými a Mariánskými Lázněmi) vnímány jako nejvýznamnější lázeňské místo v České republice. Tomuto tvrzení napomáhá fakt, že výčet léčebných zaměření, jež Jakubíková a kol. (2019, s. 83) vyjmenovávají, je u Karlových Varů očividně nejdelší. Namátkou lze zmínit léčbu nemocí trávicího a pohybového ústrojí, diabetu, nadváhy nebo paradontózy. K léčbě se užívá termální voda, přírodní oxid uhličitý a rašelina. Rašelina pochází z naleziště Krásno nedaleko Karlových Varů (Kajlík, 2007, s. 35).

V bezprostředním okolí Karlových Varů a samotném městě je zhruba sto vodních pramenů, přičemž každý z nich je různé intenzity (Kajlík, 2007, s. 35). Pro lázeňské účely jsou však aktivní pouze některé, odhadem se jedná o zhruba dvacet pramenů. Jejich teplota je různorodá, nejstudenější má okolo 40 stupňů. Naopak zřejmě nejznámější pramen Karlových Varů, jež nese název Vřídlo, má přes 70 stupňů a může tryskat až do výše 15 metrů.

Karlovy Vary nabízí také spoustu možností volnočasových aktivit (Kajlík, 2007, s. 38–39). Mezi nejpopulárnější způsoby trávení volného času patří sportovní aktivity. Svou důležitost má místní golfový klub, který se může pyšnit téměř 120letou tradicí. Podobně dlouho funguje karlovarský tenisový klub. Jedná se o dva sporty těšící se největší oblibě místních obyvatel, turistů i návštěvníků. Důležitou položku na seznamu sportů tvoří také koňské dostihy. Město nabízí také širokou škálu kulturního vyžití – divadlo, galerie, muzeum či koncertní sál nejsou jedinými možnostmi. Dále lázeňští hosté během svého pobytu v Karlových Varech často navštěvují sklárnu Moser.

3.6.3 Mariánské Lázně

Do trojice nejvýznamnějších lázeňských měst České republiky spadají také Mariánské Lázně. Ty se stejně jako zbylá dvě lázeňská místa nachází v Karlovarském kraji. Dle Kajlíka

(2007, s. 40) se jedná o nejmladší západočeské lázně, které obdržely lázeňský statut až v roce 1818. Místní stěžejní léčebné oblasti se zabývají problémy onkologickými a dýchacími, dále ledvinami a močovými cestami (Jakubíková a kol., 2019, s. 83). Také mezi zdejší léčivé zdroje patří peloid či uhličitá voda. Území kolem Mariánských Lázní je bohaté na výskyt léčivých pramenů, kterých zde vyvěrá zhruba čtyřicet (Kajlík, 2007, s. 42). Jedná se o prameny s teplotou do 10°C, souhrnně jsou takové prameny označovány pojmem studené kyselky. Tři z místních pramenů jsou využívány jako pitné stolní vody – jedná se o prameny Rudolfův, Ferdinandův a Excelsior. Znamější je také Křížový či Lesní pramen.

Stejně jako v Karlových Varech se i zde těší velké oblibě golf a tenis (Kajlík, 2007, s. 44–45). Unikátní je místní plochá dráha, která byla postavena před sto lety a která je dodnes dějištěm významných motocyklových akcí. Dráha je dlouhá jeden kilometr a v prvních letech sloužila jako chrtí dostihové závodiště. Dnes je však proslulým místem pro plochodrážní sport, kde se pořádají mistrovství republiky i světa. I tato plochá dráha zajisté napomáhá turistické atraktivitě Mariánských Lázní.

K dopravě po městě je kromě běžné městské dopravy také možné využít kabinovou lanovku (MARIÁNSKÉ LÁZNĚ, c2024). Ta přinese turistům nevšední zážitek už pouze tím, že se projedou nejstarší provozovanou kabinkovou lanovou dráhou na území Čech.

V Karlovarském kraji je možné navštívit ještě další dvě lázeňská centra, a to Kynžvart a Jáchymov (Kajlík, 2007, s. 51, 56). Lázně v Jáchymově jsou proslulé díky radonové vodě, za jejímiž léčivými účinky jezdí návštěvníci z celého světa.

Karlovarský kraj je ve srovnání se zbylými kraji sice domovem nejméně obyvatel, ale z cestovního pohledu má také co nabídnout. Má bohatou historii, a kromě lázeňství láká také na přírodní skvosty a kulturní a společenské akce. Většina obyvatel České republiky ví, že Karlovy Vary jsou každoročním dějištěm prestižního Mezinárodního filmového festivalu, kam se sjíždí nejen tuzemští a zahraniční herci či režiséři, ale i další společensky známé osobnosti jako například sportovci (Kajlík, 2007, s. 34).

Všechna tři zmíněná lázeňská centra se nejen v minulosti těšila návštěvám významných osobností (Kajlík, 2007, s. 34–35, 41–42, 48). Příkladem je možné zmínit císaře Františka I., skladatele Ludwiga van Beethovena či spisovatelku Boženu Němcovou jako hosty Františkových Lázní, ruského cara Petra Velikého s německým básníkem Johannem Wolfgangem von Goethem coby obdivovatele Karlových Varů a císaře Františka Josefa I. s operní pěvkyní Emou Destinovou jako návštěvníky Mariánských Lázní. Také

významné politické osobnosti jako Tomáš Garrigue Masaryk nebo Václav Havel strávili v Mariánských Lázních příjemný čas.

Závěrem je nutné dodat, že tři zmíněná nejznámější lázeňská místa České republiky byla v červenci roku 2021 přidána na Seznam UNESCO pod společným názvem Lázeňský trojúhelník – Slavná lázeňská města Evropy (Great Spa Towns of Europe, Slavná lázeňská města Evropy, c2024). Pojem Slavná lázeňská města Evropy je používán dohromady pro jedenáct evropských lázeňských měst. Trojí zastoupení má kromě České republiky také Německo (s lázněmi Baden-Baden, Bad Ems a Bad Kissingen) a jedny lázně ze Slavných lázeňských měst Evropy se nachází v další sousední zemi, a to v Rakousku. Zbylá lázeňská města z této mezinárodní položky Světového kulturního a přírodního dědictví jsou k nalezení v Anglii, Belgii, Itálii a Francii. Tento fakt zajisté dále napomůže atraktivitě těchto i dalších českých lázeňských resortů, které budou vyhledávaným cílem českých i zahraničních návštěvníků.

3.6.4 Turismus v okolí lázeňských měst Karlovarského kraje

Za zmínku zajisté stojí místní turisticky atraktivní místa. Kajlík (2007, s. 34, 48) k nim řadí národní přírodní památku Svatošské skály, chráněnou krajinnou oblast Slavkovský les s Kladskými rašelinami nebo kopec Komorní hůrka, jež je díky svému sopečnému původu lákavým cílem výletníků. Opomenout nelze ani národní přírodní rezervaci Soos, kde jsou k vidění rašeliniště, slatiniště a ekosystémy s ohroženými druhy živočichů i rostlin. Podobný zážitek nabízí rašeliniště u obce Boží Dar. Nejedna turista si zajisté nenechá ujít výlet na nejvyšší horu Krušných hor Klínovec. Obdivovatelé rozhleden jistě zavítají na Gothovu vyhlídku a rozhlednu Diana, které se nachází přímo v Karlových Varech. Třetí rozhlednou, respektive vyhlídkou, která je v docházkové vzdálenosti od dvou výše zmíněných, je vyhlídka Karla IV. Návštěvníci lázní, jež se věnují cyklistice a rádi podnikají výlety na kole, jistě ocení množství cyklostezek v blízkém okolí. Zmíněné lázeňské město Kynžvart láká turisty také na zámek se stejným názvem. Další zámek je k nalezení už mimo lázeňská města Karlových Varů, a to ve městě Bečov nad Teplou. Větším městem Karlovarského kraje je dále Cheb s vícero historickými památkami. Nedaleko Františkových Lázní se nachází středověký hrad Ostroh a hrad Vildštejn ve Skalné. Pro zájemce o historii je otevřeno Pravěké sídliště a pohřebiště v Žirovicích, přičemž archeologické předměty si lze prohlédnout také v chebském a františkolázeňském muzeu. Ještě před pár lety bylo možné v Žirovicích obdivovat i další turistickou atrakci, a to Motýlí dům (Motýlí dům Žirovice

u Františkových Lázní). V současné době však už v provozu není. Františkovy Lázně nejsou ochuzeny ani o přírodní krásy (Kajlík, 2007, s. 48–49). Je možné navštívit místní parky s propracovanými záhony, keři i sochami či se například zastavit u rybníku Amerika.

Dá se předpokládat, že příliš lidí netuší o dříve využívaném malém letišti v Mariánských Lázních, které si dnes lze spolu s mnoha dalšími turistickými cíli (nejen Karlovarského kraje) prohlédnout jako zmenšeninu v Parku Bohemium (Modely českých památek, c2024). Hned u vchodu si mohou návštěvníci prohlédnout zmenšeninu rozhledny Hamelika, jejíž originál se nachází v docházkové vzdálenosti od Bohemia (Park Bohemium, c2024). Tento park se může pyšnit velkým množstvím českých památek na jednom místě – ať už jde o miniatury rozhleden, hradů, zámků, kostelů nebo třeba větrných mlýnů či jízďárny. Jedná se o čtvrtý největší park miniatur v Evropě, který funguje už od roku 1999 a který se postupem let stal nejnavštěvovanější atrakcí v kraji.

Dalším dominantním turistickým cílem Mariánských Lázní je Zpívající fontána, která se nachází na místní nejproslulejší kolonádě a o které se lze dočíst na oficiálním turistickém portále města (MARIÁNSKÉ LÁZNĚ, c2024). Fontána hraje denně každé dvě hodiny a ve večerních hodinách nabízí ještě autentičtější zážitek při zpívání za doprovodu barevného osvětlení. Město pro rok 2023 zvolilo osm skladeb, které Zpívající fontána dle předem daného týdenního rozvrhu střídá. Při speciálních událostech je hrána některá ze seznamu čtyř písní určených pro takové akce (jednou z nich je Vltava od Bedřicha Smetany).

3.6.5 Luhačovice

Největšími lázněmi nacházejícími se na Moravě jsou lázně Luhačovice (LÁZNĚ LUHAČOVICE, b. r.). Konkrétně se nachází ve Zlínském kraji ve stejnojmenném městě Luhačovice, které je neodmyslitelně spjato s architektem Dušanem Jurkovičem. Jeho stavby jsou pro prostor lázní velmi typické, známou stavbou je Jurkovičův dům, který dnes slouží jako hotel. Kromě nádherných staveb jsou luhačovické lázně proslulé také pramenem Vincentka. Vedle Vincentky zde vyvěrají další léčivé minerální prameny, které jsou díky vysokému obsahu minerálních látek a proplynění kyslíčným uhlíčitým v evropském měřítku označovány jako jedny z nejkvalitnějších minerálních vod.

Jak uvádí Křivánek (2015, s. 29), do Luhačovic se jezdí převážně za léčbou dýchacích onemocnění jako jsou poruchy hlasu či astma, trávicích obtíží (příkladem lze zmínit žaludeční vředy) nebo problémů pohybového aparátu. Domácí i zahraniční pacienti se sem

jezdí léčit také s obezitou či diabetem (tedy s poruchami látkové výměny), s nemocemi onkologickými a nervového ústrojí.

Dle Křivánka (2015, s. 29) je ve městě Luhačovice a jeho okolí kromě Jurkovičových domů k vidění mnoho zajímavých míst a staveb. V lázeňské části se nachází kolonáda jejíž součástí je hala Vincentka, dále je možné se zúčastnit exkurze do plnírny lahví Vincentkou nebo se například procházet parkem. Lázně jsou také spojovány se jménem skladatele Leoše Janáčka, který ve městě rád pobýval, a to zejména v Augustiniánském domě. Luhačovice jsou také ideálním místem pro sport – u Pozlovické přehrady (také známé jako Luhačovická přehrada) se dá koupat, běhat, jezdit na in-line bruslích a mnoho dalšího, v jiných částech města lze nalézt jezdecké kluby, tenisová hřiště nebo cyklistické trasy.

Ve Zlínském kraji je možné navštívit i další lázně, a to poblíž Buchlovic nebo v Ostrožské Nové Vsi (Křivánek, 2015, s. 31–32). Buchlovické sirnaté lázně, kde se léčí hlavně nervová onemocnění a nemoci spojené s oběhovým a pohybovým ústrojím, byly znovuobnoveny v roce 2012. Další sirnaté lázně Zlínského kraje leží v oblasti Moravského Slovácka, kde oproti Buchlovicím léčí navíc také kožní onemocnění.

Kromě lázní nelze opomenout ani turistické cíle Zlínského kraje. Kajlík (2007, s. 134–135, 146) mezi ně řadí města Uherský Brod, Zlín, Kroměříž a Uherské hradiště, zámky Nový Světlov v Bojkovicích, Lešná a Vizovice nebo například vodní cestu známou jako Bařův kanál. Zmíněné Buchlovice se kromě lázní mohou pochlubit také hradem Buchlov a zámkem Buchlovice. Nechybí zde ani muzea, skanzeny, vinné sklepy či poutní místa.

3.7 Lázeňská (a další) hromadná ubytovací zařízení

Je známo, že způsoby sledování návštěvnosti lázeňských míst se v průběhu let vyvíjely podle aktuálně platných metodik a postupů ve statistice, jak konstatuje také Franke (2012, s. 81). Od nového tisíciletí je v platnosti metodika, dle které přistupuje Český statistický úřad (zkráceně ČSÚ) k lázeňským ubytovacím zařízením shodně jako k ostatním hromadným ubytovacím zařízením (zkráceně HUZ). Kromě hromadných zařízení jsou rozeznávána také individuální. V mezinárodním měřítku však bohužel zatím není možné srovnávat a blíže analyzovat hromadná (popřípadě individuální) ubytovací zařízení v jednotlivých státech mezi sebou, jelikož chybí jednotné a společné vymezení těchto pojmů napříč zeměmi.

Pro zařazení mezi hromadná ubytovací zařízení v České republice je zapotřebí, aby dané ubytování nabízelo alespoň pět pokojů nebo deset lůžek (Franke, 2012, s. 81). Do této kategorie spadají hotely i jeho obdoby (motely, botely), penziony či kempy – ty musí nabízet

minimálně pět míst pro stany a karavany. Pokud ubytovací zařízení nespĺňuje podmínky pro zařazení mezi hromadná, je označeno jako individuální ubytovací zařízení, případně je v takovém případě možné se setkat s pojmem ubytování v soukromí. To však není případ rekreačních zařízení firem a podniků, kulturně-historických objektů, školicích středisek a nepochybně ani lázeňských zařízení. Posledně zmíněné typy ubytování bývají souhrnně nazývány jako ostatní hromadná ubytovací zařízení. Do hromadných ubytovacích zařízení jsou řazeny také chatové osady a turistické ubytovny.

Ve veřejné databázi Českého statistického úřadu jsou data k hromadným ubytovacím zařazením v jednotné verzi dostupná od roku 2012. Výjimku tvoří konference, ke kterým je možné dohledat informace typu počet konferencí a počet účastníků, a to jak na republikové, tak na krajské úrovni, od roku 2009. V sekci k hromadným ubytovacím zařazením jsou kromě konferencí obsažena data k jejich kapacitám a návštěvnosti a také k láním. Některé statistiky se nesledují pouze na roční bázi, ale jsou k nalezení i tabulky s měsíční nebo čtvrtletní periodicitou. Informace ke kapacitám a návštěvnosti v letech 2000–2011 jsou ve veřejné databázi také dohledatelné, avšak nejsou srovnatelné s údaji, jež jsou uváděny od roku 2012 do současnosti. Data Českého statistického úřadu pro své účely přebírá organizace CzechTourism, která je v části Tourdata následně předkládá ve formě přehledných tabulek a grafů (Czech Tourism Tourdata, c2024).

V roce 2022 bylo dle statistik veřejné databáze Českého statistického úřadu ([2023]) dohromady evidováno přes 10 500 hromadných ubytovacích zařízení se zhruba 227 000 pokoji v celé České republice. Tato práce se bude blíže zaměřovat na Karlovarský a Zlínský kraj, a proto je vhodné zmínit, že z těchto 10 652 republikových zařízení se 633 z nich (s 18 062 pokoji) nacházelo právě v Karlovarském kraji a 537 v kraji Zlínském, kde bylo k dispozici 10 907 pokojů.

3.8 Turismus

Ani pojem turismus není lehké jasně a stručně vymezit, a tak lze v literatuře i na internetu nalézt mnoho jeho různých definic (Palatková a Zichová, 2014, s. 11–12). Aby však bylo možné o turismu vést statistické záznamy (a to nejen o turismu v jednotlivých zemích, ale i mezi zeměmi), musela být pro tyto účely stanovena jednotná definice. Její prvotní verze z roku 1994 byla v roce 2008 lehce upravena a turismus pak byl definován *„jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší, než je stanovena, za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely*

nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňováni“. Do „běžného prostředí“ nespadá pouze souvislý geografický celek kolem místa bydliště, ale například také zdravotnické zařízení či škola, které jedinec pravidelně navštěvuje. Může se jednat o místa, která jsou sice dál od bydliště jedince a ten tak musí dojíždět, ale takové cesty nejsou považovány za turistické, jelikož jde o cesty za účelem vyřizování běžných záležitostí a jedinec je uskutečňuje ve více či méně pravidelných časových intervalech.

Dalšími pojmy, které se pojí k problematice turismu, je stálý obyvatel, návštěvník, turista a jednodenní návštěvník (Palatková a Zichová, 2014, s. 12). U každého z těchto pojmů se navíc rozlišuje, zda se jedná o osobu v mezinárodním či domácím turismu. Rozdíl mezi turistou a návštěvníkem spočívá v nutnosti nejméně jednoho přenocování v jiné zemi – v případě, že daná osoba v cizí zemi přespí, je nazývána turistou. Aby mohl být daný člověk považován za turistu či návštěvníka v mezinárodním turismu, nemůže v dané zemi strávit více než jeden rok. U daných typů v domácím turismu je klíčový fakt, že se osoba pohybuje na území svého státu. Kromě zmíněných pojmů se používá také pojem host, který Český statistický úřad (2021) prezentuje jako turistu ubytovaného v ubytovacím zařízení. Dle Základních pojmů a definic Českého statistického úřadu se lze setkat se dvěma typy hostů – s rezidenty neboli domácími návštěvníky a nerezidenty, tj. zahraničními návštěvníky. Rezidentem tedy může být jak občan České republiky, tak také cizí státní příslušník; obdobně to platí pro pojem nerezident.

3.8.1 Dělení turismu

V sekci turismu je rozlišováno mnoho různých podkategorií a členění. Dle Palatkové a Zichové (2014, s. 19) je možné turismus členit na základě několika různých kritérií, jako je například místo realizace, počet dní pobytu, účel dané cesty či věk cestujících osob. Kritérií, na základě kterých je možné turismus členit, existuje velké množství a napříč různými odbornými publikacemi je také možné nalézt lehce odlišné pojmenování týchž kritérií či vynechání (nebo naopak přebytek) některého kritéria.

Jedno z kritérií zohledňuje místo realizace, a je tak rozlišován turismus domácí, výjezdový a příjezdový (Palatková a Zichová, 2014, s. 19–20). Domácí turismus, jak název napovídá, zahrnuje cesty rezidentů pouze na území svého státu. Opakem domácího turismu je zahraniční turismus, při kterém občan opouští svou zemi a cestuje za její hranice. V rámci zahraničního turismu je pak rozlišován zmíněný výjezdový a příjezdový turismus. Výjezdový sleduje cesty svých občanů do cizích zemí, naopak příjezdový se zabývá cestami

cizinců do sledované země. Lehce zvláštní skupinou je tranzitní turismus. Představuje cesty osob, pro které sledovaná země není konečnou destinací, ale přesto v dané zemi čerpají služeb turismu. V souvislosti s tímto členěním je vhodné zmínit také národní a vnitrostátní turismus. Jeden z těchto typů se pojí k obyvatelstvu jedné země a druhý k území dané země. Národní turismus sleduje cesty obyvatel konkrétní země, a to jak v rámci hranic země (domácí cestovní ruch), tak i za ně (výjezdový cestovní ruch). Naproti tomu domácí a příjezdový cestovní ruch zkoumá turismus vnitrostátní, někdy nazývaný také vnitřní.

Palatková a Zichová (2014, s. 20–22) v rámci typů turismu dále zmiňuje aktivní a pasivní turismus, a to v souvislosti s vlivem turismu na platební bilanci. Jiný typ členění turismu do dvou kategorií dle toho, kdo na něj vynakládá peněžní prostředky. Lze se setkat s plátcí, jež si hradí pobyt čistě svými finančními prostředky anebo s plátcí, jež při splnění předem daných podmínek získají finance od jiného subjektu, a nejsou tedy nuceni hradit veškeré náklady pouze ze svého důchodu. V literatuře jsou tyto typy turismu označovány jako komerční (dříve známý jako volný) a sociální (či vázaný). V posledních letech se zdá, že lidé si stále častěji hledají dopravu, ubytování i program v místě dovolené pomocí vlastních sil a neobrací se na cestovní kanceláře či agentury, které by jim cestu i pobyt zajistily. Je tedy rozlišován turismus organizovaný a neorganizovaný.

Následující kritérium má mimo jiné svůj význam pro demografické statistiky (Palatková a Zichová, 2014, s. 22–23). Jedná se o kritérium zaobírající se věkem účastníků a s tím souvisejícími odlišnými preferencemi i možnostmi daných věkových kategorií. Je možné se setkat s turismem dětí, mládeže, rodin s dětmi, osob v produktivním věku (které však již cestují bez svých dětí) a seniorů. Do první skupiny by byly řazeny všechny dětské tábory, sportovní soustředění či školy v přírodě, kde jsou přítomny odpovědné dospělé osoby starající se o účastníky těchto pobytů, ale děti (do 15 let) se pobytů účastní bez přítomnosti svých rodičů. Mladé lidi, kteří ještě nemají vlastní rodiny a cestují samostatně, by bylo možné zařadit do kategorie turismus mládeže. Turismus rodin s dětmi se příliš neliší od turismu dětí, jelikož často bývá podoba dovolené přizpůsobena právě dětem. Rozdíl je však v tom, že v prvním případě cestují děti v rámci skupiny, zatímco ve druhém, kdy tráví volné dny se svými rodiči a případně i sourozenci, se jedná o individuální cestování. V obecné rovině je složitější blíže charakterizovat osoby v produktivním věku, jelikož neexistuje příliš společných rysů pro celou tuto kategorii. Je možné říct, že většina těchto osob má více volného času a také dostatečné množství peněz. Turismus seniorů označuje cesty obyvatel, jež dosáhli postproduktivního věku. Tato kategorie by se mohla jevit jako velice prospektivní

pro cestovní kanceláře i turismus obecně, avšak s ohledem na stále se zvyšující věk odchodu do penze není jisté, jestli senioři budou mít tolik příležitostí k cestování, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Dalším důležitým aspektem, který se také sleduje, je délka pobytu (Palatková a Zichová, 2014, s. 23). Nejen pro odborníky v turismu či statistice je toto kritérium významné, ale výsledky takového šetření jsou často zajímavé i pro běžnou populaci, která sama vyráží na různé cesty a zajímá ji, jak se trend v délce pobytu v letech vyvíjí a do jaké míry se konkrétní rodina shoduje s průměrem ve společnosti. Konkrétně je znám turismus jednodenní (bez přenocování na jiném místě než v místě bydliště), krátkodobý a dlouhodobý. Jedno až tři přenocování je označováno jako turismus krátkodobý a pobyt s více než čtyřmi přenocováními jako turismus dlouhodobý. Pro klasifikaci dlouhodobého turismu jsou zavedeny také horní hranice – v rámci pobytů na území téhož státu je celková délka stanovena na maximálně půl roku, u mezinárodního turismu je tato hranice jeden rok.

Setkat se lze také s kritériem zkoumajícím okolí místa pobytu (Palatková a Zichová, 2014, s. 23–24). Své opodstatnění má toto kritérium zejména s ohledem na odlišnou diferenciaci i kvalitu služeb v blízkosti různých míst pobytu. Známe je turismus městský, venkovský a ve střediscích turismu. Městský turismus je spojován zejména se zábavou kulturní, historickou a společenskou, kdy turisté míří za více či méně známými skvosty města. Většinou se v souvislosti s městským turismem hovoří o kratších pobytech. Venkovský turismus bývá spojován s klidným, ekologicky šetrným místem pobytu a dle některých odborníků je možné ho řadit mezi tzv. zelený turismus. Je pro něj typický úzký vztah k přírodě a lze ho chápat jako opak masového turismu, se kterým se lze setkat převážně ve střediscích turismu. Velké lázeňské resorty, zábavní parky nebo například sportovní střediska, které byly postaveny jako turistické cíle, jsou právě charakteristickým rysem středisek turismu.

Zkoumají se také motivy, které lidi k turismu a poznávání vedou (Palatková a Zichová, 2014, s. 24–26). Toto kritérium se v průběhu let velmi mění a někdy je obtížné specifikovat, co konkrétně danou osobu vedlo k podniknutí dané cesty, jelikož jde o subjektivní záležitost. V jiných případech se lze také setkat s účastníky turismu, kteří se nechtějí podělit o pravý důvod jejich cesty a záměrně klamou. Přesto je však možné se setkat s určitou kategorizací účelů (či motivů) cesty, která má svůj význam zejména ve statistice. V první řadě je dělen turismus na osobní a obchodní s profesním (známým také jako MICE turismus). Dále v rámci osobního turismu jsou zmíněny tyto typy turismu – dovolená, volný čas, rekreace

jako první skupina (detailněji lze zmínit turismus s orientací na sport, kulturu anebo přírodu), dalším důvodem může být návštěva rodiny či přátel, zdraví, studium a opomenout nelze ani náboženský, nákupní a tranzitní turismus. Nejmenší pozornost je nejspíš upřena na skupinu návštěv rodin a známých, a to hlavně kvůli jejím nepřilíš velkým finančním výdajům. Většinou tito turisté nevyužívají služeb stravovacích, ubytovacích či kulturně-spoločenských středisek v takové míře jako jiní účastníci turismu (s odlišným důvodem jejich cesty). Zdravotně orientovaný turismus je souhrnné označení pro všechna odvětví, která nějakým způsobem souvisí se zdravím a snaží se o jeho zlepšení či udržení. Spadá sem turismus medicínský, lázeňský a wellness. Zmíněn byl také nákupní turismus, který je spojován zejména s nákupy v rámci sousedních zemích, kdy výrobky či služby v cizí zemi vychází výhodněji než v mateřské zemi.

MICE turismus je stále populárnějším typem turismu, který v sobě kombinuje pracovní aktivity s volnočasovými aktivitami (Chowdhary, May 20, 2023, s. 105). Pod tento typ turismu spadají jak pracovní setkání a konference, tak také motivační podněty (kdy se firmy snaží svým zaměstnancům nabízet lákavé odměny), výstavy a další akce. Cílem MICE turismu je učinit pracovní prostředí více atraktivnější a zábavnější.

Z výše uvedeného vyplývá, že v rámci turismu neexistuje pouze jeden subjekt, který by zajišťoval veškerou jeho nabídku, ale že se jedná o více různých subjektů, které dohromady tvoří sféru turismu (Palatková a Zichová, 2014, s. 70–71). Z nich si účastníci sami vyberou, které v průběhu svých cest využijí a které ne a vytváří vlastní podobu turismu. Mezi poskytovatele služeb turismu bývají řazeny veškeré typy osobní dopravy (silniční, železniční, lodní, leteckou) a s tím související pronájem zařízení sloužícího k přepravě, dále restaurace a ostatní stravovací zařízení, hotely, penziony a jiná ubytovací zařízení, kulturní, sportovní a další služby sloužící k rekreaci a jako samostatnou kategorii zmiňuje také cestovní agentury a obdobná zařízení. V případě detailnějšího rozboru lze za poskytovatele považovat také například nábytkářské firmy dodávající nábytek do ubytovacích zařízení. Takové subjekty však nepřichází do kontaktu přímo s účastníky turismu, ale spíše s výše zmíněnými poskytovateli služeb, a to v rámci odběratelsko-dodavatelských vztahů. Dalším stěžejním činitelem, který má vliv na turismus a na nabídku jeho služeb, je stát. V rámci turismu se také uplatňuje množství neziskových organizací a jiných podobných sdružení.

3.8.2 Statistiky turismu

Jak upozorňuje Palatková a Zichová (2014, s. 70), vést statistické záznamy turismu není jednoduché, jelikož jeho konečná podoba je výsledkem několika různých odvětví služeb a je obtížné najít jednu obecně platnou metodiku pro identifikaci turismu napříč mnoha obory. Je zřejmé, že lidé na svých domácích i zahraničních cestách vynakládají finanční prostředky, ale ani tento fakt není snadné zcela postihnout.

V knize Palatkové a Zichové (2014, s. 97) se čtenáři setkají s odbornějším pojmem, a to statistický monitoring. Ten označuje celý proces práce s daty – od jejich sběru až po zveřejnění a interpretaci. Statistický monitoring turismu se snaží o „*získání časově i prostorově srovnatelných údajů popisujících ex post dění v turismu za sledované období ve sledované destinaci či zdrojovém trhu*“. Hlediska nazírání na statistický monitoring jsou různá – patří mezi ně typ turismu (aktivní, pasivní a další), předmět sledování (monitoruje se jak nabídka, tak také poptávka či ekonomické efekty turismu) a odlišné metody monitoringu (v rámci jedné z metod jsou přímo dotazováni účastníci turismu).

Jak zmiňuje Český statistický úřad (2021), pro vedení statistik turismu v České republice je jako v případě každého členského státu Evropské unie nutné respektovat Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 692/2011 o evropské statistice cestovního ruchu. Aby byly statistiky cestovního ruchu České republiky s ostatními státy srovnatelné, musí vycházet z mezinárodně platných dokumentů jako jsou „International Recommendations for Tourism Statistics“, „Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework“ a „Methodological Manual for Tourism Statistics.“

3.9 Historie turismu

Je zřejmé, že není zcela jednoduché blíže určit počátky cestování. Palatková a Zichová (2014, s. 13) dále upozorňují, že také není možné podat jednotný souhrn o historii napříč celým světem, jelikož se cestování vyvíjelo v každé části světa trochu jiným způsobem i tempem. I přesto je však možné předložit všeobecný rámcový přehled o vývoji turismu, a počátky cestování v Evropě tak datovat do období antiky. Řekové a Římané však určitě nebyli považováni za turisty tak, jak je chápe dnešní doba. Lidé v té době totiž necestovali na základě svého rozhodnutí, ale jejich cesty byly ve většině případů nutné – ať už z důvodu obchodu, vzdělávání nebo řízení země. Mimo svůj domov se nejčastěji vydávali kupci, vojáci či poutníci.

Někteří autoři, zejména anglosaští, datují novodobý turismus již od 17. století, a to z důvodu tehdejších cest mladých aristokratů za vzděláním (Palatková a Zichová, 2014, s. 13). Větší shoda mezi vícero autory však panuje v souvislosti s určením počátků novodobého moderního turismu (takového, jak je chápán dnes). Druhá polovina 19. století se dle těchto autorů dá označit za období tzv. demokratizace cestování. Na tom měla zajisté velký podíl průmyslová revoluce a s ní spojené postupné procesy velkých hospodářských změn. Lidé měli najednou více možností a přání, díky čemuž docházelo ke značnějšímu přesunu z jednoho místa na druhé. Tyto cesty si lidé mohli dovolit díky zvyšujícím se mzdám, zrušení nevolnictví i stavbě nových dopravních sítí. Hlavními motivy jejich cest bylo kvalitní vzdělávání, pobyt na klidném místě v blízkosti přírody a také socializace.

3.9.1 Etapy vývoje turismu

Bylo řečeno, že není možné nalézt všeobecně platné informace k vývoji turismu, a tedy jednu všeobecně platnou etapizaci tohoto vývoje. Dle odborníka Freyera in Palatková a Zichová (2014, s. 14) je možno vyčlenit čtyři základní etapy, přičemž pro každou z nich je typické využívání jiného dopravního prostředku, důvody cest jsou mezi jednotlivými etapami odlišné a liší se také skladba cestujících (zatímco do poloviny 19. století cestovala zejména šlechta či vzdělání a obchodníci, ve čtvrté fázi – zhruba od poloviny 20. století – se turismu účastnili i ti méně bohatí a ve vyspělých zemích se tak týkal všech společenských vrstev).

Pro rozdělení vývoje turismu do několika etap jsou dle jiného odborníka Kopša in Palatková a Zichová (2014, s. 14–15) klíčové světové války. Také on zmiňuje, že v první fázi vývoje (před propuknutím první světové války) cestovala hlavně vyšší třída, jejíž cesty nejčastěji mířily do lázeňských zařízení. Avšak i střední a nižší vrstva obyvatel realizovala nějaké cesty, jednalo se ale pouze o pobyty v řádu několika málo dní, které často trávila v blízkosti přírody. Do první fáze se výrazněji promítl vynález parního stroje a s ním spojený rozvoj železniční dopravní sítě, který lidem umožnil rychlejší i levnější přesun. S tím, jak se turismus rozmáhal, bylo k jeho zabezpečení potřeba stále více pracovníků – nejen do ubytovacích a stravovacích zařízení, ale také do samotného zprostředkování služeb. V této době se tak začíná utvářet organizovaný turismus, s čímž se pojí zakládání cestovních kanceláří. Historicky první cestovní kancelář byla založena v roce 1845 Thomasem Cookem.

Turismus se do října roku 1929, kdy na newyorské burze došlo k historicky největšímu burzovnímu krachu v dějinách, v tržně orientovaných státech dál rozvíjel a narůstala obliba

všemožných cest (Palatková a Zichová, 2014, s. 15). Avšak konec 20. let 20. století uvrhl celý svět do vleklé hospodářské krize, která měla samozřejmě negativní vliv i na rozvoj turismu, kdy byl omezen domácí i zahraniční turismus. Následkem první světové války a s ní souvisejícím obrovským technickým pokrokem se opět rozvinula doprava, a to zejména silniční a více se začínala uplatňovat doprava letecká. Naproti tomu vyčerpání železnic spíše klesala či zůstávala neměnná. V řešení turistických otázek a problematik pomalu přestávaly stačit orgány na národní úrovni a v období mezi světovými válkami se tak začínaly zakládat orgány a organizace mezinárodní.

Po druhé světové válce lze nalézt diferenciaci v rozvoji turismu mezi státy s tržní ekonomikou a státy s centrálně plánovanou ekonomikou (Palatková a Zichová, 2014, s. 15–16). I přes drobné problémy v průběhu let (mimo jiné vysoká nezaměstnanost v 80. letech) se turismus v tržně orientovaných zemích těšil velkému zájmu a stal se součástí běžného života, což trvá až do dnešních dní. Po počátečních úspěších nastal v centrálně plánovaných ekonomikách v 80. letech velký útlum, a to především zahraničního turismu. Obecně lze tuto třetí etapu shrnout jako období rozkvětu turismu, který se pro všechny lidi bez ohledu na jejich společenský status a finanční příjmy stal součástí běžného života. Svou popularitu získal vedle dlouhodobého turismu také krátkodobý, kdy lidé nevyhledávali pouze přírodní krásy, ale chtěli objevovat i města a jejich okolí. V komparaci s druhou etapou nastala změna v měsících, kdy bývá turismus nejvíce aktivní. Nejednalo se již pouze o letní měsíce, ale obyvatelstvo vyraželo za hranice svých domovů také v zimě. Cestovalo se zejména automobily a autobusy, ke kterým se však postupně přidávala také letadla, jež umožňovaly překonání mnohonásobně větší vzdálenosti a součástí turismu se díky tomu pomalu stávaly další země (především rozvojové) a místa.

Čtvrtá fáze vývoje turismu představuje období od 90. let do současnosti (Palatková a Zichová, 2014, s. 16–17). Jde o období, na jehož počátku došlo v zemích střední a východní Evropy k transformaci z centrálně plánovaného systému na tržní. Vývoj turismu byl v jednotlivých částech světa ovlivňován tamějšími vnitřními faktory, které zapříčiňovaly rozdíly mezi zeměmi. Avšak vnější faktory byly a stále jsou víceméně stejné napříč různými ekonomikami a zeměmi. Jedná se o faktory politicko-ekonomické, demografické, technické, globalizační či bezpečnostní. Závěrem je nutné připomenout události, které měly na mezinárodní úrovni obrovský vliv na propad turismu. Řeč je o roce 2001, kdy došlo v New Yorku k útoku na Světové obchodní centrum, dále o roce 2003 a válce v Iráku a zejména negativně se o propad turismu zasloužila světová hospodářská krize.

3.9.2 Historie turismu v České republice

Do druhé poloviny 19. století se český turismus výrazněji neodlišoval od dalších zemí, jelikož mezi evropskými zeměmi se příliš nelišila intenzita ani směr vývoje turismu a větší odchylky tak lze pozorovat až po tomto období, kdy do odlišné podoby vývoje začaly více promlouvat tamní ekonomické i mimoekonomické faktory (Palatková a Zichová, 2014, s. 148–149). Faktory z makro i mikroprostředí samozřejmě měly a stále mají značný podíl na rozvoji turismu. Míra nezaměstnanosti, inflace či vývoj HDP na obyvatele jsou jen některé z ekonomických faktorů. Lidi nadále ovlivňovala společnost, povinnosti spojené s cestováním (například nutnost vyřízení vízové povinnosti), ekologie a životní prostředí (jaký je přístup vybrané destinace k těmto otázkám), technologie (do jaké míry jsou využívány elektronické sítě, technologické možnosti v přenosu dat a podobně) či demografické faktory. Mezi faktory z mikroprostředí je možné zmínit dodavatele, zákazníky, strukturu a celkovou podobu firem a na vývoji turismu se dále také projevovalo to, jak dlouhá je cesta mezi producentem služby a jejím konečným spotřebitelem či samotná ochrana spotřebitele (souhrnně lze tyto skutečnosti zařadit pod skupinu faktorů „marketingoví zprostředkovatelé“).

Velkým impulsem pro masovější rozvoj turismu v českých zemích bylo zrušení nevolnictví z poloviny 19. století (o téměř 70 let předtím byl vydán patent o jeho zrušení, díky němuž bylo možné cestovat do měst či soukromě podnikat, ale samotné nevolnictví ještě zcela nerušil) a také sloučení pěti měst pražských, ke kterému došlo na konci 18. století (Palatková a Zichová, 2014, s. 149–152). Toto sloučení přispělo k postupnému zlepšování a většímu využívání průmyslové výroby, která zajisté hrála významnou roli ve vývoji turismu. Kromě narůstajícího významu průmyslové a řemeslné výroby se do popředí dostávala také doprava. Důležitou dopravní sítí se ve 30. letech 19. století stala trasa mezi Prahou a Lány (dříve končící v Kladně) – přepravu po této trase zajišťovala koněspřežná dráha. Železniční doprava byla zahájena roku 1845, kdy do Olomouce dorazil první vlak z Prahy. Dále se začíná rozvíjet také vodní způsob dopravy a městská hromadná doprava s tzv. hotelovými omnibusy, jež zajišťovaly přepravu mezi nádražími a hotely. Období od poloviny 19. století do rozpadu rakousko-uherské monarchie v roce 1918 bylo obdobím narůstajícího objemu průmyslové výroby, nových vynálezů, rozvíjejících se dopravních sítí a inovací v oblasti dopravy a mimo jiné také rozmachu technologií (telegraf, tisk). Ve druhé polovině 19. století lze Prahu označit za druhé nejvýznamnější průmyslové centrum

Rakouska-Uherska, a to díky jedenácti strojárnám. Rozvoj průmyslu si vyžádal vznik několika peněžních ústavů a rozvíjel se tak i peněžní trh. Co se týče dopravy, kromě dalšího pokračování železniční výstavby začala od 90. let 19. století v rámci městské dopravy fungovat elektrická a tramvajová dráha. Na rozvoji měst se velkou měrou podílelo tamní zavedení pitné a užitkové vody, plynu a poté i elektřiny. Zvyšující se hygienické potřeby vedly ke změně podoby tržnic – nově byly opatřeny přítokem pitné vody, osvětlením či možností chlazení potravin. Rozšiřovaly se také možnosti studia, a to především pro starší studenty, kteří získali možnost dosáhnout specifické kvalifikace potřebné pro jejich profesi. Turismus do školního vzdělávání však tehdy ještě nebyl příliš zakomponován. Mimo prostory škol se ale turismus rozvíjel, a to především v Praze a nejvýznamnějších lázeňských městech jako byly (a stále jsou) Karlovy Vary nebo Mariánské Lázně. V tomto období, konkrétně v roce 1888, byl založen dodnes působící Klub českých turistů. Kromě tohoto klubu vznikaly i další kluby a spolky pojící se k turistice. Charakteristické jsou pro toto období minimální zásahy či omezení ze strany státu.

3.9.3 Meziválečné období a druhá světová válka

Za nejvýraznější faktor, jež se na vývoji turismu i celé řady dalších ekonomických a společenských sfér podepsal v letech mezi světovými válkami nejvýrazněji, označují Palatková a Zichová (2014, s. 152) vznik Československé republiky. V rámci nového státního uspořádání se dál významně rozvíjela městská i mimoměstská doprava, důsledkem čehož se hojně stavělo (silnice, mosty, ...). Nejzřetelněji se tento fakt projevil na silnicích zvýšeným množstvím automobilů. Do systému železniční dopravy byla nově zavedena elektrifikace tratí. Důvodem pro zavedení další technologické novinky byla touha po čistším ovzduší, díky které lze do 20. let 20. století datovat vznik trolejového vedení. V roce 1920 započalo své fungování první pražské letiště (umístěné ve Kbělicích). Ve stejném roce došlo k založení cestovní kanceláře Čedok. O tři roky později vznikla letecká společnost Československé aerolinie. Již v roce 1937 byla zahájena činnost ruzyňského letiště, které bylo postaveno, aby uspokojilo veškerou poptávku po letecké dopravě a odlehčilo kapacitně nedostačujícímu kbelskému letišti. Díky tomu, že se Praha stala součástí mezinárodní dopravní sítě, narostla v letech 1924–1928 návštěvnost hlavního města zahraničními obyvateli více než pětkrát. Z celého území Československa zahraniční i domácí hosty nejvíce lákaly Čechy a až poté Morava se Slezskem, Slovensko a Podkarpatská Rus.

V letech 1929–1933 se svět potýkal s hospodářskou krizí, která samozřejmě měla negativní vliv na rozvoj aktivního i pasivního turismu (Palatková a Zichová, 2014, s. 153–154). Ani Česká republika se nevyhnula protekcionismu a s ním spojenými opatřeními a restrikcemi. Zahraniční aktivní turismus byl v meziválečné době vnímán jako více přínosný než domácí, ale nebyl opomíjen fakt, že domácí turismus zajišťoval mnoho pracovních pozic. Československo bylo silně exportní zemí, která vyvážela zejména do sousedních států Německa a Rakouska. Začátek druhé světové války přinesl nejen v Československu rozvrat hospodářské i měnové situace. V době války nebylo možné žádným způsobem turismus dál rozvíjet a až po roce 1945 se dá znovu hovořit o pomalém návratu k turismu a snaze o jeho obnovení.

Politická situace tehdejší doby spolu s poválečnými následky se silně podepsaly na vývoji turismu po roce 1945 (Palatková a Zichová, 2014, s. 154–156). Politické změny roku 1948 se projeví nejen v ekonomické sféře, ale také v mnoha dalších oblastech. Československo jako součást východního bloku postupně ztratilo kontakt se světovým trhem a stalo se členem samostatně fungujícího socialistického systému. Poválečný turismus byl v Československu tvořen téměř výhradně domácím turismem, kdy se však většinou nejednalo o cesty do veřejných ubytovacích zařízení, ale lidé přespávali ve svých chalupách nebo u svých přátel či rodiny. V poválečné etapě se začala výrazněji prosazovat finanční pomoc od vícero společenských fondů, jež do některých zemích socialistického bloku hradily část nákladů. Ubytovací kapacity nebyly dostatečné, a to zejména pro běžnou populaci, jelikož hotely a další zařízení vlastnily většinou firmy, které tam za odpočinkem posílaly své zaměstnance. V Československu se turismus po druhé světové válce rozvíjel, ale je zřejmé, že například zahraniční turismus byl omezen, což na druhé straně umožnilo znatelnější rozkvet turismu domácího či vázaného (viz ubytovací kapacity vlastněné podniky). Na podobě poválečného vývoje se účastnilo mnoho faktorů (politické, společenské, ekologické a další), z nichž jednu z nejvýznamnějších rolí měly ty ekonomické jako například centrálně direktivní ekonomika.

3.9.4 Vývoj po roce 1989

Po politických změnách roku 1989 se vývoj domácího turismu lehce pozastavil a namísto něj se do popředí dostal zahraniční pasivní i aktivní turismus (Palatková a Zichová, 2014, s. 157–159). Za nejvýraznější faktor, jež ovlivnil budoucí směřování turismu, je určitě změna ekonomického systému z ekonomiky plánované na tržní. Devadesátá léta byla

obdobím plným změn, mezi něž patřil převod státního majetku do rukou soukromých vlastníků nebo také změny ve finanční oblasti jako například počátek DPH. Po vzniku samostatného státu se mohla Česká republika každoročně pyšnit zhruba 5% ekonomickým růstem a nízkou nezaměstnaností. Po přistoupení České republiky do Evropské unie v roce 2004 se jí díky možnému využívání evropských fondů rozšířily možnosti pro celkový růst turismu a země jako celku.

4 Vlastní práce

Vlastní praktická část práce se věnuje popisu dynamiky vývoje několika vybraných ukazatelů – z oblasti lázeňství a z oblasti turismu. V rámci lázeňství je analýze podroben ukazatel počtu všech přijatých pacientů v lázeňských zařízeních a dále počtu cizinců v těchto zařízeních. Termín pacient použitý ve vlastní části v sobě zahrnuje údaje za pojištěnce – tedy osoby, kterým je léčba hrazena zdravotní pojišťovnou – i samoplátce. Důvodem je skutečnost, že Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, ze kterého jsou čerpána data, termín pacient používá právě v tomto smyslu. Pojem lázeňské zařízení se vykládá jako synonymum slova lázně. Z oblasti turismu je analyzován počet hostů a počet přenocování. Ve všech případech jde o analýzu dat za celou Českou republiku a konkrétně pak také za Karlovarský a Zlínský kraj v letech 2003 až 2022. Výpočty v práci jsou zaokrouhlovány na jedno desetinné místo.

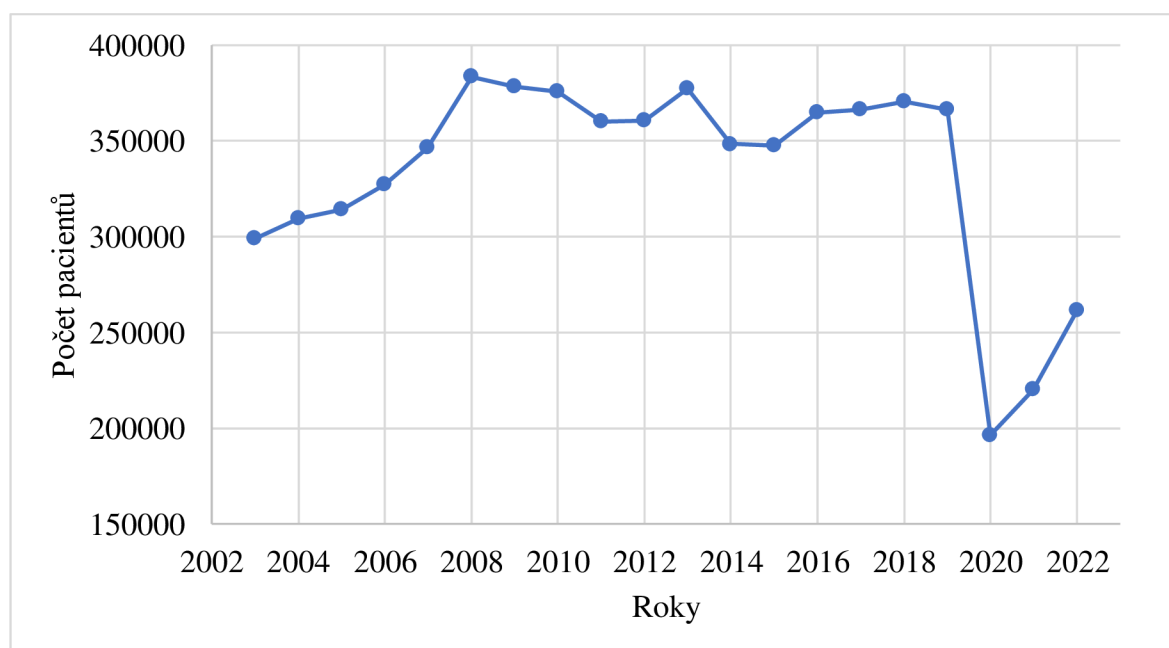
U dvou vybraných ukazatelů byla konstruována předpověď pro oba analyzované kraje i pro Českou republiku jako celek. Pandemie COVID-19 však velmi silně ovlivnila nejen celou oblast cestovního ruchu. Byla hlavním důvodem výrazného propadu v roce 2020, který byl zaznamenán u všech sledovaných ukazatelů. Z toho důvodu je k předpovědím budoucího vývoje přistupováno dvojím způsobem. Nejprve je předpověď konstruována pomocí vhodné trendové funkce, která vychází z období pouze do roku 2019, s předpovědním horizontem pět let, tedy do roku 2024. Je provedeno srovnání předpovídaných hodnot se skutečností za období 2020 až 2022, což v konkrétních hodnotách dokresluje vliv převážně zmíněné pandemie. Předpovědi pomocí funkce, které jsou konstruovány až do roku 2024, ukazují, jakým směrem by se daný ukazatel mohl vyvíjet bez propuknutí pandemie na jaře roku 2020. Následně je u obou ukazatelů pro roky 2023 a 2024 konstruována předpověď pomocí průměrného koeficientu růstu z období 2020 až 2022, tedy po vývojovém zvratu způsobeném převážně pandemií. Tato předpověď více odráží realitu, jelikož zohledňuje zjištěný propad v roce 2020.

4.1 Vývoj počtu pacientů v lázeňských zařízeních České republiky

Z grafu 1 je zřejmé, že počet pacientů v lázeňských zařízeních měl v prvních pěti letech analyzovaného období rostoucí tendenci. Od roku 2008 do roku 2019 vykazoval počet pacientů kolísavý charakter s celkově mírně klesající tendencí. Dále je z grafu patrné, že v roce 2020 byl zaznamenán nejvýznamnější pokles. Důvod tohoto propadu je známý – byla

jím covidová pandemie, která různou měrou ovlivnila životy lidí a značně omezila každodenní aktivity a vše, co bylo do té doby bráno za samozřejmé. Také rok 2021 byl výrazněji ovlivněn covidem, avšak oproti předcházejícímu roku se situace zklidnila a ukazatel počtu pacientů v lázeňských zařízeních v posledních dvou analyzovaných letech vykazoval opět rostoucí tendenci.

Graf 1 Vývoj počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území ČR v letech 2003–2022

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

V průběhu období lze ve vývoji křivky v grafu 1 pozorovat několik výkyvů. V prvních pěti letech, v období 2003–2008, počet pacientů pouze stoupal, což potvrzuje i hodnota průměrné absolutní diference, která je rovna 16 884 [6], v tabulce 2. Tento absolutní meziroční nárůst odpovídá hodnotě průměrného tempa růstu 105,1 % [6b]. Výše zmíněné období let 2008 až 2019 lze rozdělit na dvě části. Od roku 2008 do roku 2015 je, s výjimkou roku 2013, viditelná klesající tendence podpořená průměrným tempem růstu –5 148,1 [7]. Během tohoto období se tedy počet pacientů každoročně snižoval o 5 148 osob. V dalších čtyřech letech se počet naopak o 4 784 [8] osob zvyšoval. V grafu kromě výrazného poklesu v roce 2020 také zaujme následný nárůst v posledních dvou letech, kdy v průměru přibýlo 32 488 [9] pacientů ročně. Tomu procentuálně odpovídá meziroční nárůst o 15,4 % [9b].

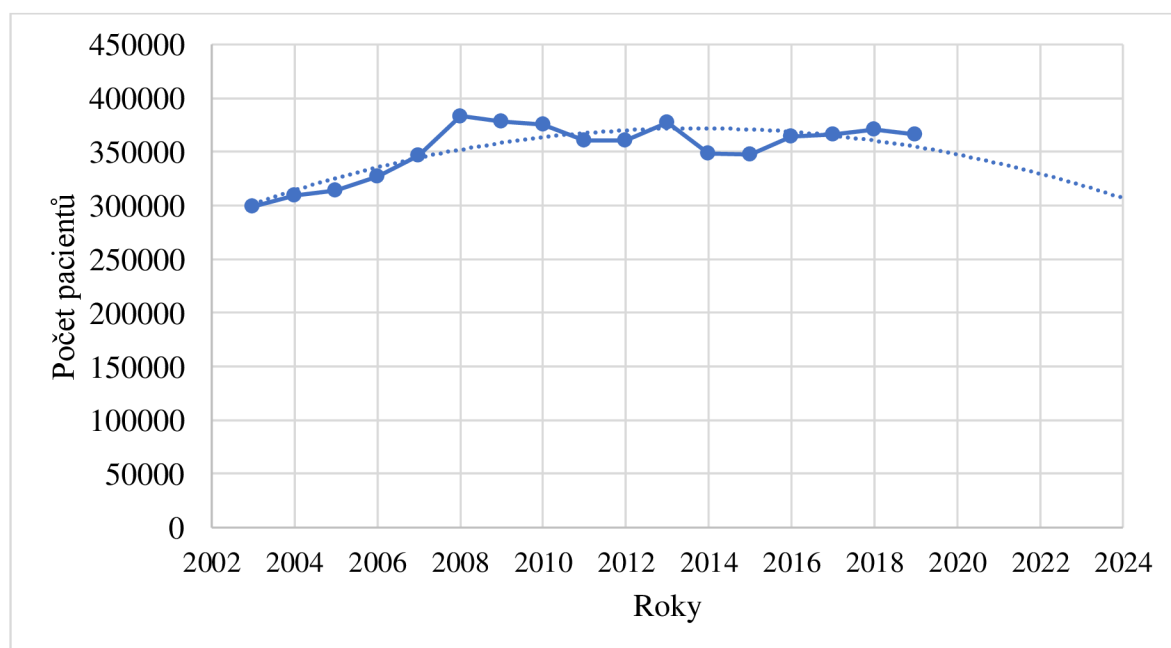
V rámci analyzovaného období uvítaly lázně nejvíce pacientů v roce 2008, kdy jich přijelo 383 414 [1], jak uvádí tabulka 1. Od toho roku po tři následující roky počet klesal. Při porovnání roku 2008 s prvním rokem období, který lze pro ostatní roky označit za rok výchozí, narostl počet pacientů o více než 28 %, což udává hodnota bazického indexu. Ta je

rovna 128,2 % [5] a jde o nejvyšší hodnotu za celé období. Naopak nejnižší hodnota bazického indexu je evidována v roce 2020, kdy lázně ze známých důvodů navštívilo o více než 100 000 osob méně než v roce 2003, a bazický index tak dosáhl hodnoty 65,7 % [5]. V meziročním srovnání oproti roku 2019 se jednalo o téměř 50% pokles, což dokazuje hodnota tempa růstu [4]. Jelikož v roce 2012 navštívil lázeňská zařízení téměř identický počet pacientů jako v roce předcházejícím, dosáhla v tomto roce první absolutní diference [2] nejnižší hodnoty. Rozdíl mezi těmito dvěma roky činil pouze 359 pacientů.

4.1.1 Předpověď počtu pacientů v ČR

Graf 2 zobrazuje prognózu vytvořenou na základě předpovědi dle kvadratické funkce [2] s tvarem $T_t = 287\,970,4 + 14\,338,5t - 612,7t^2$ v tabulce 3, s hodnotou indexu determinace 0,6905.

Graf 2 Predikce vývoje počtu pacientů na území ČR pro roky 2020–2024 – trendová funkce

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Křivka v grafu 2 naznačuje do dalších let klesající tendenci. Navzdory předpovídané klesající tendenci jsou bodové odhady [4] v tabulce 4 v letech 2020 až 2022, kdy jsou již hodnoty známé, výrazně vyšší než skutečné zjištěné hodnoty, které zohledňují vliv pandemie. Také pro roky 2023 a 2024 jsou, na základě trendové funkce, předpovídané hodnoty nad úrovní 300 000 pacientů. Pro rok 2023 se jich očekává necelých 319 000, přičemž v roce následujícím by měl počet dle předpovědi klesnout o 12 000 pacientů, tedy na hodnotu necelých 307 000 [4].

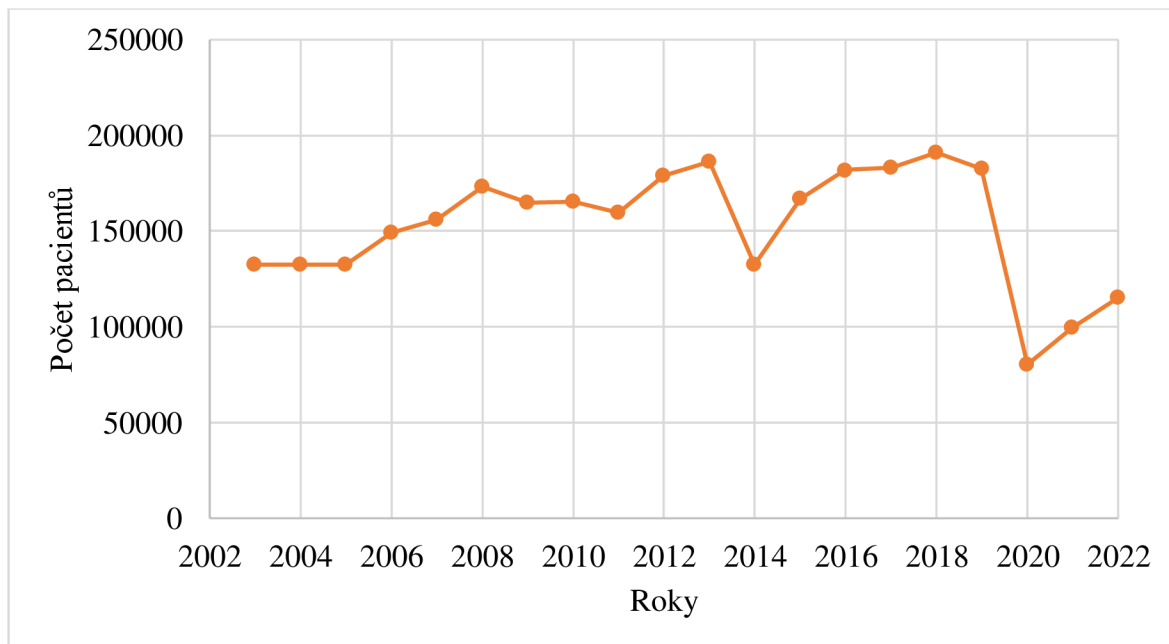
Tato předpověď však neodráží poslední skutečné hodnoty. Pouze informuje o tom, jak by se pravděpodobně mohl sledovaný ukazatel vyvíjet, kdyby nepropukla pandemie. Pro předpověď vývoje v letech 2023 a 2024 bylo proto využito ještě průměrného koeficientu růstu z období 2020 až 2022. Tato předpověď se opírá o skutečný vývoj v posledních letech, a pro rok 2024 je tak v lázních v České republice [1] dle tabulky 5 očekáván nárůst počtu pacientů až na hodnotu 347 766. Pro rok 2023 lze v případě této predikce předpovídat hodnotu nižší, konkrétně 301 439.

Na základě uplynulého vývoje i současné situace lze předpověď na základě průměrného koeficientu růstu považovat pro roky 2023 a 2024 za lehce realističtější. V grafu 1 je vidět, že ve čtyřech posledních letech před nástupem pandemie je počet pacientů téměř neměnný. Avšak vzhledem k již známému nárůstu ukazatele během let 2020 až 2022 je vidět, že zájem o péči v lázních stále je. Je tak možné předpokládat, že počet pacientů se alespoň přiblíží hodnotám před pandemií a do budoucna pak bude mít spíše konstantní trend než klesající.

4.1.2 Vývoj počtu pacientů v lázeňských zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji

Níže jsou znázorněny grafy 3 a 4 zobrazující samostatně vývoj počtu přijatých pacientů v Karlovarském a Zlínském kraji. Za nimi následuje graf, ve kterém jsou vývoje v krajích porovnány. Jedná se o graf se třemi křivkami – první dvě zobrazují vývoj ve dvou vybraných krajích a třetí křivka představuje vývoj ve zbylých dvanácti krajích dohromady.

Graf 3 Vývoj počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území Karlovarského kraje v letech 2003–2022

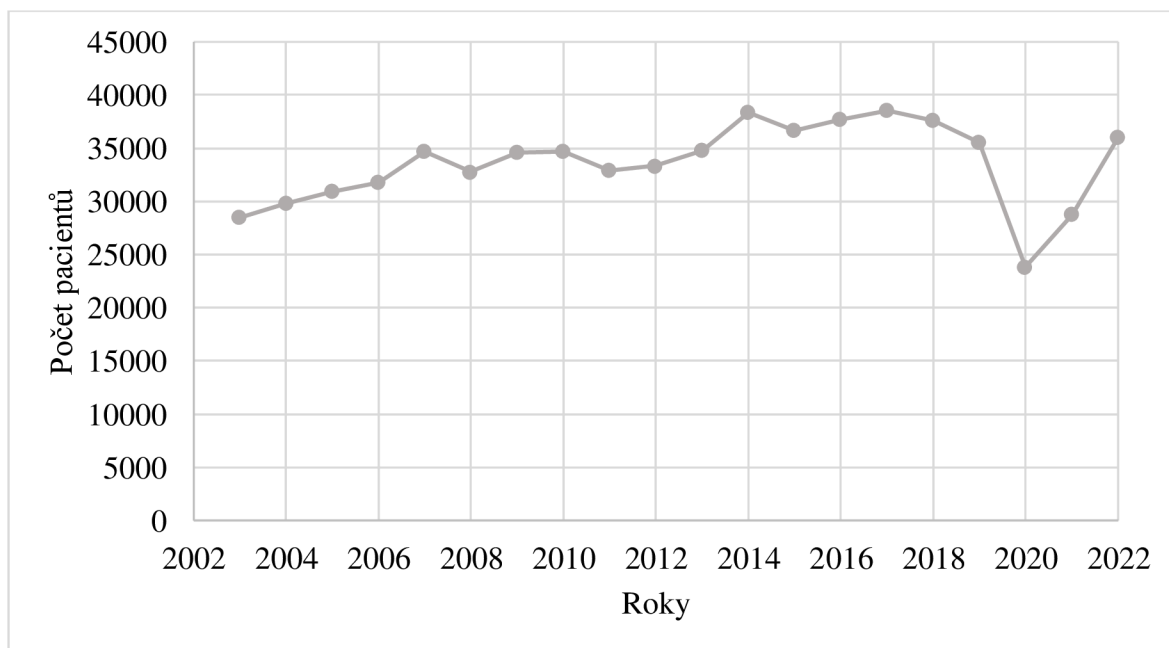
Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

V grafu 3, který znázorňuje vývoj počtu pacientů v Karlovarském kraji, zaujme kromě poklesu v roce 2020 také pokles, který nastal o šest let dříve. Jak dokládá tabulka 6, v roce 2014 se lázeňská zařízení Karlovarského kraje starala „pouze“ o 132 601 pacientů [1]. V roce 2014 poklesla návštěvnost lázní na úroveň let 2003–2005, čemuž odpovídá hodnota bazického indexu rovna 99,99 % [5]. V absolutních číslech to oproti roku 2013 znamenalo pokles o 53 454 lázeňských pacientů [2] – cizinců a tuzemců dohromady. Znatelněji se na tomto poklesu podíleli cizinci, kterých ve srovnání s rokem 2013 přijelo o 33 831 méně, jak předkládá první absolutní diference [1b] v tabulce 16. Na základě toho lze konstatovat, že počet českých pacientů v roce 2014 poklesl o necelých dvacet tisíc. Značný podíl na poklesu, zejména cizinců, měla zřejmě krize na východě, která zapříčinila odchod ruské klientely (Ižová, 2015). Ta se po dlouhá léta považovala za typický rys pro lázeňství Karlovarského kraje. Z grafu 3 i tabulky 6 lze číst, že od zmíněného roku 2014 ukazatel po dobu čtyř let vykazoval rostoucí tendenci, přičemž nejvýraznější byl nárůst mezi lety 2014 a 2015. Tehdy přijelo o více než 34 000 osob více [2], což dle příslušného tempa růstu odpovídá čtvrtinovému nárůstu [4]. Největší rozdíl oproti výchozímu roku 2003, kdy přijelo 132 619 pacientů [1], byl zaznamenán v roce 2018. Bazický index díky téměř 200 000 pacientů [1] dosáhl hodnoty 144,1 % [5]. V porovnání s předcházejícím rokem 2017 se jednalo o čtyřprocentní nárůst [4].

Až na dva výkyvy opačným směrem počet pacientů v Karlovarském kraji v období od roku 2004 do 2013 každoročně rostl, a to průměrně o necelá 4 % [6b], jak předkládá tabulka 7. Jinak řečeno, každým rokem kraj přivítal o 5 964 pacientů [6] více než v roce předchozím. V období let 2014–2018 byl průměrný každoroční nárůst výraznější – o 14 608 osob [7] ročně, tedy zhruba o 10 % [7b]. V letech 2021 a 2022, při navracení se pacientů po propuknutí pandemie, se počet ročně zvýšil téměř o pětinu [8b].

Další graf 4 se věnuje danému ukazateli ve Zlínském kraji.

Graf 4 Vývoj počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území Zlínského kraje v letech 2003–2022

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

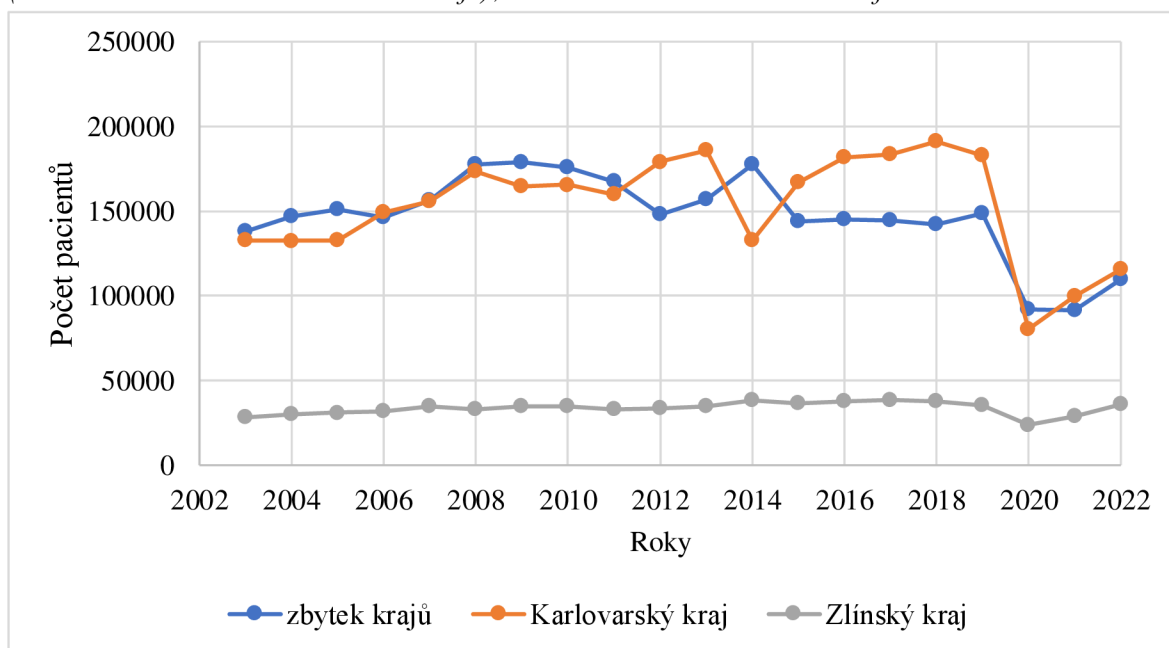
Na základě grafu 4 se dá trend počtu pojištěnců a samoplátců ve Zlínském kraji do roku 2017, s výjimkou několika výkyvů opačným směrem, označit za mírně rostoucí. V číselném vyjádření to znamená, že každým rokem v období 2003–2017 stoupal počet pacientů průměrně o 719 [6], jak uvádí tabulka 11. Tomu odpovídající průměrné tempo růstu dosáhlo hodnoty 102,2 % [6b]. Mnohem výraznější průměrný meziroční nárůst je však registrován u let 2020 až 2022 – v absolutních hodnotách se jednalo o navýšení o 6 088 pacientů [8]. V mezidobí těchto dvou období – tedy od roku 2017 do 2020 – přijížděli každoročně pacienti v nižším počtu než v roce předchozím. Zejména kvůli roku 2020 byl průměrný pokles v těchto letech roven 4 901 pacientům [7], což se rovná zhruba patnáctiprocentnímu [7b] poklesu každý rok.

Kvůli tamní lázeňské péči kraj ročně navštíví zhruba 35 000 osob. I v tomto případě zaujme pokles v roce 2020. Z grafu 4 lze číst, že oproti předcházejícímu roku přijelo o zhruba

10 000 lázeňských hostů méně. Jak předkládá tabulka 10, pouze dvakrát za sledované období překročil ve Zlínském kraji počet pojištěnců a samoplátců hranici 38 000 osob – v roce 2014 a 2017, kdy byla návštěvnost vůbec nejvyšší a činila 38 536 [1]. Na druhé straně, pouze 23 834 pacientů se odjelo léčit v roce 2020, což oproti předcházejícímu roku znamenalo pokles o 11 675 osob [2]. V porovnání s prvním rokem sledovaného období to znamenalo pokles o více než 15 % – počet v roce 2020 dosahoval 83,7 % [5] počtu v roce 2003. Ve stejné tabulce lze dále číst, že mezi dvěma posledními lety 2021 a 2022 byl pozorován nejvyšší nárůst – konkrétně se počet pacientů zvýšil o 7 203 [2], což signalizuje postupné navracení se k číslům před rokem 2020. V procentním vyjádření to znamená, že v roce 2022 se přijelo léčit o 25 % [4] osob více než v roce 2021.

Graf 5 zachycuje vývoj počtu pacientů v Karlovarském a Zlínském kraji, ale také ve zbylých 12 krajích České republiky.

Graf 5 Porovnání vývoje počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území 12 krajů ČR (kromě Karlovarského a Zlínského kraje), v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2022

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

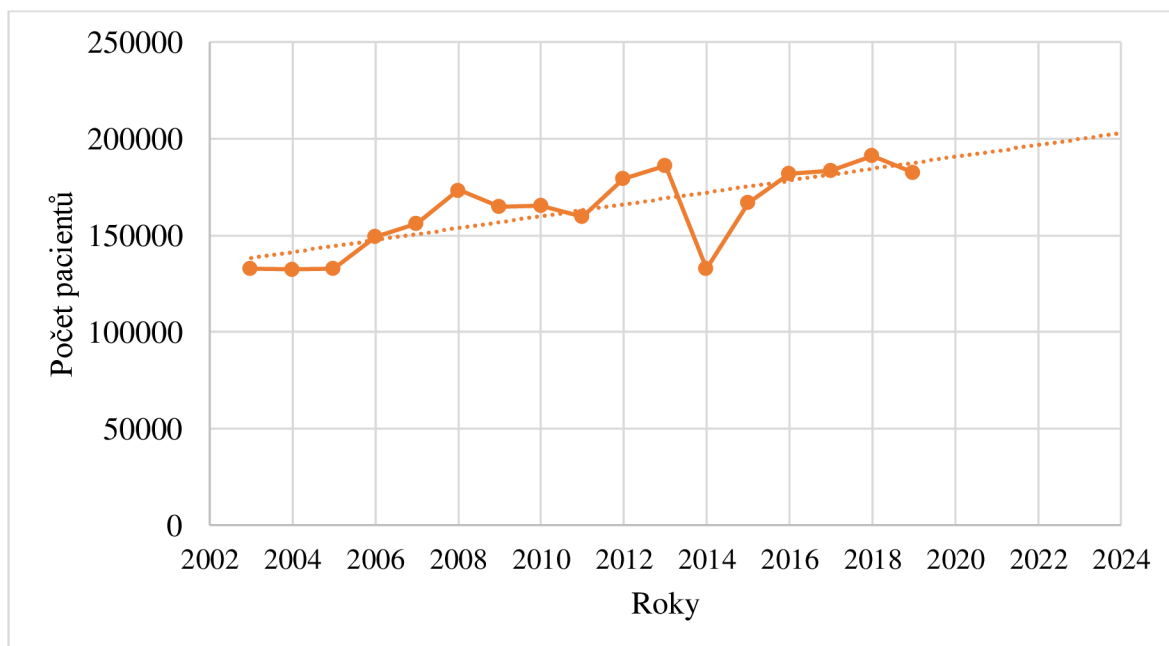
Na první pohled zaujme modrá a oranžová křivka, které se v několika místech protínají a je viditelné, že zejména v prvních devíti a posledních třech letech dosahovaly podobných hodnot. Je tedy evidentní, jak oblíbená jsou lázeňská zařízení Karlovarského kraje, když se svými čísly mohou rovnat číslům za lázeňská zařízení dvanácti krajů dohromady. Dokonce v případě, že by se porovnával pouze Karlovarský kraj se zbytkem ČR včetně Zlínského kraje, nebyla by čísla za samotný Karlovarský kraj dramaticky nižší než souhrnné číslo za zbylé kraje, a v některých letech by Karlovarský kraj dokonce předčil zbytek republiky.

V roce 2007 se modrá a oranžová křivka téměř plně překrývají, z čehož vyplývá, že počet pacientů v Karlovarském kraji byl jen o několik málo nižší než ve 12 krajích České republiky (tedy všech ostatních s výjimkou Zlínského) dohromady. Z grafu 5 je patrné, že i v období bezprostředně předcházejícím a nadcházejícím (2006 a 2008) se v samotném Karlovarském kraji léčilo zhruba stejně pacientů jako ve zbylých krajích dohromady. V roce 2006 bylo dokonce v tomto (z pohledu počtu obyvatel) nejmenším kraji hlášeno více pacientů než ve dvanácti zbývajících krajích celkově. Stejná situace se, až na dvě výjimky, a to roky 2014 a 2020, poté každoročně opakovala v období let 2012–2022. Na základě grafu se zdá, že nejvýraznějšího rozdílu mezi vyšším počtem pacientů v Karlovarském kraji než v ostatních dvanácti krajích bylo dosaženo v roce 2018. To potvrzují tabulky 1, 6 a 10 [1], ze kterých lze zjistit, že do 12 krajů přijelo bezmála 142 000 pacientů, a rozdíl (oproti 191 032 pacientům v Karlovarském kraji v tabulce 6 [1]) tedy činil necelých 50 000 osob.

4.1.2.1 Předpověď počtu pacientů v Karlovarském a Zlínském kraji

V této části práce jsou předloženy předpovědi ukazatele počtu pacientů v Karlovarském a Zlínském kraji. Předpovědi se týkají let 2020 až 2024. V grafu 6 je vykreslena prognóza pro Karlovarský kraj dle logaritmické funkce [3] s tvarem $T_t = 123\,475,8 + 46\,044,3 \cdot \log(t)$ v tabulce 8. Dle příslušného indexu determinace vyplývá, že logaritmická funkce postihuje trend vývoje jen z 59 %. V porovnání se dvěma dalšími funkcemi se však jedná o nejvyšší hodnotu.

Graf 6 Predikce vývoje počtu pacientů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Z grafu 6 je vidět, že v Karlovarském kraji se do dalších let očekával rostoucí počet pacientů. Bodové předpovědi [4] v tabulce 9 ukazují, že v období let 2020–2024 by bylo možné předpokládat každoroční nárůst o zhruba 1 000 pacientů. Dle intervalové predikce [5] vytvořené na základě logaritmické funkce se pro rok 2023 očekává 153 012 až 215 701 pacientů. Konkrétní hodnota v podobě bodové předpovědi [4] pro daný rok činí 184 356. Pro rok 2024 se předpokládá přítomnost 185 287 pacientů, což potvrzuje, že dle této predikce je v porovnání s předcházejícím rokem možné počítat pouze s nepatrně vyšším zájmem pacientů o tamní lázeňská zařízení.

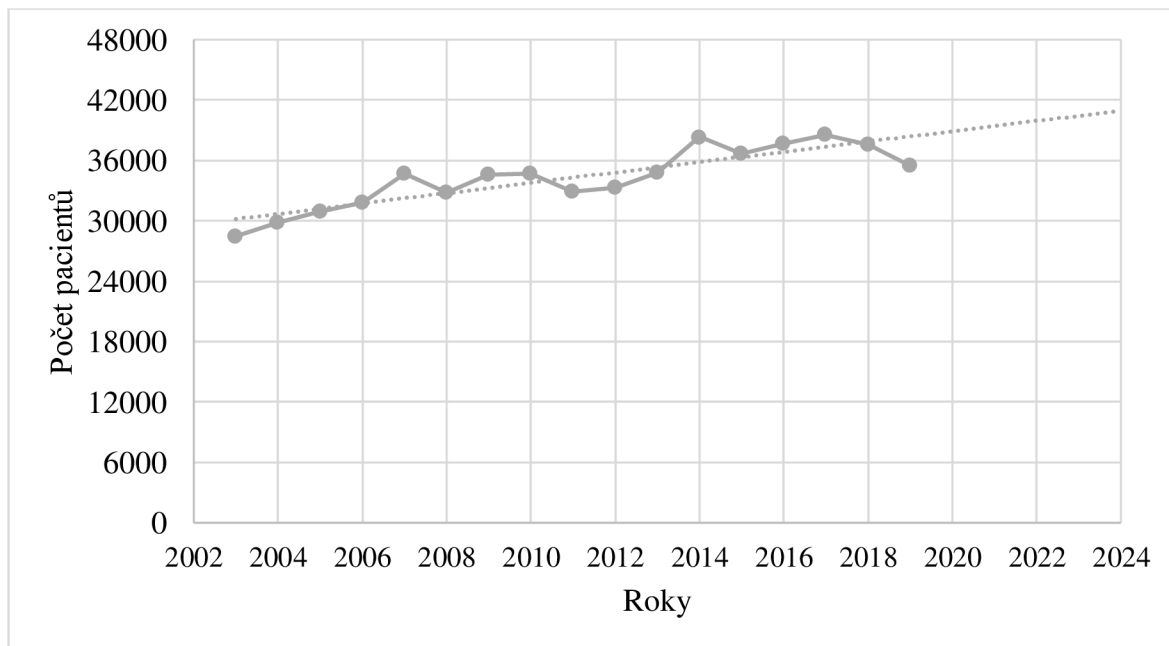
Skutečný vývoj ukazatele byl však negativním způsobem poznamenán pandemií. Předpovědi, které s touto skutečností pracovaly, předkládají nižší hodnoty než předpovědi vytvořené na základě funkce. S ohledem na roky 2020–2022 je tak na základě této předpovědi v tabulce 5 možné v Karlovarském kraji [2] očekávat nejvýše 166 000 pacientů. Tato předpověď se pojí k roku 2024, pro rok 2023 mohly lázně počítat se 138 448 osobami.

Nejen vzhledem k víceleté absenci Rusů v lázních v Karlovarském kraji se dá předpokládat, že hodnoty tamních pacientů za roky 2023 a 2024 nebudou tak vysoké, jako očekávají předpovědi na základě trendové funkce.

Lázně ve Zlínském kraji sice nedosahují parametrů světově známých lázní a nemohou se pyšnit takovou tradicí jako lázně v Karlovarském kraji, avšak pro domácí klientelu mají svůj význam. A to nejen z toho důvodu, že na území Zlínského kraje se nachází největší

a zřejmě nejznámější lázně Moravy – Luhačovice. Predikce pro tento kraj na základě logaritmické funkce je předložena v grafu 7. Logaritmická funkce [3] s tvarem $T_t = 27\,695,94 + 7\,703,49 \cdot \log(t)$ byla vybrána z důvodu statistické významnosti obou parametrů a poměrně vysokého indexu determinace 0,8036 v tabulce 12.

Graf 7 Predikce vývoje počtu pacientů ve Zlínském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Z grafu 7 lze číst, že bez zohlednění pandemie by se dal do dalších let ve Zlínském kraji předpovídat mírný každoroční nárůst. Podle tabulky 13 s bodovými odhady [4] bylo možné ve všech letech v období 2020 až 2023 očekávat přes 37 000 pacientů. Skutečný počet pacientů [1] v tabulce 10 byl však v roce 2020 a 2021 výrazně nižší. V případě roku 2022 se rozdíl mezi předpovědí a skutečností – 36 009 pacientů [1] – snížil a skutečná hodnota se dokonce nacházela v rozmezí intervalového odhadu [5] pro daný rok – viz tabulka 13. Pro rok 2024 se dle bodové předpovědi [4] očekává, že počet přesáhne dokonce hodnotu 38 000. Kdyby nezasáhl covid, s pravděpodobností 95 % by se dalo předpokládat, že konečný počet pacientů v roce 2024 se bude pohybovat v intervalu [5] mezi 34 887 a 41 188. Předpověď dle funkce pro rok 2023 předkládá, že lázně Zlínského kraje by se staraly o 37 882 pacientů.

V případě Zlínského kraje je predikce vycházející z reálných čísel za roky 2020 až 2022 vyšší než predikce na základě funkce, a to pro rok 2023 i 2024. Prognóza v tabulce 5, do níž se promítl skutečný vývoj (tedy viditelný nárůst pacientů ve Zlínském kraji v letech po pandemii), pro rok 2024 výrazně přesáhla hranici 50 000 [3]. Zmíněný viditelný nárůst

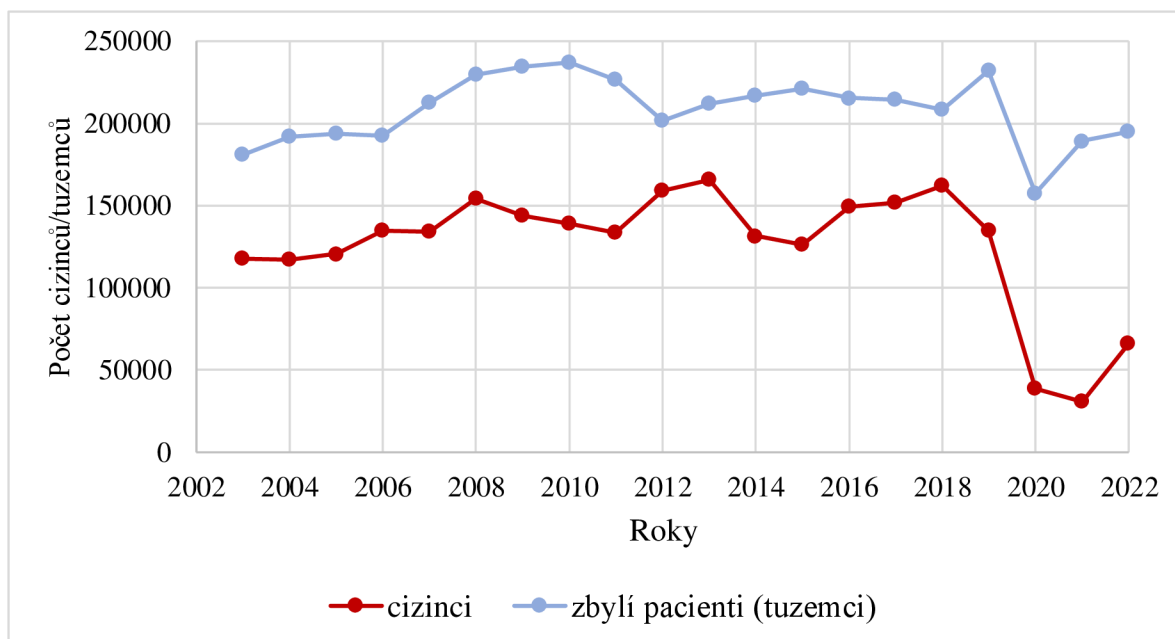
pacientů v posledních letech se promítl již do prognózy pro rok 2023, která činila 44 261 pacientů [3].

S ohledem na graf 4 a jeho vývoj do roku 2019 je možné za realističtější předpovědi považovat ty vytvořené pomocí funkce. V grafu lze totiž pozorovat, že počet meziročně nijak skokově nenarůstal a měl víceméně konstantní trend. Nárůst o deset tisíc pacientů během jednoho roku, který předpověď konstruovaná pomocí průměrného koeficientu růstu předkládá, se tak zdá nepravděpodobný.

4.2 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních v ČR

Druhým zkoumaným ukazatelem z oblasti lázeňství je počet cizinců, kteří v daném období navštívili české lázně. Jak bylo zmíněno v teoretické části, cizincem se rozumí fyzická osoba s jiným než českým státním občanstvím. Pro lepší znázornění toho, do jaké míry se na stavu českého lázeňství podílí cizinci, jsou spolu s nimi v menším rozsahu analyzováni i tuzemští pacienti. Tedy ti, kteří mají české státní občanství. V grafu 8 jsou z toho důvodu zobrazeny dvě křivky, a to znázorňující vývoj počtu cizinců a druhá křivka znázorňující vývoj počtu českých pacientů v lázeňských zařízeních. Světle modrá křivka (tuzemští pacienti) zahrnuje jak samoplátce, tak také ty, kteří měli lázeňskou péči plně či alespoň částečně hrazenou zdravotní pojišťovnou. Obě křivky dohromady tedy představují celkový počet přijatých pacientů – dospělých, dorostu a dětí dohromady – na území České republiky, který je zobrazen v grafu 1. Obdobně to platí pro křivky znázorňující situaci v Karlovarském i Zlínském kraji.

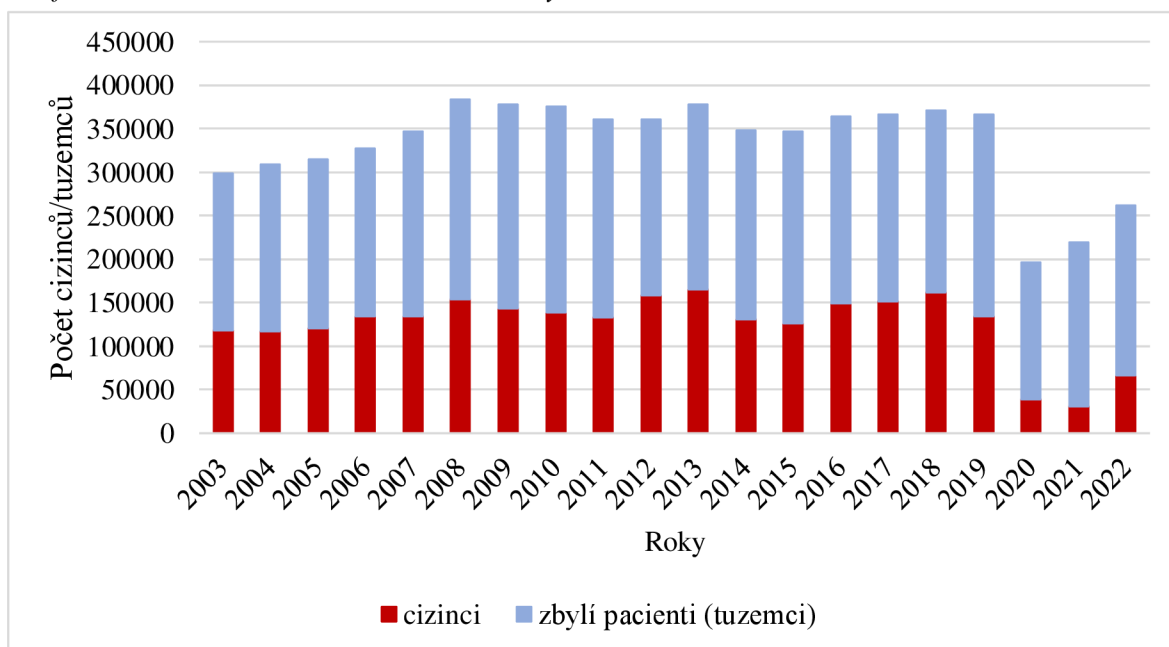
Graf 8 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních na území celé ČR v letech 2003–2022

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Stejná skutečnost je zobrazena v grafu 9, kde je však přehledněji vidět, jakou měrou se na celkovém počtu pacientů v daném roce podíleli lidé ze zahraničí a jakou měrou lidé z České republiky.

Graf 9 Poměr mezi cizinci a tuzemci v lázeňských zařízeních na území celé ČR v letech 2003–2022

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Na základě grafu 8 lze konstatovat, že trend křivky zobrazující počet cizinců v průběhu období hodně kolísá. Do roku 2008 měla křivka rostoucí tendenci, a to o 5,5 % [6b] každým rokem, jak je vidět v tabulce 15. V následujících třech letech počet cizinců v lázeňských

zařízeních naopak každoročně klesal – průměrně o 6 795 [7], neboli o necelých pět procent [7b]. Další pokles jejich zájmu, a o mnoho výraznější, nastal také v letech 2018 až 2021. V rámci tohoto období se průměrné tempo růstu dostalo až na hodnotu 57,5 % [8b], což odpovídá každoročnímu poklesu o 43 800 osob [8].

Jak již bylo řečeno, v grafu je možné pozorovat několik zhruba tříletých cyklů, kdy lázně přivítaly téměř identický počet cizinců, avšak po nich následoval viditelnější nárůst či pokles zahraničních pacientů. První výraznější nárůst byl zaznamenán v roce 2008, kdy léčbu v českých lázních vyhledalo 154 015 cizinců [1], jak je vidět v tabulce 14. Konkrétně se jednalo o 15% nárůst [4] oproti roku 2007 a dokonce 30% [5] v porovnání s rokem 2003. Po tři následující roky naopak každoročně přijíždělo méně a méně cizinců, avšak poté byly roky 2012 a 2013 z pohledu počtu cizinců v českých lázních dva ze tří neúspěšnějších let za celé období. Z tabulky 14 lze vyčíst, že v roce 2013 přijelo o necelých sedm tisíc [1] cizinců více než v roce minulém, a za celé období se tak jednalo o rok s nejvíce zahraničními pacienty. Z grafu 8 je možné pozorovat, že v roce 2012 kvůli nižšímu přílivu českých pacientů (oproti minulým rokům – konkrétně jich bylo 201 653, jak lze číst v tabulce 14 [1b]) byl v tomto roce zaznamenán nejmenší absolutní rozdíl mezi domácími a zahraničními pacienty. Cizinců tehdy dorazilo 158 884 [1] (viz tabulka 14), oproti 201 653 tuzemcům tedy pouze o 42 769 méně. Červená křivka v grafu 8 zobrazuje, že od roku 2013 po dva následující roky počet cizinců opět klesal, a to těsně pod úroveň hodnot z let 2007 či 2011. Na poklesu se nepodílela pouze rusko-ukrajinská krize, ale zřejmě také znehodnocování měny, které pro ruské hosty znamenalo zdražení cest do České republiky a Evropy celkově (Ižová, 2015). V roce 2014 bylo tempo růstu v tabulce 14 dokonce pouze 79,4 % [4], což je bez specifických let 2020 a 2021 nejmenší hodnota za celé období. Ve stejném roce došlo k druhému největšímu absolutnímu zpomalení, kdy se úbytek rovnal -40 937 [3]. Od roku 2015 rostl počet cizinců až do roku 2018, ve kterém byla zaznamenána druhá nejvyšší hodnota počtu zahraničních pacientů za celé období, přes 162 000 [1]. I přesto, že se nejednalo o dramatický pokles (o zhruba 27 000 [2]), je zajímavé, že příliv cizinců začal klesat již v roce 2019, tedy rok před plným propuknutím pandemie. Naopak z pohledu toho, jak se v průběhu let vyvíjel počet domácích pacientů, byl rok 2019 třetím nejúspěšnějším za celé období. Lázeňská zařízení v České republice tehdy evidovala téměř 232 tisíc českých pacientů [1b]. Více jich zaznamenala pouze v letech 2009 a 2010, avšak hranice 240 000 nebyla překonána ani v těchto letech. Z grafů 8 a 9 je názorně vidět, že na celkovém znatelném poklesu pacientů (Čechů a cizinců dohromady) v lázních v roce 2020 – viz graf

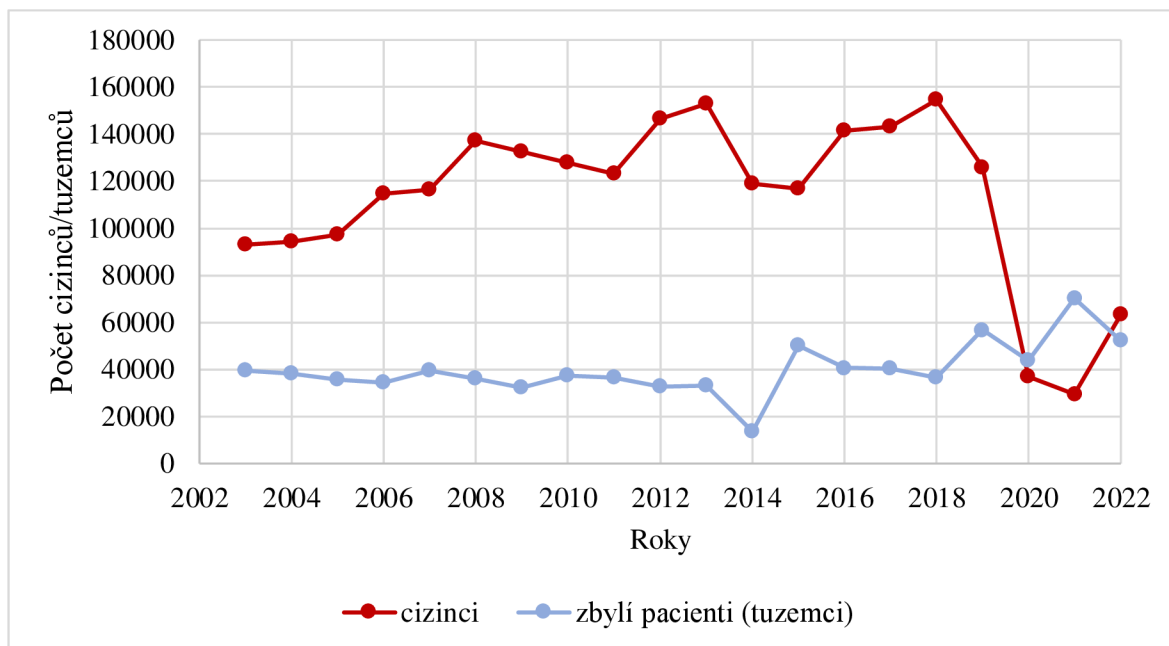
1 – se výrazněji podíleli cizinci. V roce 2020 jich přijelo o téměř sto tisíc méně než v předcházejícím roce (tabulka 14 [2]). Avšak ani úbytek domácích pacientů nebyl zanedbatelný – vzhledem k celkovému úbytku 170 205 pacientů [2] v tabulce 1 i hodnotám v tabulce 14 [1b] lze doplnit, že oproti roku 2019 využilo lázeňskou péči o necelých 75 000 Čechů méně. V roce 2021 se počet zahraničních pacientů snížil ještě o dalších osm tisíc [2] – viz tabulka 14 – a bazický index klesl na úroveň 26,1 % [5]. Cizinci se do českých lázní začali vracet až v roce 2022. Oproti tomu světle modrá křivka ukazuje, že už v následujícím roce po propuknutí pandemie se počet Čechů odjíždějících na lázeňské pobyty začal zvyšovat.

Na základě grafu 9 je možné přehledněji vidět, že poměr zahraničních pacientů na celkovém počtu pacientů se po většinu let pohyboval kolem 40 %. Výjimku tvoří tři poslední roky období, kdy ze známých důvodů nebylo zastoupení cizinců tak výrazné a jejich počet představoval zhruba 20 % všech lázeňských pacientů a samoplátců. Kromě těchto tří let nejsou z grafu na první pohled zřejmé výraznější rozdíly. Při bližším zkoumání lze vyčíst, že zmíněná hranice 150 000 zahraničních pacientů byla kromě let 2008, 2012, 2013 a 2018 překročena také v roce 2017. V tabulce 14 [1b] je zaznamenáno, že pacientů z České republiky bylo v každém roce z období let 2007 až 2019 vždy minimálně dvě stě tisíc.

4.2.1 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních Karlovarského a Zlínského kraje

V následujících grafech 10 a 11 lze vidět, jak výrazně se na návštěvnosti lázeňských zařízení Karlovarského, respektive Zlínského, kraje podíleli cizinci a jak tuzemci.

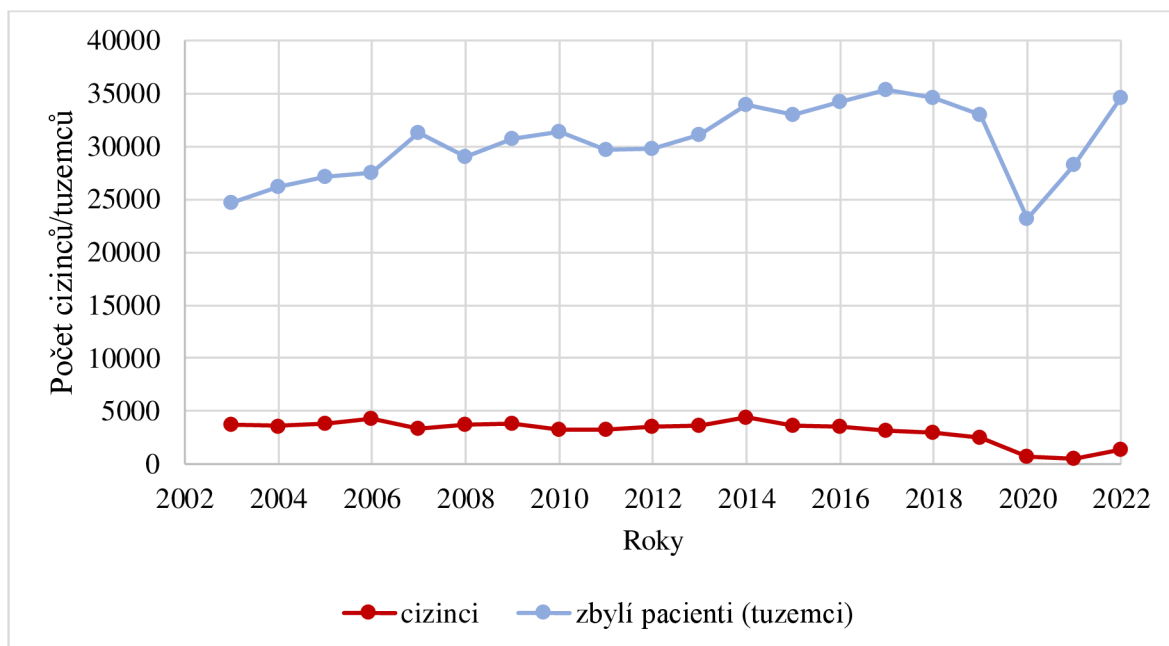
Graf 10 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních v Karlovarském kraji v letech 2003–2022

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Na první pohled je z grafu 10 zřejmé, že lázeňská zařízení Karlovarského kraje si oblíbili zejména cizinci, kterých každý rok, až na pár výjimek, přijelo přes sto tisíc. Počet tuzemských pacientů se mezitím pohyboval na úrovni čtyřiceti tisíc ročně. Pouze v letech 2020 a 2021 ubytovala lázeňská zařízení více českých pacientů než zahraničních. I přesto, že počet cizinců klesl mezi lety 2019 a 2020 markantně, byl rozdíl v roce 2020 mezi počtem cizinců a počtem domácích pacientů nepatrný. Z tabulky 16 [1, 1c] je možné vypočítat, že lázně tehdy navštívilo o 6 814 víc pacientů z tuzemska. V roce 2021 návštěvnost pacientů z České republiky dosáhla svého maxima, když překročila hranici 70 000 [1c]. Avšak nejvyšší počet pacientů z cizích zemí z roku 2018 – 154 504 [1] – byl vyšší o více než 84 000.

Graf 11 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních ve Zlínském kraji v letech 2003–2022

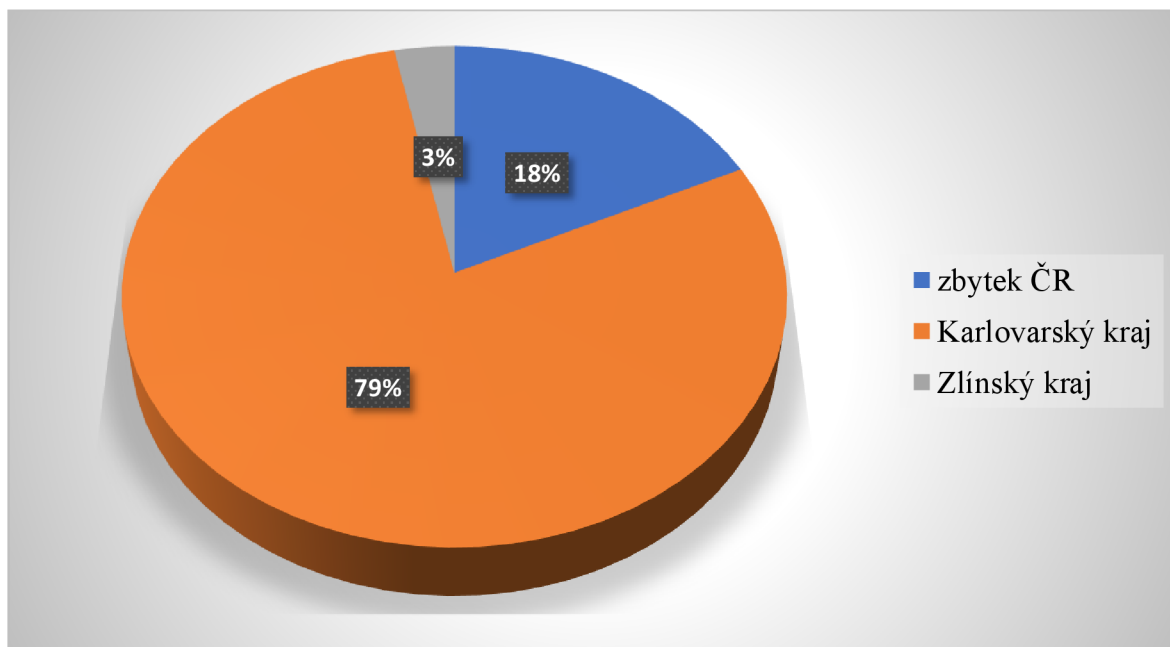
Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

V případě Zlínského kraje je situace opačná než v kraji Karlovarském, což je patrné z grafu 11. Zatímco v západočeském kraji výrazně dominovala klientela z ciziny, v kraji na východě republiky se jednalo o domácí klientelu. Počet cizinců ani v jednom sledovaném roce nedosáhl na hranici 5 000 pacientů a v letech 2020 a 2021 se jejich přítomnost počítala pouze v řádech stovek – na základě tabulky 16 v roce 2020 do Luhačovic a dalších lázní Zlínského kraje zavítalo pouze 663 cizinců [2], o rok později to bylo ještě o 166 osob [2b] méně. Z tohoto pohledu nejúspěšnější rok zaznamenala lázeňská zařízení v roce 2014 s 4 423 [2] přijatými zahraničními pacienty. Tuzemských pacientů ve Zlínském kraji [2c] bylo oproti těm v Karlovarském kraji [1c], až na výjimku v roce 2014, vždy méně. A to v průměru o zhruba 10 000 ročně. Světle modrá křivka v grafu 11 se v průběhu let (s několika výkyvy oběma směry) pohybuje kolem hodnoty 30 000. V grafu 10, který zobrazuje Karlovarský kraj, se světle modrá křivka drží spíše kolem hodnoty 40 000. Když v roce 2017 do lázní Zlínského kraje dorazilo 35 345 tuzemských pacientů (tabulka 16 [2c]), šlo o nejvyšší číslo za celé dvacetileté období.

Výšečové grafy 12, 13 a 14, které jsou zobrazeny níže, ukazují, do kterého kraje ve vybraných letech 2003, 2013 a 2022 cizinci mířili za lázeňskou péčí nejvíce. Graf se vždy zaměřuje na procentuální podíl Karlovarského a Zlínského kraje a třetí část grafu reprezentuje zbylé kraje dohromady. Analyzované roky byly vybrány proto, že se jedná

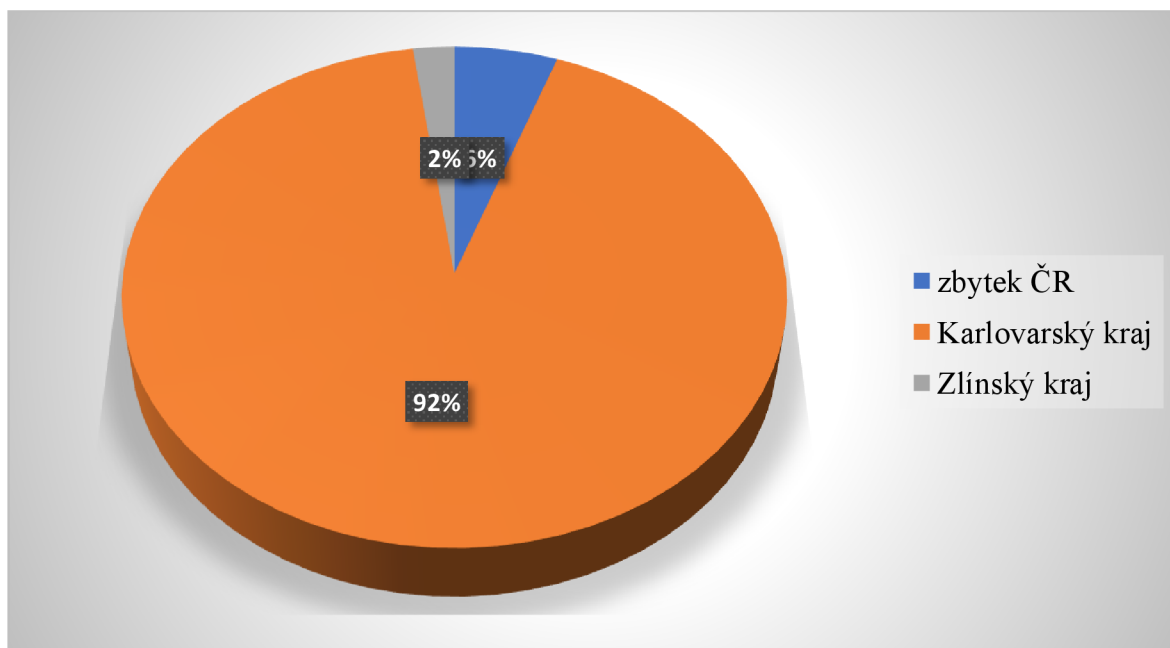
o výchozí a o poslední rok zkoumaného období. Rok 2013 je zobrazen z toho důvodu, že jde o prostřední hodnotu (přesněji řečeno jde o jednu ze dvou prostředních hodnot) období.

Graf 12 Procentuální zastoupení krajů na celkovém počtu cizinců v lázeňských zařízeních v roce 2003

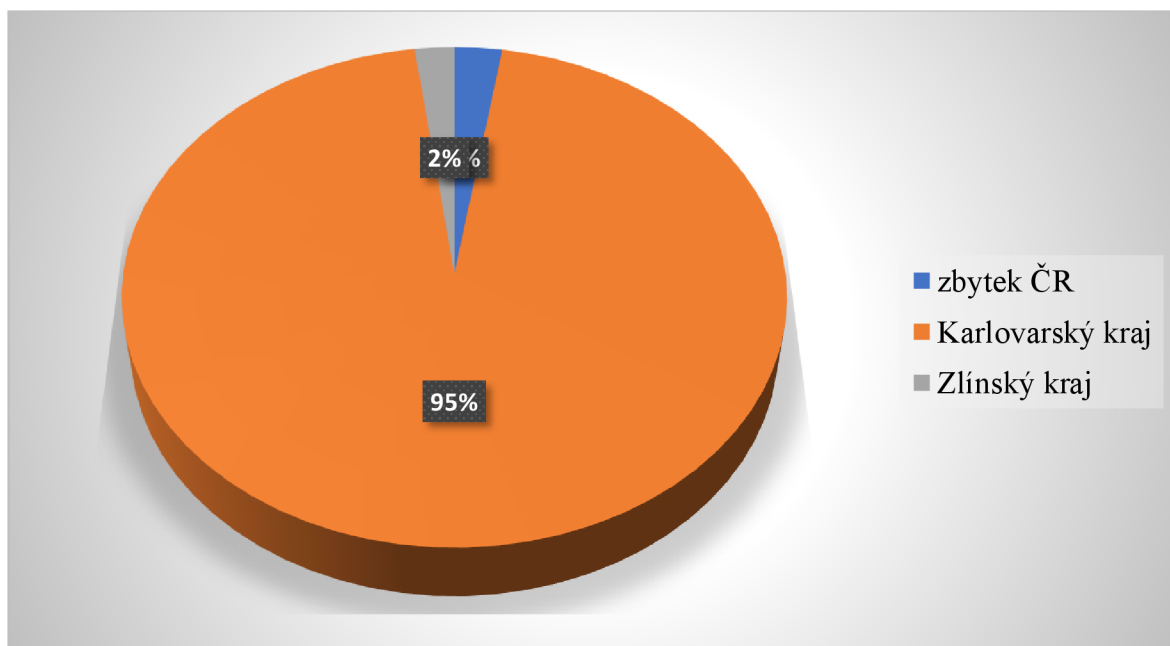
Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Graf 13 Procentuální zastoupení krajů na celkovém počtu cizinců v lázeňských zařízeních v roce 2013

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Graf 14 Procentuální zastoupení krajů na celkovém počtu cizinců v lázeňských zařízeních v roce 2022

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2024)

Z grafů 12, 13 a 14 je zjevné, že v rámci lázeňství se atraktivita Karlovarského kraje pro zahraniční návštěvníky nemůže rovnat žádný jiný kraj. V roce 2003 představoval Karlovarský kraj vybranou lázeňskou destinaci pro téměř 80 % cizinců, kteří v daném roce přijeli za lázeňskou péčí do České republiky. Z celorepublikové hodnoty za rok 2003 – 117 922 cizinců [1] – to konkrétně představuje zhruba 93 000 cizinců [1] pro Karlovarský kraj, jak předkládá tabulka 14 a 16. Lázně ve Zlínském kraji si vybralo přes 3 700 cizinců (viz tabulka 16 [2]), což odpovídá 3 %. Z tabulek 14 a 16 lze vypočítat, že 18 % připadající na zbylé kraje představuje 21 066 cizinců. V grafech 13 a 14 je možné pozorovat, že popularita Karlovarského kraje v dalších letech ještě vzrostla. Už v roce 2013 se více než 90 % všech cizinců, kteří do České republiky za lázeňskou péčí tehdy přijeli, rozhodlo pro Karlovarský kraj. Jak je možné zjistit z tabulky 14, během deseti let (oproti roku 2003) vzrostl celkový počet pacientů z ciziny o více než 47 000, přičemž pouze v Karlovarském kraji byl nárůst mezi roky 2003 a 2013 téměř 60 000 (viz tabulka 16). Tomu odpovídá pokles ve zbylých třinácti krajích (včetně Zlínského) o zhruba 12 000 cizinců během deseti let, jak potvrzují tabulky 14 [1] a 16 [1]. V grafu 14 je vidět, že za dalších devět let – v roce 2022 – byla převaha Karlovarského kraje ještě výraznější, když dosáhla 95 %. Avšak v tabulce 16 [1] je možné zjistit, že v absolutních číslech se jednalo o tamní výrazný pokles, a to o téměř

90 000. Celkový počet cizinců v lázních (zaznamenaný v tabulce 14 [1]) byl oproti roku 2013 nižší o téměř 100 000.

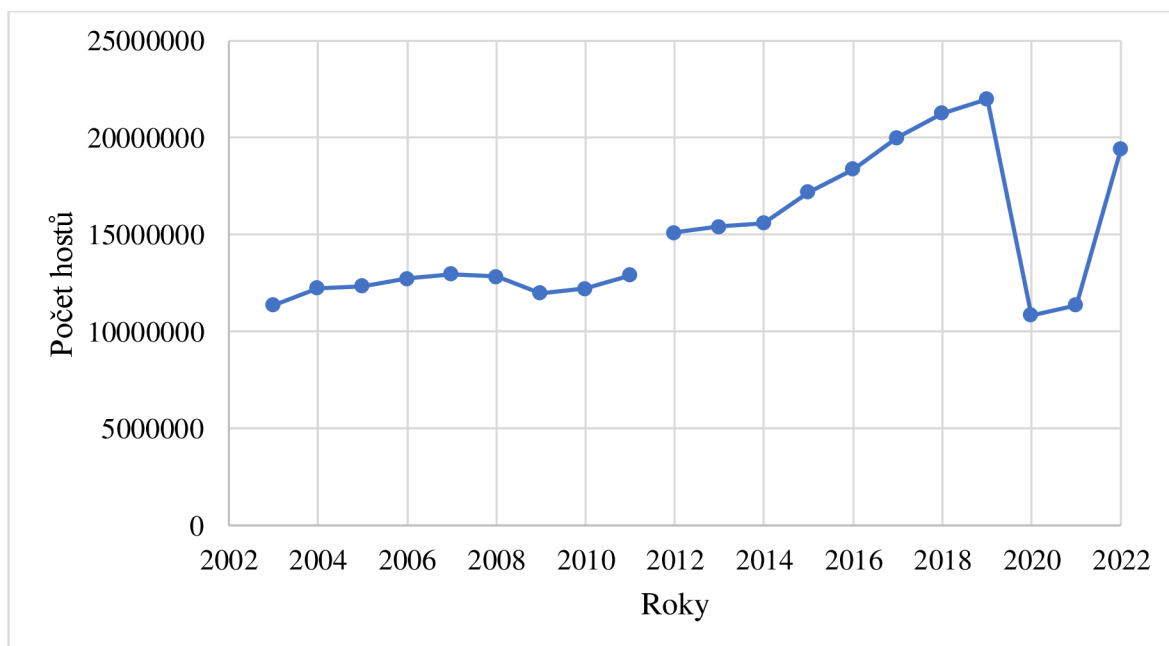
V následujících kapitolách je pojednáno o vývoji vybraných ukazatelů z oblasti turismu, a to konkrétně o vývoji počtu hostů a počtu přenocování. Oba ukazatele jsou analyzovány za celou Českou republiku a samostatně za Karlovarský a Zlínský kraj za období let 2003–2022.

4.3 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních České republiky

Nejprve se práce zaměří na vývoj počtu hostů. Pomocí výsečových grafů je u tohoto ukazatele také znázorněno, jakým procentuálním podílem se na celkovém počtu hostů v České republice, Karlovarském a Zlínském kraji podíleli rezidenti a jakým nerezidenti. Pod pojem rezidenti spadají osoby s pobytem v České republice. Mohou to tedy být jak občané České republiky, tak také cizí státní příslušníci. Naopak nerezidenty mohou být i čeští občané žijící v cizině.

Graf 15 zobrazuje vývoj počtu hostů v České republice. Avšak z důvodu změny v metodice zjišťování dat, ke které došlo v roce 2011, je období v grafu i tabulkách rozděleno na dvě části – do roku 2011 a od roku 2012.

Graf 15 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2011 a 2012–2022

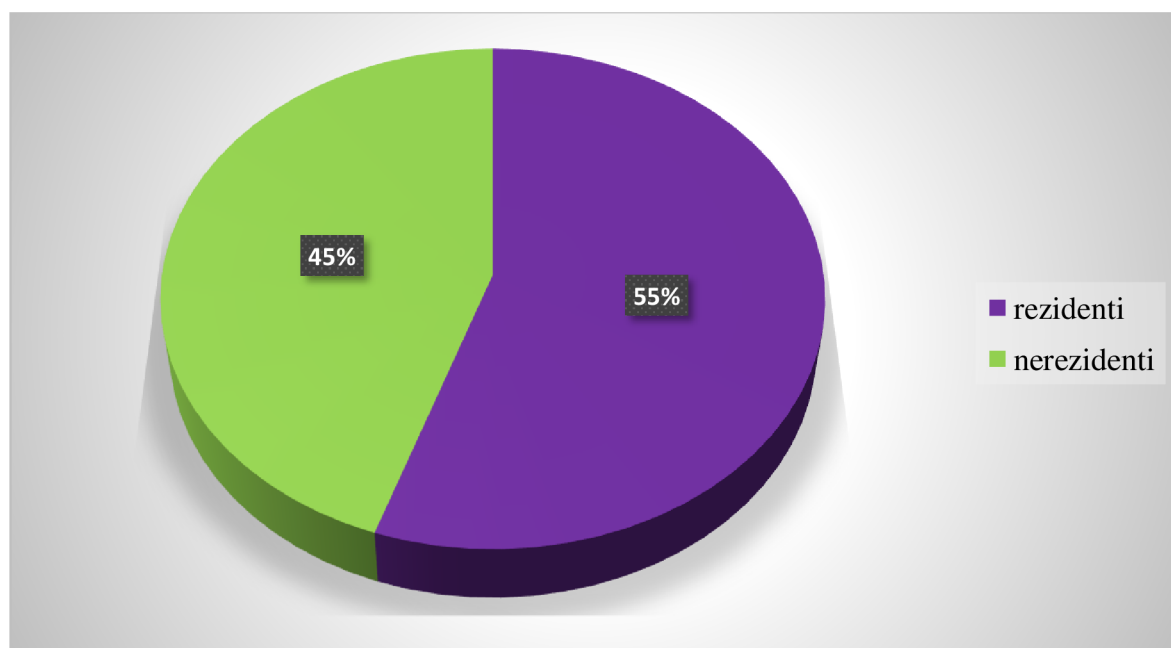

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

V grafu 15 lze vidět, že až na pár výkyvů opačným směrem měl ukazatel počtu hostů do roku 2019 rostoucí tendenci. Je viditelné, že mezi lety 2011 a 2012 se počet zvýšil výrazněji – o více než dva miliony, což je možné vypočítat z tabulek 17 a 18. Nárůst byl však způsoben zejména zmíněným přechodem k jinému metodickému šetření. Do České republiky dorazilo nejvíce hostů v roce 2019, kdy jich bylo zaznamenáno téměř 22 milionů [1] (viz tabulka 18). Porovnání s předchozím rokem není tak výrazné, jelikož došlo k nárůstu „pouze“ o 3,5 % [4], avšak hodnota bazického indexu pro rok 2019 je rovna 145,7 % [5], a rozdíl oproti (výchozímu) roku 2012 je tak mnohem znatelnější. Postupný návrat k číslům před pandemií signalizují hodnoty první absolutní difference [2] a tempa růstu [4] z roku 2022. Oproti roku 2021 bylo v České republice zaznamenáno o 8 040 563 hostů více [2], což odpovídá nárůstu o 70,6 % [4]. K největšímu absolutnímu zrychlení došlo v roce 2021, kdy přírůstek stoupl o téměř 12 milionů [3]. V řádech milionů se přírůstek pohyboval také v letech 2015 a 2022. Z prvního období v tabulce 17 to stejné platilo pro rok 2010, kdy se druhá absolutní difference rovnala 1 075 946 [3]. Nejvýraznější nárůst hostů v období let 2003–2011 nastal hned mezi rokem 2003 a 2004, kdy první absolutní difference činila 873 207 [2] a tempo růstu 107,7 % [4]. Podobných hodnot, avšak v negativním vymezení, bylo dosaženo v roce 2009, kdy oproti roku 2008 klesl počet hostů o 849 977 [2].

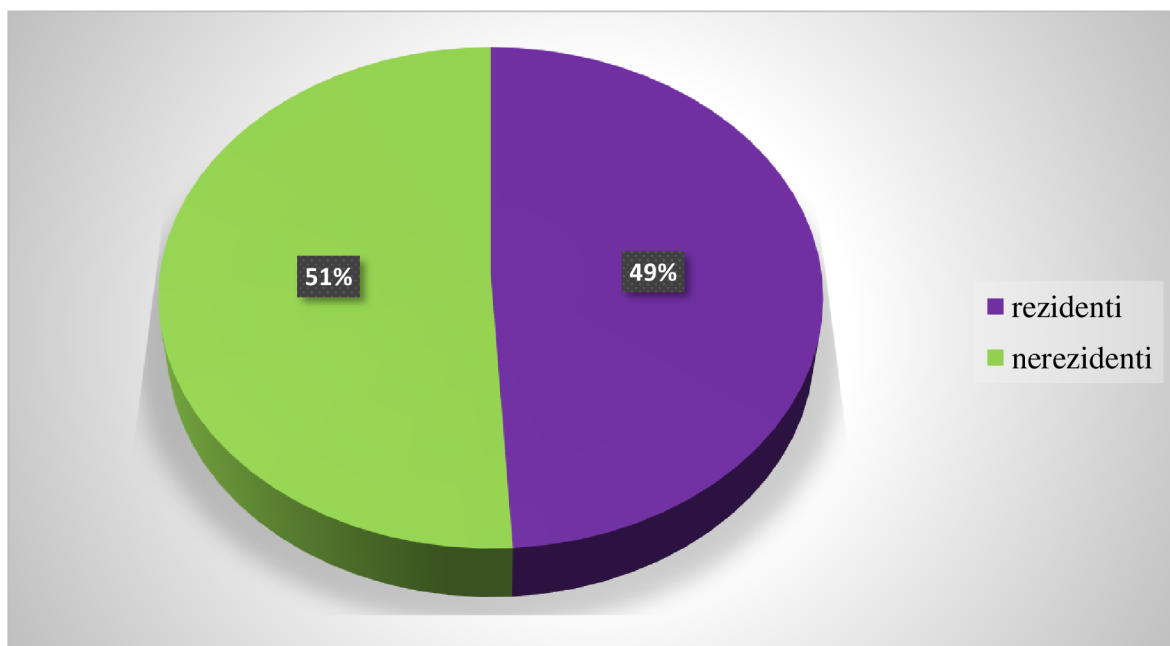
Výšečové grafy 16, 17 a 18 za roky 2003, 2013 a 2022 zobrazují, jakým podílem se v daných letech na celkovém počtu hostů v ČR podíleli rezidenti a jakým nerezidenti.

Graf 16 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů na území ČR v roce 2003

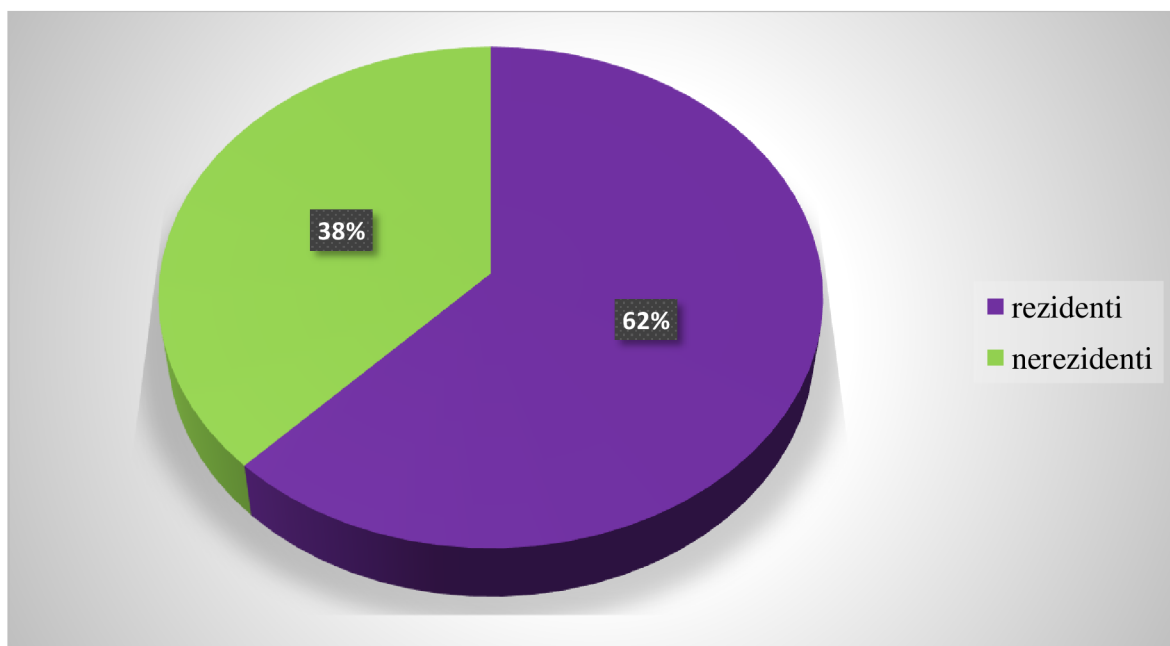
Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 17 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů na území ČR v roce 2013

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 18 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů na území ČR v roce 2022

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

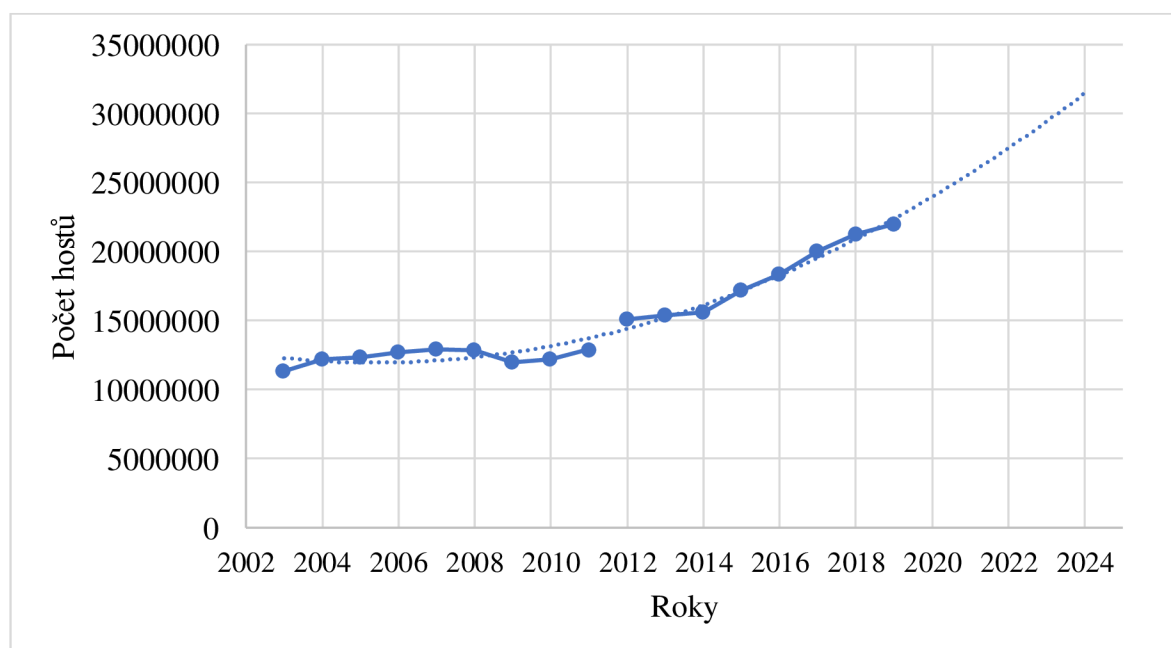
Na základě grafů 16, 17 a 18 lze usuzovat, že do počátku covidové pandemie byl podíl mezi hosty rezidenty a hosty nerezidenty zhruba vyrovnaný. Je logické, že po jejím propuknutí a v nejbližších následujících letech – jako v roce 2022, který je znázorněn v grafu 18 – se poměr proměnil ve prospěch rezidentů. V roce 2003 a 2022 převažoval počet rezidentů, v roce 2013 nerezidentů. Tabulka 19 [2], [3] předkládá informaci, že v roce 2003

bylo zaznamenáno o téměř 1 200 000 rezidentů více než nerezidentů, což odpovídá 55 % oproti 45 %. V roce 2013 sice nerezidenti převažovali, avšak o výrazné převaze nerezidentů se hovořit nedá, jednalo se pouze o 51% podíl na celkovém počtu hostů. Oproti roku 2013 vzrostl v posledním analyzovaném roce 2022 počet rezidentů o 13 procentních bodů na hodnotu 62 %. Ke grafům 16, 17 a 18 se pojí tabulka 19, kde lze číst, že v každém roce z období let 2005–2017 Česká republika registrovala více hostů nerezidentů. Pouze v prvních dvou a posledních pěti letech zkoumaného období převážil počet domácích návštěvníků. Rozdíly v letech 2020, 2021 a 2022 byly však ve prospěch rezidentů značné – v letech 2020 a 2022 kolem 5 milionů osob, v roce 2021 dokonce přes 6 milionů (viz tabulka 19 [2] a [3]).

4.3.1 Předpověď počtu hostů v ČR

Následující graf 19 a příslušné tabulky 20, 21 a 22 se zabývají predikcí počtu hostů. Tento ukazatel v sobě nezahrnuje pouze zdravotně orientovaný cestovní ruch, jehož součástí je lázeňství, ale i další typy turismu. Je tedy ideální pro poskytnutí základní představy o vývoji turismu jako celku. V grafu 19 je znázorněna předpověď počtu hostů na základě kvadratické funkce [2] s tvarem $T_t = 12\,618\,454 - 383\,203t + 56\,349t^2$ a indexem determinace 0,9692 z tabulky 20. Z hodnoty indexu determinace lze číst, že funkce vystihuje trend vývoje počtu hostů velmi kvalitně, což je vidět také z grafu.

Graf 19 Predikce vývoje počtu hostů v České republice pro roky 2020–2024 – trendová funkce

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Ukazatel počtu hostů měl až na dvouleté období po všechny roky rostoucí tendenci a nebýt pandemie, tento trend by pokračoval dále. Dle intervalové předpovědi [5] v tabulce 21 bylo predikováno, že v roce 2021 navštíví Českou republiku až 27 680 125 hostů. Ve skutečnosti se však v tomto roce ubytovalo pouze 11 383 601 hostů (viz tabulka 18 [1]). Nárůst mezi roky 2023 a 2024 by na základě předpovídaných hodnot trendovou funkcí činil 2 miliony. Pro rok 2023 lze dle tabulky 21 předpovídat 29,4 milionu hostů [4], v roce 2024 dokonce 31,4 milionu hostů [4].

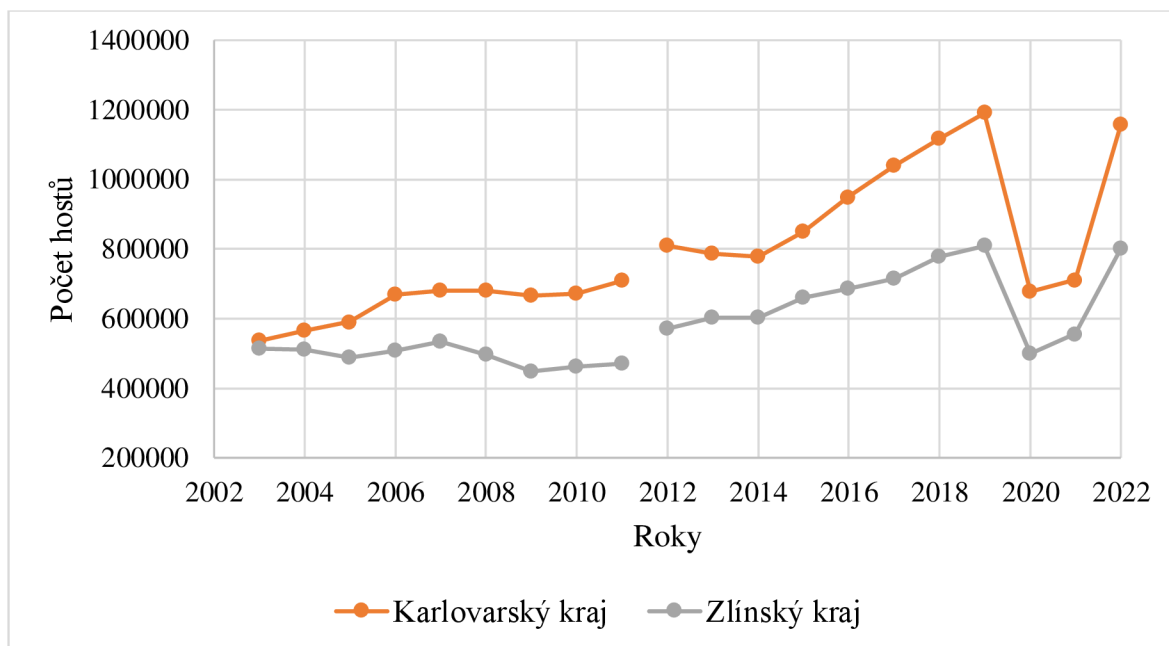
Poslední skutečné hodnoty za roky 2020–2022 v sobě odráží předpovědi v tabulce 22. Ty s ohledem na vývoj během pandemie v České republice pro rok 2023 očekávají přes 26 milionů domácích a zahraničních návštěvníků [1]. Nárůst mezi roky 2023 a 2024 je v případě těchto predikcí mnohem výraznější než v prvním případě. Jelikož na základě nárůstu v posledních letech dosáhla předpověď pro rok 2024 hodnoty 34,8 milionu [1], činil meziroční nárůst více než 8 milionů.

Vysoká hodnota prognózy pro rok 2024, která zohledňuje poslední skutečné hodnoty, je tedy o zhruba tři miliony vyšší než bodová prognóza dle kvadratické funkce. Blíží se jí však horní hranice předpovědi intervalové [5] v tabulce 21, která je 34,3 milionu. Za předpověď bližší realitě lze na základě vývoje do roku 2019 považovat spíše předpověď na základě funkce i přesto, že meziroční nárůst o dva miliony se zdá příliš optimistický. V porovnání s nárůstem o 8 milionů se však vývoj dle předpovědi na základě funkce jeví jako mnohem pravděpodobnější.

4.3.2 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních Karlovarského a Zlínského kraje

Po zobrazení vývoje v celé České republice je níže zobrazen graf 20 znázorňující samostatně vývoj v Karlovarském a Zlínském kraji.

Graf 20 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2011 a 2012–2022

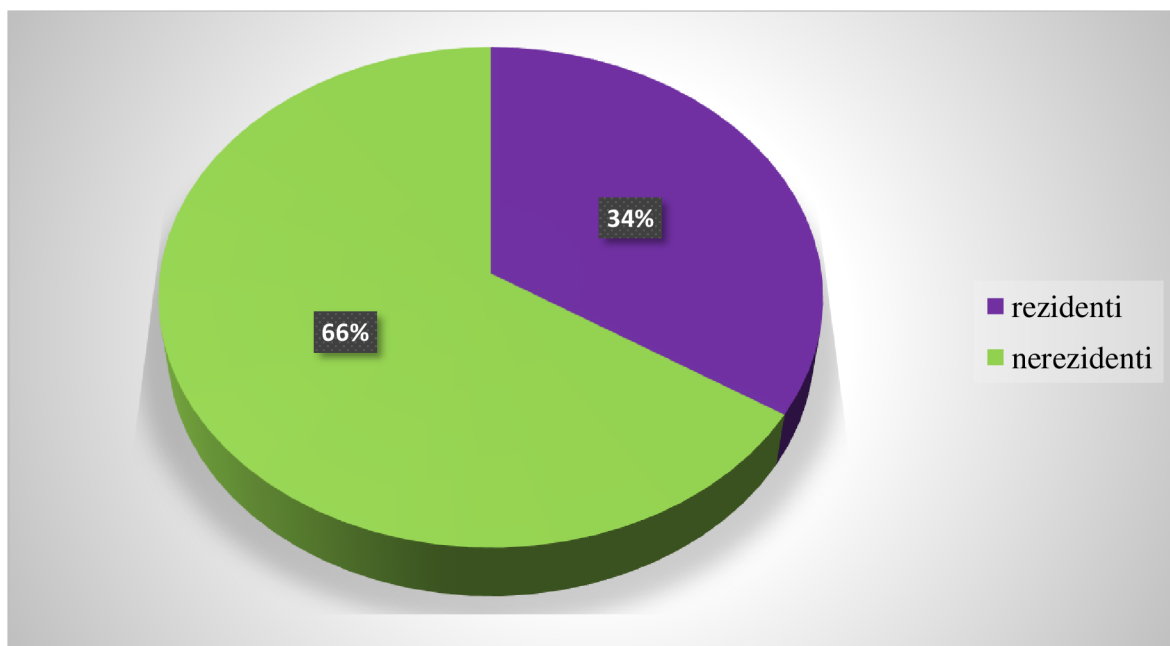

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

I přesto, že do roku 2009 počet hostů ve Zlínském kraji pouze kolísal kolem hranice 500 000 hostů (jak je možné číst z grafu 20 či tabulky 23 [2]) a až od roku 2009 se každoročně zvyšoval, lze konstatovat, že obě křivky potvrzují rostoucí trend vývoje, který byl viditelný již v grafu 15 znázorňujícím vývoj v celé republice. Na první pohled je zřejmé, že do Karlovarského kraje každoročně mířilo více hostů než do kraje Zlínského. Pouze v prvním sledovaném roce 2003 dorazil do obou krajů srovnatelný počet návštěvníků – rozdíl činil 23 410 [1], [2] ve prospěch kraje na západě republiky, v dalších letech už Karlovarský kraj lákal výraznějším rozdílem. Z grafu lze vidět, že v roce 2019 dosáhl počet hostů v obou krajích svého maxima za sledované období a že rozdíl mezi hosty v Karlovarském kraji a hosty ve Zlínském kraji byl nejmarkantnější, což potvrzují i hodnoty v tabulce 23. Do Karlovarského kraje tehdy zavítalo 1 190 296 hostů [1], tedy o zhruba 382 000 hostů [1], [2] více než do kraje Zlínského. Opět lze pozorovat, že po výkyvu způsobeném covidovou pandemií, se hosté výrazněji navrací a u obou krajů jsou počty z roku 2022 (1 157 945 [1] a 802 061 [2]) dokonce srovnatelné s údaji za rok 2019 (kdy ukazatel dosáhl nejvyšších hodnot).

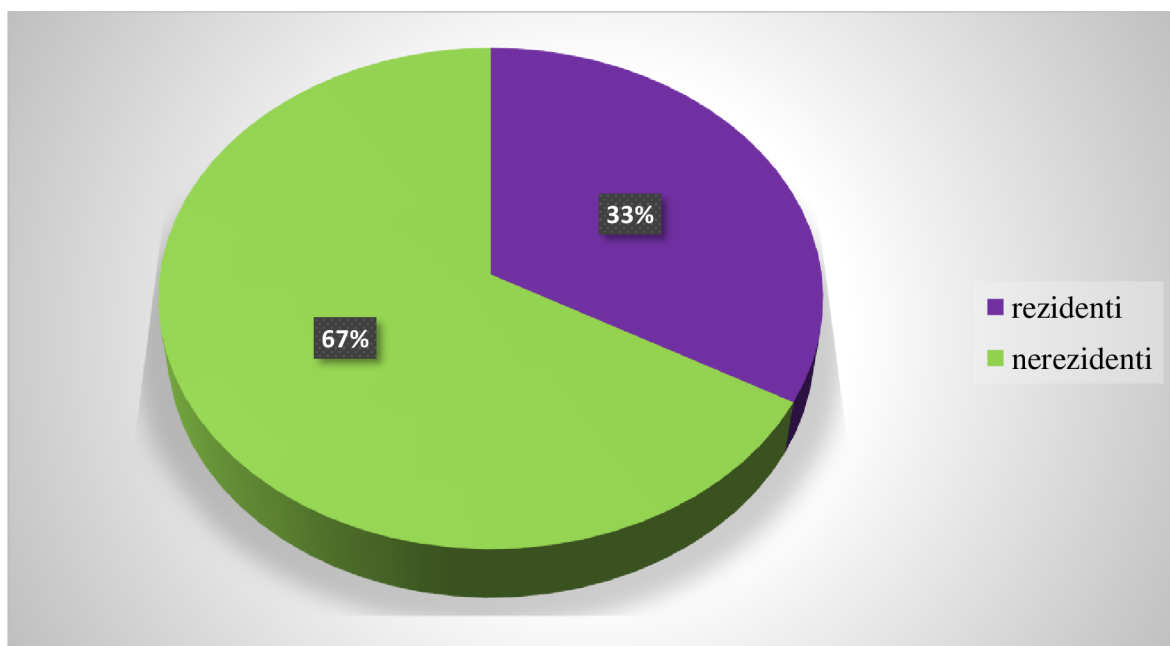
Také v případě Karlovarského a Zlínského kraje byl zkoumán poměr mezi domácími a zahraničními návštěvníky. Jinak řečeno, jedná se o poměr mezi všemi rezidenty a všemi nerezidenty, kteří tyto kraje navštívili ve třech konkrétních letech – 2003, 2013 a 2022.

Graf 21 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů v Karlovarském kraji v roce 2003

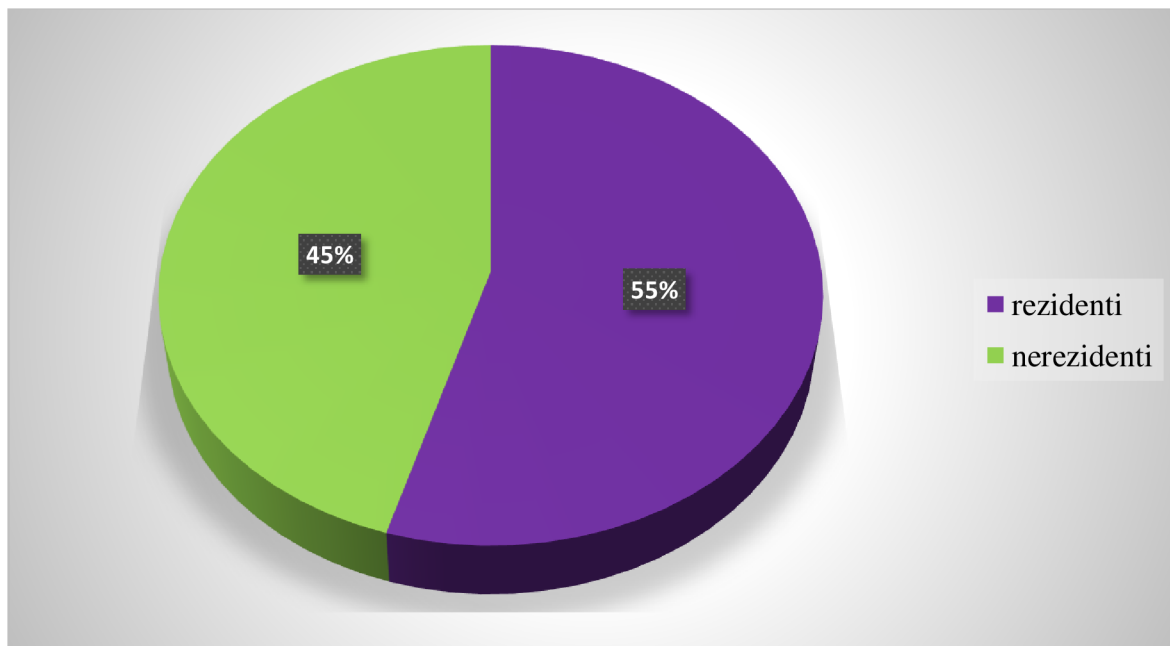
Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 22 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů v Karlovarském kraji v roce 2013

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 23 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů v Karlovarském kraji v roce 2022

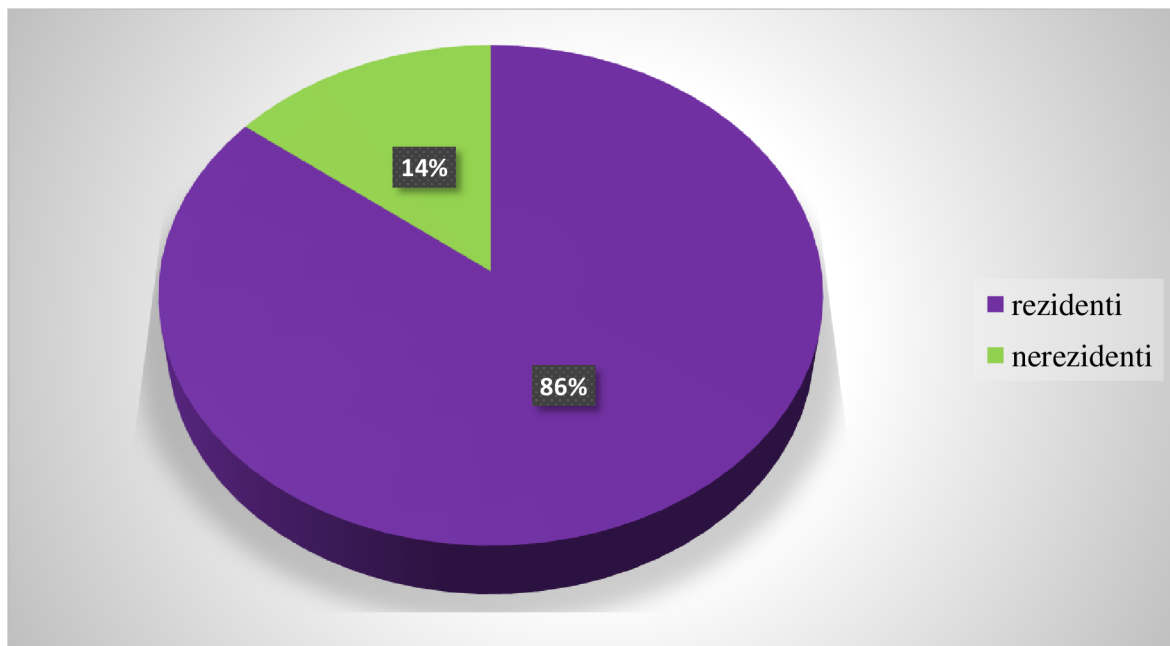

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Jak je vidět v tabulce 23, Karlovarský kraj láká zejména zahraniční návštěvníky, což potvrzují i grafy 21 a 22. Pouze v posledních třech letech navštívilo kraj více domácích návštěvníků – konkrétně v roce 2022 bylo rezidentů více o zhruba 107 000 (viz [1b] a [1c]). V procentuálním vyjádření to znamená, že z celkových 1 157 945 hostů [1] tvořilo 45 % nerezidentů a 55 % rezidentů, jak předkládá graf 23. Oproti letům 2003 až 2019 se jedná o výrazný pokles podílu zahraničních návštěvníků. Z tabulky 23 lze vyčíst, že do roku 2020 tvořili nerezidenti každoročně zhruba dvou třetinový podíl všech hostů kraje. Konkrétně to lze vidět v grafech 21 a 22 – v roce 2003 tvořili zahraniční návštěvníky 66 % hostů, o deset let později 67 %. Součet hodnot v tabulce 23 informuje, že do Karlovarského kraje za celé dvacetileté období přijelo 6 158 584 rezidentů [1b] a 9 673 105 nerezidentů [1c].

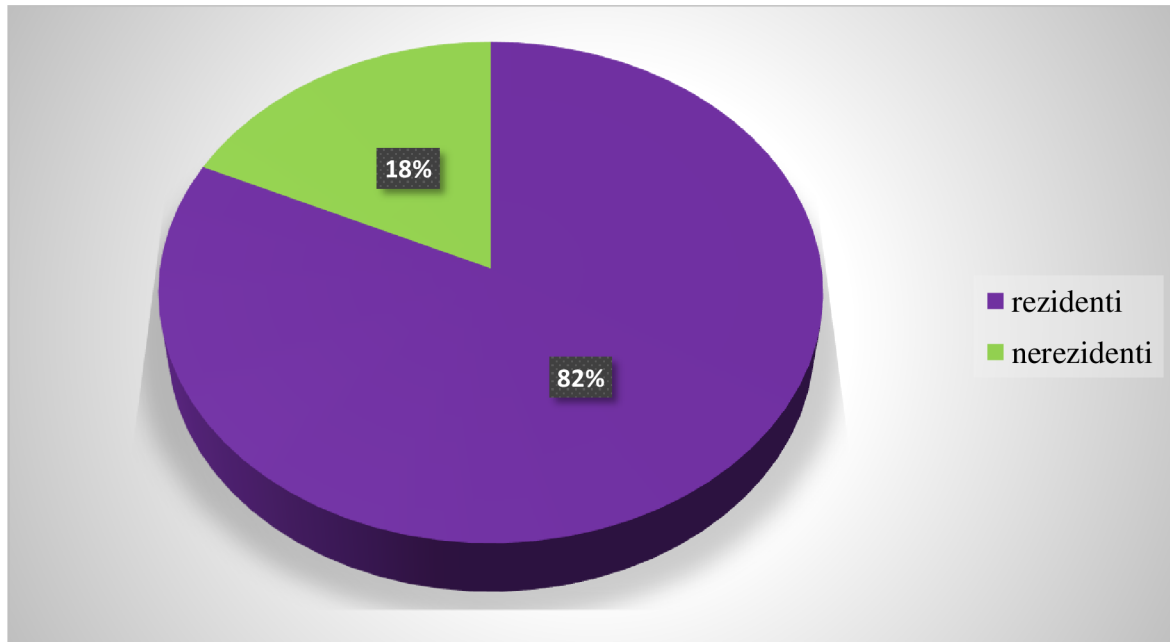
Grafy 24 až 26 předkládají podíly rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů ve Zlínském kraji ve třech zvolených letech.

Graf 24 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů ve Zlínském kraji v roce 2003

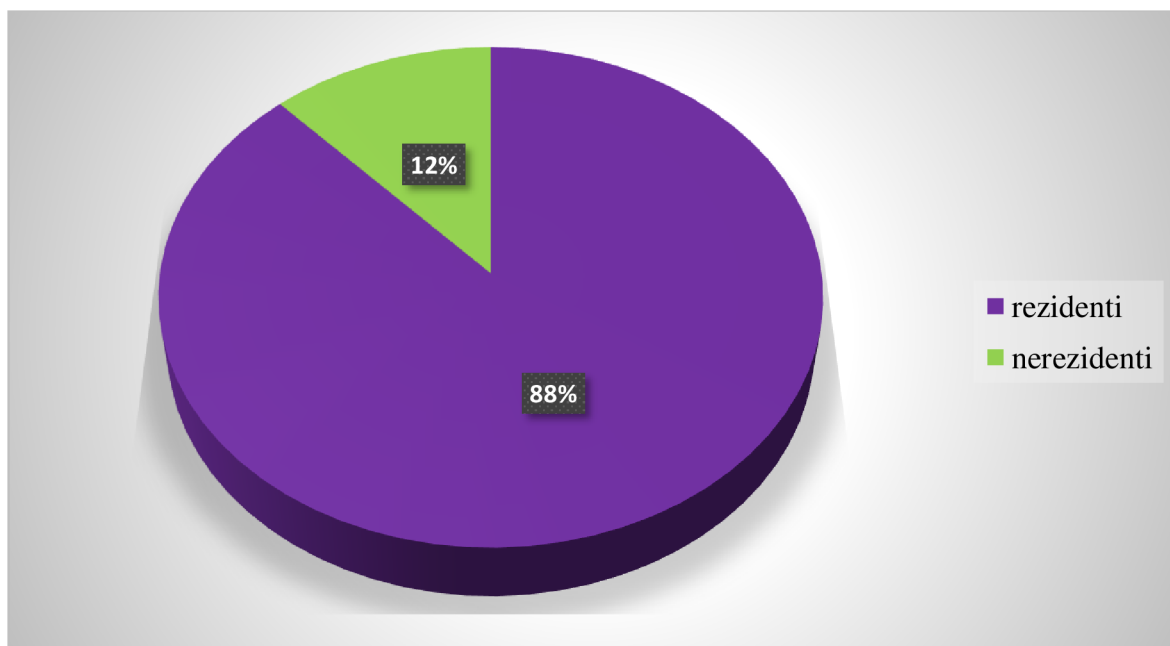
Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 25 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů ve Zlínském kraji v roce 2013

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 26 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů ve Zlínském kraji v roce 2022

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

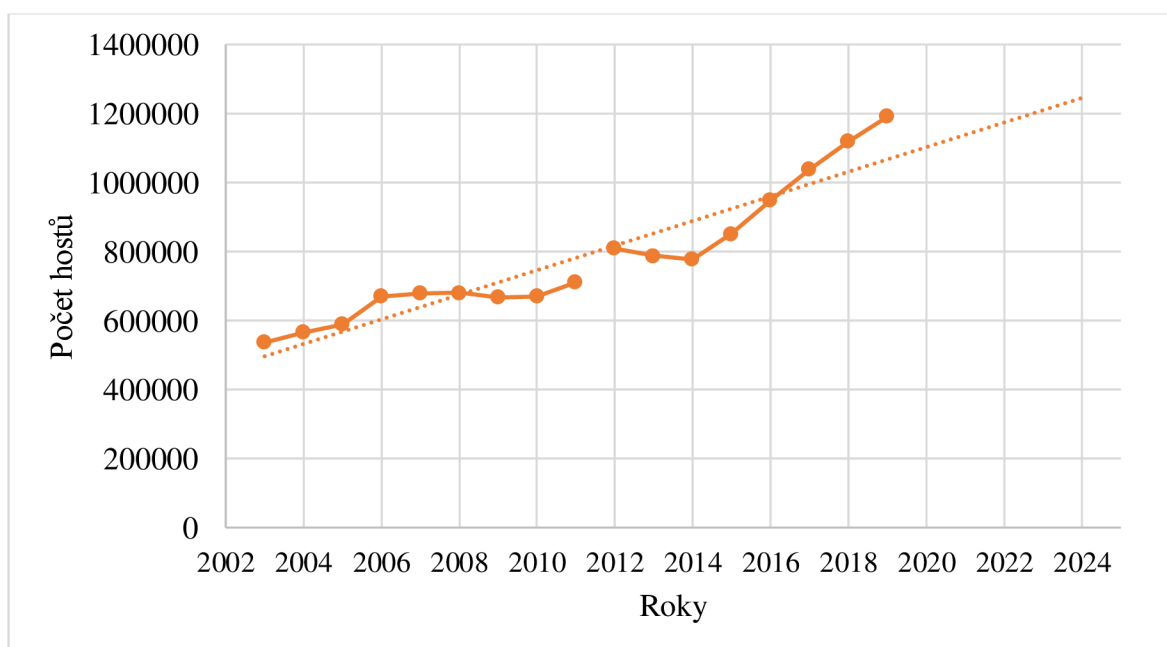
Na první pohled je zřejmý rozdíl mezi procentuálním zastoupením rezidentů, respektive nerezidentů, v Karlovarském (graf 21–23) a Zlínském kraji (graf 24–26). Jelikož Zlínský kraj je dlouhodobě navštěvován zejména domácími návštěvníky, kterých bylo každoročně po celé sledované období více než nerezidentů (viz tabulka 23 [2b], [2c]), poměr mezi rezidenty a nerezidenty zůstal i v letech ovlivněných pandemií přibližně stejný jako v předchozích letech. V tabulce 23 je vidět, že v roce 2022 byl ve srovnání s ostatními roky zaznamenán výraznější rozdíl mezi počtem rezidentů [2b] a nerezidentů [2c]. Do Zlínského kraje tehdy zavítalo o zhruba 610 tisíc nerezidentů méně než rezidentů. Způsobeno to bylo zejména tím, že kraj v roce 2022 zaznamenal z pohledu rezidentů vůbec nejvyšší návštěvnost, a to 706 209 [2b]. Graf 26 ukazuje, že tato hodnota odpovídala 88 % všech hostů v daném roce. Do Zlínského kraje zavítalo nejvíce nerezidentů, konkrétně 125 429 [2c], v roce 2018. Na základě grafů 24, 25 a 26 lze usuzovat, že roční skladbu hostů ve Zlínském kraji tvoří ze zhruba 80 % domácí návštěvníci a z 20 % ti zahraniční. Zajímavé je zjištění z tabulky 23, že jedenkrát za celé období, v roce 2021, byl absolutní počet rezidentů v Karlovarském kraji [1b] vyšší než počet rezidentů ve Zlínském kraji [2b]. Vyššího počtu nerezidentů dosáhl ve všech analyzovaných letech dle očekávání Karlovarský kraj.

4.3.2.1 Předpověď počtu hostů v Karlovarském a Zlínském kraji

Prognóza vývoje počtu hostů dle trendových funkcí v Karlovarském, a následně ve Zlínském kraji, je zobrazena ve dvou následujících grafech 27 a 28.

Pro predikce vývoje počtu hostů v Karlovarském kraji byla z tabulky 24 vybrána lineární trendová funkce [1] s tvarem $T_t = 460\,688,8 + 35\,647,9t$ a hodnotou koeficientu determinace 0,8824. Tuto skutečnost znázorňuje graf 27. Příslušný koeficient determinace 0,8824 je sice nižší než index u kvadratické funkce [2] (0,9542), ale jelikož se jedná o jednodušší funkci a oba parametry lineární funkce jsou statisticky významné, byla pro předpověď zvolena právě tato funkce.

Graf 27 Predikce vývoje počtu hostů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Z grafu 27 je vidět, že se do let 2020 až 2024 očekával rostoucí trend. Bez propuknutí pandemie by se pro rok 2020 dalo očekávat 1 102 352 hostů (viz tabulka 25 [4]), avšak skutečná hodnota v tabulce 23 [1] byla i v případě roku 2021 o zhruba 426 000 nižší. V roce 2022 se rozdíl mezi předpovědí a skutečností snížil na necelých 16 000 hostů. Pro rok 2023 je předpovídána hodnota na základě lineární funkce v tabulce 25 rovna 1 209 295 hostům [4]. Tomu odpovídající intervalový odhad [5] se pohybuje mezi 1 037 402 a 1 381 189 hosty. Jak je patrné z grafu, pro rok 2024 lze predikovat více hostů než v roce 2023, a to konkrétně 1 244 943 [4].

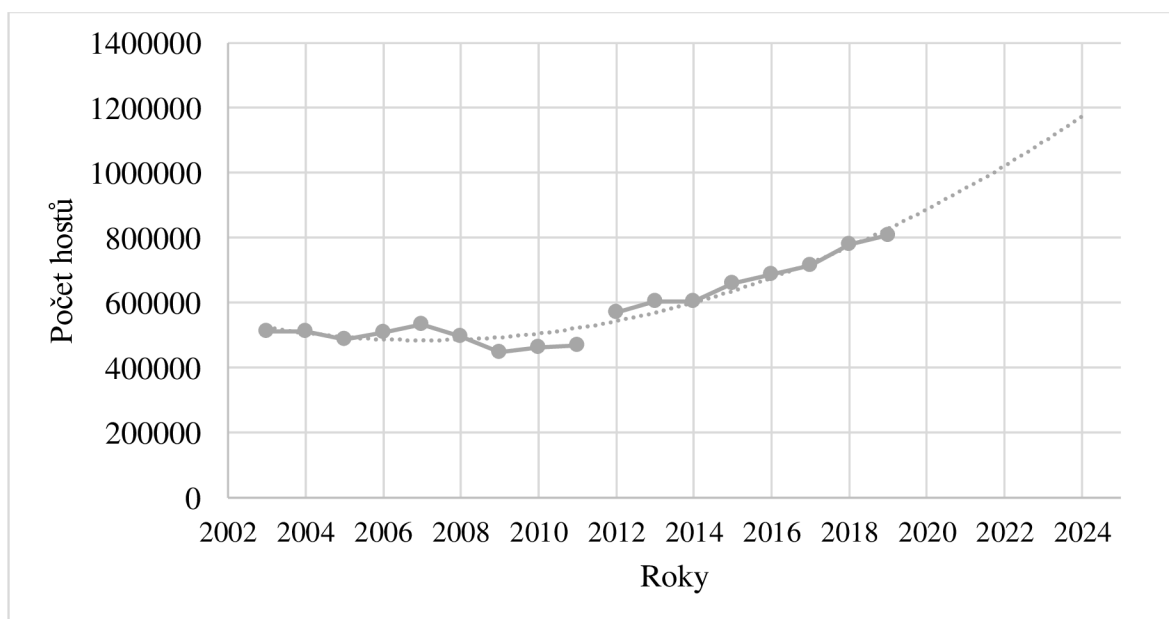
Ze skutečných, již známých, hodnot vychází prognózy zapsané v tabulce 22. Tyto prognózy vypočtené pomocí průměrného koeficientu růstu za roky 2020 až 2022 jsou pro

rok 2023 i 2024 vyšší než příslušné bodové předpovědi nezohledňující pandemii. Pro rok 2023 se v tomto případě očekával nárůst až na hodnotu 1 513 896 hostů, pro rok 2024 bezmála až na 2 miliony [2].

I přesto, že nárůst mezi rokem 2021 a 2022 v grafu 20 je značný, nelze na základě dosavadního vývoje, respektive vývoje do roku 2019, očekávat, že by se během jednoho roku zvýšil o více než 400 000, jak předpokládají predikce opírající se o skutečný vývoj v posledních letech. Jako reálnější hodnoty se tak jeví ty, které jsou dány predikcemi na základě funkce.

V grafu 28 je vykreslena předpověď počtu hostů ve Zlínském kraji pro roky 2020 až 2024 na základě kvadratické funkce [2] z tabulky 26. Tato funkce s tvarem $T_1 = 546\,253,8 - 24\,248,9t + 2\,400,1t^2$ vystihuje vývoj ukazatele z 94 %, což je patrné z hodnoty indexu determinace 0,937 ve stejné tabulce.

Graf 28 Predikce vývoje počtu hostů ve Zlínském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Křivka v grafu 28 naznačuje do dalších let rostoucí tendenci. Překročení hranice jednoho milionu hostů za rok se v případě, kdy by nepropukla pandemie, dle bodových odhadů [4] v tabulce 27 očekávalo v roce 2022. Konkrétně se predikovalo, že v hromadných ubytovacích zařízeních Zlínského kraje se ubytuje 1 021 323 hostů. Intervalová předpověď [5] pro daný rok činila 917 127 až 1 125 519 hostů. Ve skutečnosti však tato hranice nebyla pokořena, jak předkládá tabulka 23 [2]. Pro roky 2023 a 2024 je na základě kvadratické

funkce predikován další nárůst, a to na hodnotu 1 095 479 hostů [4], respektive 1 174 435 hostů [4]– viz tabulka 27.

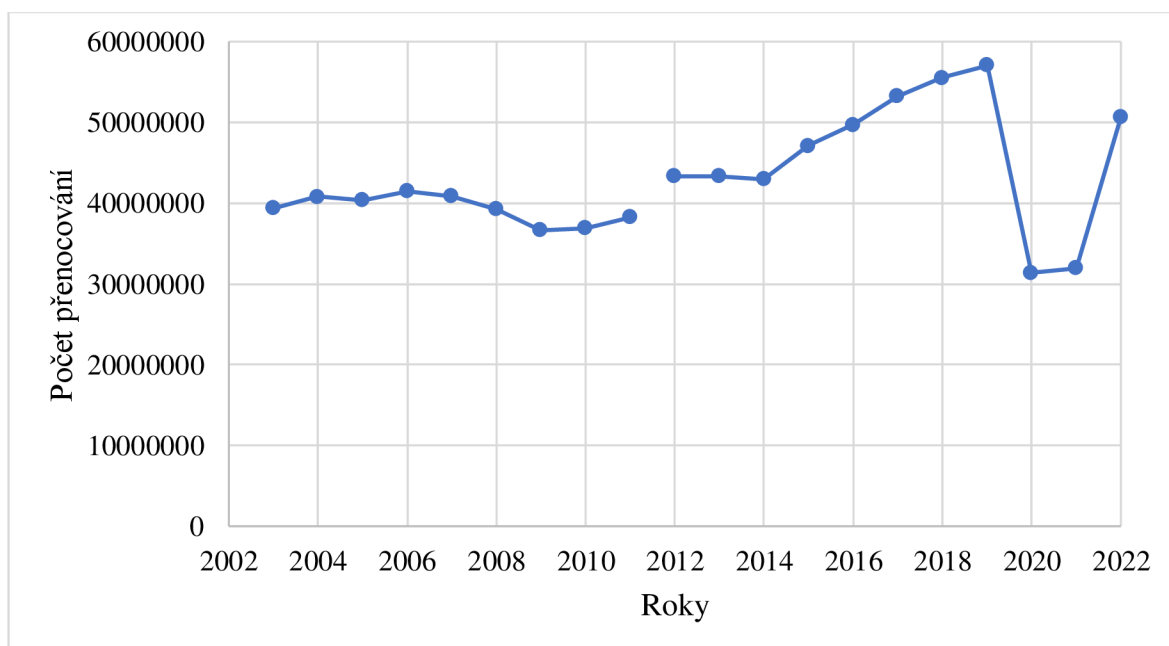
Tabulka 22 s prognózou na základě reálných hodnot pro rok 2023 předpovídá, že do Zlínského kraje se odjede léčit 1 015 322 [3] pacientů. Také predikce zohledňující skutečný vývoj v letech 2020 až 2022 má rostoucí trend a pro rok 2024 roste až na hodnotu zhruba 1 285 000 hostů [3].

Vzhledem k nárůstu během tří let po pandemii a také k předchozímu vývoji, se pro rok 2023 jeví jako pravděpodobnější hodnota vypočtená pomocí průměrného koeficientu růstu. Avšak následný značný nárůst během jednoho roku, o více než dvě stě tisíc, se právě vzhledem k vývoji do roku 2019 příliš reálně nejeví. Reálnější se zdá pozvolnější nárůst, a tedy hodnoty kolem 1,1 milionu pro oba roky, což předkládá předpověď na základě funkce.

4.4 Vývoj počtu přenocování v České republice

Dalším zkoumaným ukazatelem z oblasti turismu je počet přenocování. Tedy počet nocí, které host stráví v některém z hromadných ubytovacích zařízení. Součástí počtů jsou samozřejmě i přenocování lázeňských hostů, kteří mají na úroveň křivek nemalý vliv. Výšečové grafy s procentuálním podílem rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu přenocování jsou vykresleny za Českou republiku. I u tohoto ukazatele bylo z důvodu změny v metodice rozděleno období na dvě části – do roku 2011 a od roku 2012 dále.

Graf 29 Vývoj počtu přenocování na území ČR v letech 2003–2011 a 2012–2022

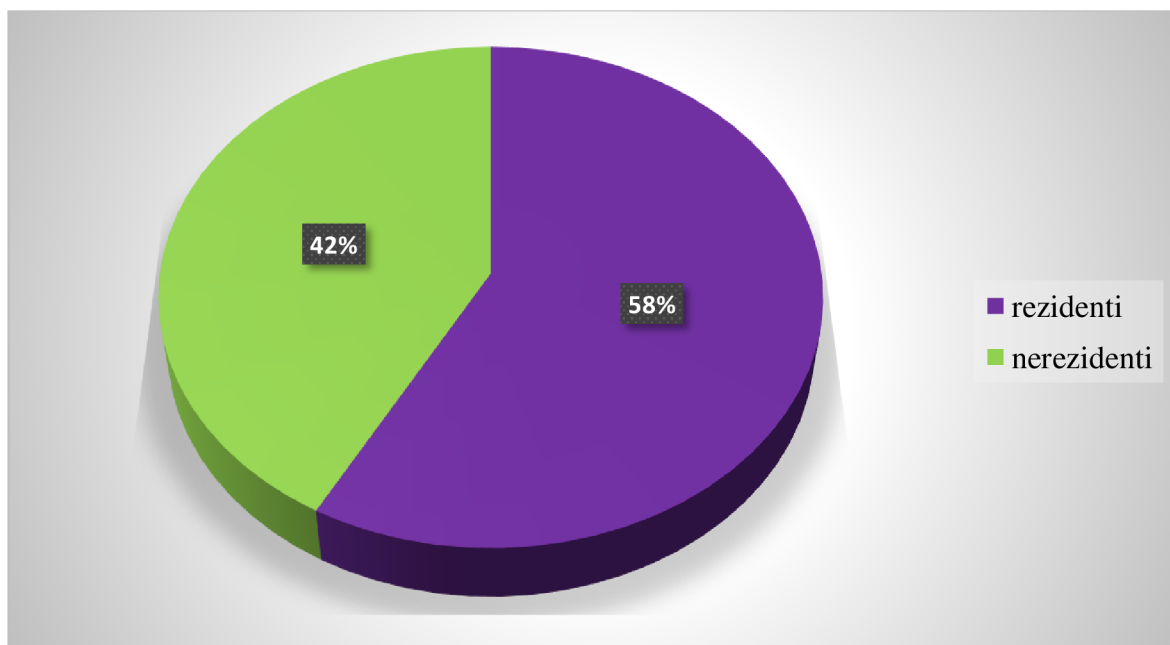
Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Z grafu 29 a tabulky 29 [1] lze číst, že i v případě počtu přenocování bylo maximální hodnoty dosaženo v roce 2019, kdy v České republice přespalo přes 57 milionů osob. Ve srovnání s výchozím rokem 2012 se jednalo o více než třicetiprocentní [5] nárůst, jak dokládá stejná tabulka. Co se týče meziročního srovnání, největší rozdíl lze zaznamenat mezi roky 2021 a 2022, kdy se počet přenocování zvýšil o více než polovinu – tempo růstu bylo rovno 158,5 % [4]. Naopak v roce 2020 dosáhlo pouze 55 % [4].

Z tabulky 28 lze číst, že v průběhu prvních devíti let analyzovaného období nebyly změny mezi lety ani změny oproti bázi (tedy roku 2003) příliš patrné. Nejnížší hodnoty dosáhl bazický index v roce 2009, kdy klesl na úroveň 93,2 % [5]. Nejvyšší pak byl v roce 2006 s hodnotou 105,4 % [5], kdy ubytovací zařízení v republice zaznamenala téměř 41,5 milionu [1] přespání. Rokem, kdy došlo k největšímu absolutnímu zrychlení, byl rok 2010, kdy druhá absolutní diference dosáhla hodnoty 2 867 901 [3]. Největší meziroční propad byl v daném období zaznamenán v roce 2009, a to zhruba o sedm procent oproti roku 2008 (viz tabulka 28 [4]), což odpovídá 2 621 282 hostům [2].

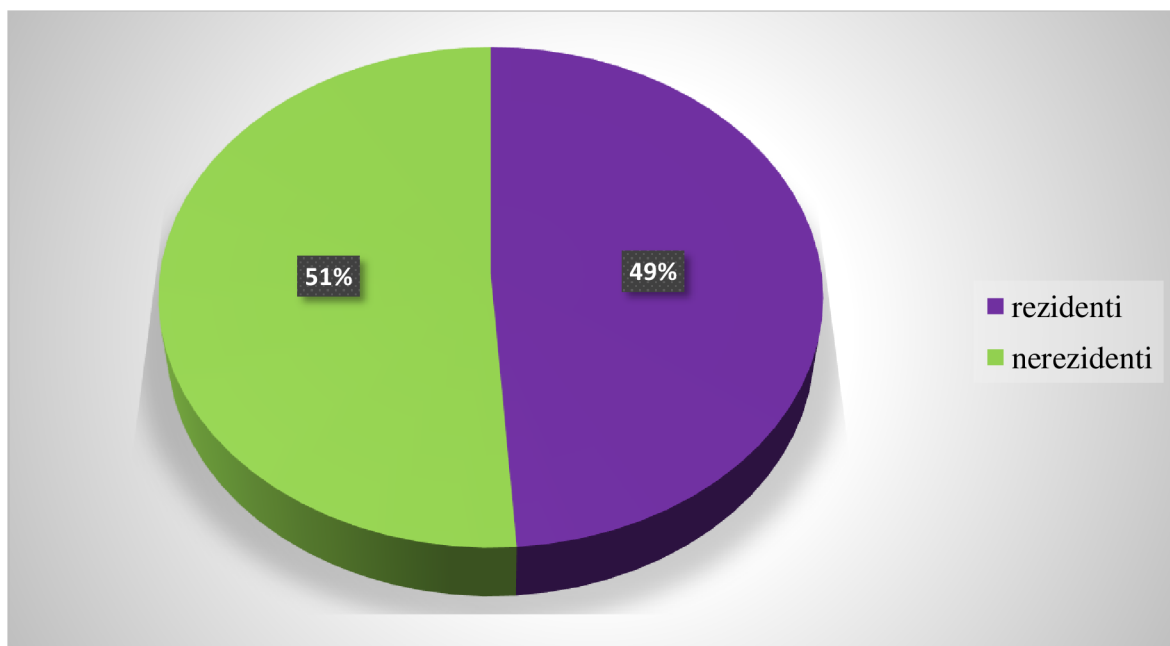
Následující výsečové grafy 30, 31 a 32 zobrazují, jakým podílem se na celkovém počtu přenocování v ČR v letech 2003, 2013 a 2022 podíleli rezidenti a jakým nerezidenti.

Graf 30 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu přenocování na území ČR v roce 2003

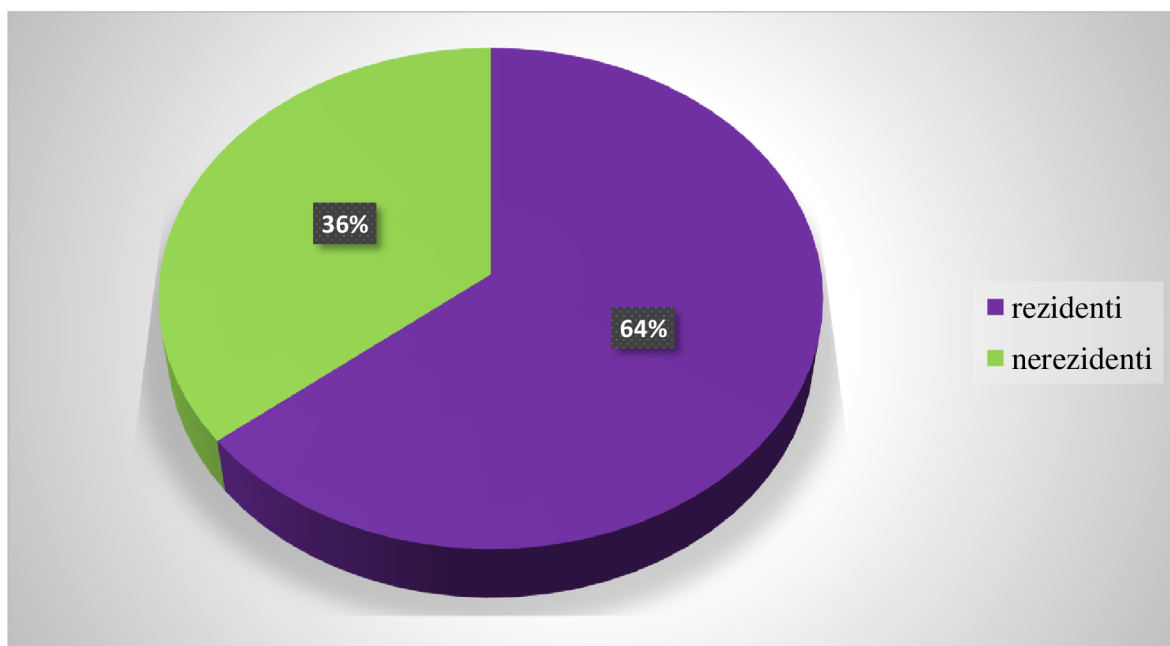
Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 31 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu přenocování na území ČR v roce 2013

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Graf 32 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu přenocování na území ČR v roce 2022

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

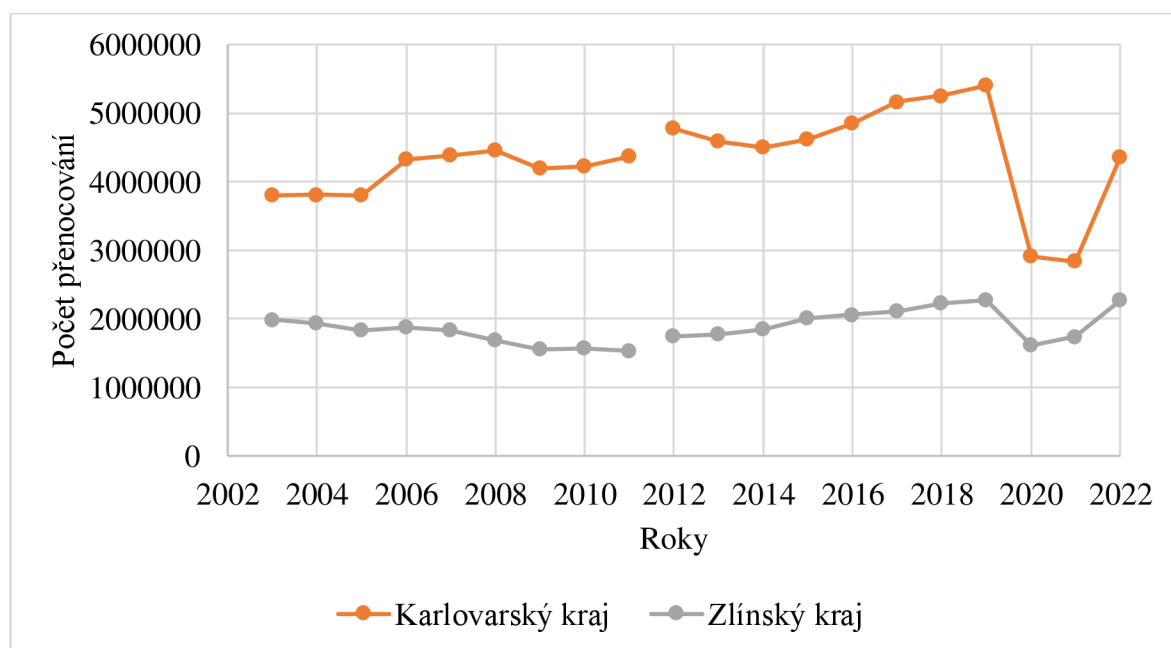
Podle předpokladů se poměry počtu přenocování příliš neliší od poměrů počtu hostů, které znázornily grafy 16, 17 a 18. Na základě tabulky 30 [2], [3] lze konstatovat, že pouze v šesti letech (2007, 2008 a 2011–2014) zaznamenala ubytovací zařízení větší počet přenocování zahraničních návštěvníků než domácích. To potvrzuje graf 31, který znázorňuje

situaci v roce 2013 a mírnou převahu zahraničních návštěvníků, kteří v daném roce měli 51% podíl na celkovém počtu přespání. Na základě grafů 30 a 32 tvořili rezidenti 58 %, respektive 64 %, všech, kteří na území České republiky přespali mimo své obvyklé prostředí. Na základě součtu v tabulce 19 [1] je možné konstatovat, že za dvacet let dorazilo do České republiky 298 111 318 hostů. Suma za počet přenocování zaznamenaná v tabulce 30 dosáhla hodnoty 859 787 510 [1], z čehož plyne, že v průměru strávil v České republice každý host zhruba tři noci.

4.4.1 Vývoj počtu přenocování v Karlovarském a Zlínském kraji

V následujícím grafu 33 je možné vidět, jak se počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji měnil v čase a kolik přenocování se v těchto krajích uskutečnilo.

Graf 33 Vývoj počtu přenocování v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2011 a 2012–2022

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Při porovnání grafů 29 a 33 je možné spatřovat podobnost ve vývoji v Karlovarském kraji s vývojem v celé republice. Křivky se samozřejmě nachází v odlišném číselném řádu, ale u obou je viditelné, že v období let 2014 až 2019 se počet přenocování každoročně postupně zvyšoval a v roce 2020 v obou případech velmi strmě klesl.

Na základě tabulek 31 a 32 [2] je možné konstatovat, že počet přenocování ve Zlínském kraji se s několika výkyvy po celé analyzované období pohyboval kolem hodnoty 1,8 milionu turistů ročně. I vzhledem k tomu, že se v průběhu celého období,

tj. 2003–2022, změnila metodika zjišťování dat, nebyl ve Zlínském kraji v roce 2020 zaznamenán nejnižší počet přenocování. V daném roce strávilo noc v některém z hromadných ubytovacích zařízení Zlínského kraje 1 608 879 turistů [2], což oproti roku 2019 představovalo pokles o 663 284 nocí [2b] – viz tabulka 32. Méně přenocování se v tomto kraji uskutečnilo v letech 2009, 2010 a 2011, jak je vidět v tabulce 31 [2]. V případě Karlovarského kraje byl ale rok 2020 (spolu s rokem 2021) z pohledu počtu přenocování viditelně nejslabší. V tabulce 32 je možné číst, že roční hodnoty přenocování v Karlovarském kraji od roku 2012 vždy přesáhly hodnotu 4,5 milionu [1]. V letech 2017, 2018 a 2019 byla dokonce pokořena hranice 5 milionů přenocování [1]. Avšak v roce 2020 se kraj musel vypořádat s výrazným úbytkem. Ten oproti roku 2019 činil téměř 2,5 milionu [1b]. V dalším roce hodnota opět lehce klesla, aby se v roce 2022 dostala znovu alespoň přes hranici 4,3 milionu [1], což představovalo nárůst přes 1,5 milionu [1b]. Graf 33 také ukazuje, že v prvních letech období výraznější změny v počtu návštěvníků v Karlovarském kraji, kteří v rámci své cesty alespoň jednou přespali mimo svůj domov, nastávaly po třech letech. Roky 2003 až 2005 jsou z pohledu počtu přenocování srovnatelné – každý rok necelé 4 miliony [1], jak předkládá tabulka 31. Dále lze za téměř neměnný stav považovat počet v letech 2006 až 2008, kdy v kraji každoročně zaznamenali zhruba 4 400 000 přenocování [1].

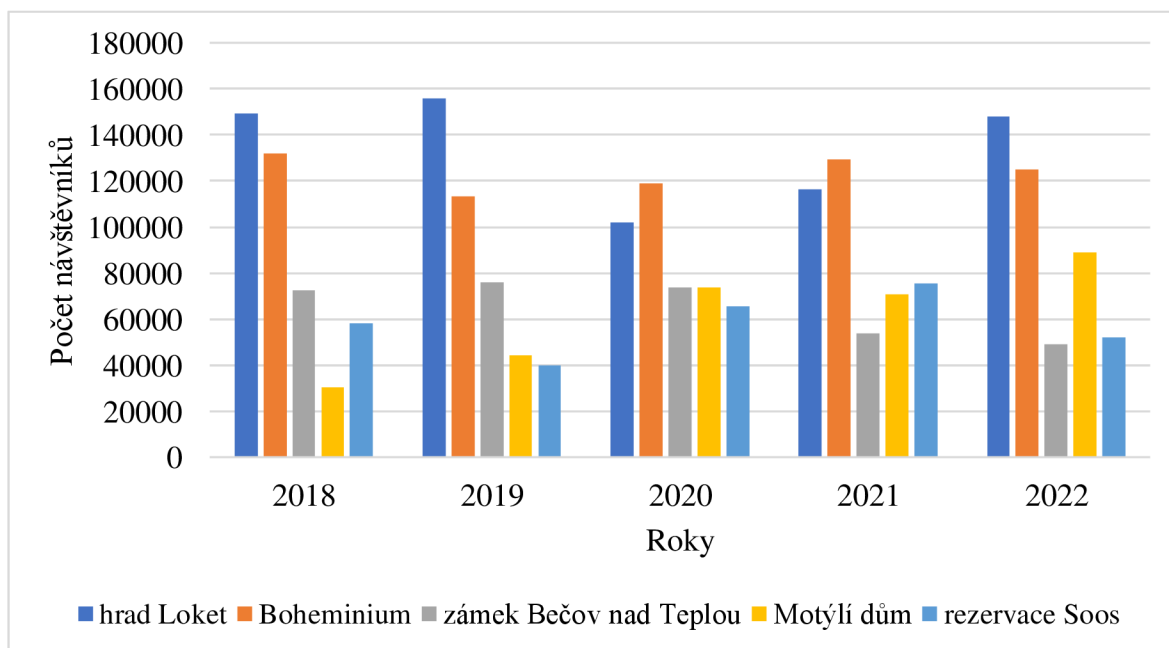
4.5 Návštěvnost turistických cílů

Karlovarský i Zlínský kraj jsou bezpochyby významné kraje, které lákají mnoho domácích i zahraničních návštěvníků. Oba mají pro Českou republiku velký význam, ale přesto se v některých ohledech značně odlišují. Na základě výše uvedených informací a grafů je zřejmé, že lázeňský cestovní ruch je pro Karlovarský kraj nepostradatelný a že se mu žádný jiný kraj z pohledu počtu lázeňských pacientů a samoplátců nemůže rovnat. Avšak v případě turismu atraktivita kraje prudce klesá, ve srovnání s ostatními kraji v podstatě až na poslední místo. To vyplývá ze seznamů 50 nejnavštěvovanějších turistických cílů České republiky za roky 2018–2022, které vydala organizace CzechTourism. Na základě analýzy těchto seznamů je možné konstatovat, že za celé pětileté období se v nich neobjevil žádný turistický cíl Karlovarského kraje. Všechny zbylé kraje byly vždy alespoň jedním cílem zastoupeny. Dle stejné organizace do Karlovarského kraje ročně zavítalo přes osm set tisíc návštěvníků. Je vhodné připomenout, že v kraji se nachází jedna UNESCO památka, a to Lázeňský trojúhelník.

Každoroční akcí mezinárodních rozměrů, která do Karlovarského kraje láká mnoho osobností (a to jak mediálně známých, tak také běžných návštěvníků), je zajisté Mezinárodní filmový festival (Kajlík, 2007, s. 34, 39). Ten činí z Karlových Varů významné město světové kultury a má nemalý podíl na atraktivitě města i kraje jako celku. Kraj také těží z toho, že je situován blízko Prahy, a je tak poměrně snadno dostupný většímu množství návštěvníků. Mezinárodní dopravu usnadňuje také vlastní letiště v Karlových Varech.

Faktem, který může mít vliv na podobu zmíněného seznamu, je, že se v kraji nenachází zámky, hrady nebo baziliky významnějšího charakteru či například zoologická zahrada. Tyto památky jsou často velkým lákadlem návštěvníků, avšak v Karlovarském kraji schází. I přesto může kraj nabídnout mnoho turistických cílů, ale až na výjimky se nejedná o tak významné cíle, které by návštěvníkům stály za samostatnou návštěvu. Ve většině případů se jedná o cíle situované přímo v lázeňských městech a dá se předpokládat, že jsou navštěvovány zejména pacienty. Graf 34 předkládá, jak se v období let 2018 až 2022 vyvíjela návštěvnost nejoblíbenějších cílů Karlovarského kraje.

Graf 34 Návštěvnost vybraných turistických cílů v Karlovarském kraji v letech 2018–2022

Zdroj: CzechTourism Tourdata, vlastní zpracování (2024)

Dvěma nejnavštěvovanějšími cíli byly v letech 2018–2022 hrad Loket a park Bohemium s návštěvností v rozmezí 100 000 až 150 000 ročně. Park Bohemium a Motýlí dům mají výhodu, že jsou situovány přímo v lázeňském městě – Mariánských Lázních, respektive v Karlových Varech. V blízkosti Františkových Lázní lze navštívit Národní přírodní rezervaci Soos. V grafu lze pozorovat, že v průběhu let narostla návštěvnost

Motýlího domu v Karlových Varech a v posledních dvou letech naopak výrazněji poklesl zájem návštěvníků o státní hrad a zámek Bečov nad Teplou. Návštěvníky zřejmě neláká ani relikviář svatého Maura, který je uložen v hradním muzeu (Kajlík, 2007, s. 39).

Druhý blíže zkoumaný kraj, Zlínský, je spíše opačný případ. Z pohledu lázeňství se jedná o nevýrazný kraj, který sice má své pacienty a lázeňskou kvalitu, avšak výrazněji v tomto směru nevyčnívá.

Oblast turismu je však pro Zlínský kraj o mnoho významnější (CzechTourism, c2024). Ve zmíněném seznamu 50 nejnavštěvovanějších turistických cílů České republiky se v posledních letech každoročně objevily alespoň čtyři nebo pět cílů z tohoto kraje. Do kraje ročně zavítalo přes dva miliony návštěvníků, v letech neovlivněných pandemií (2018, 2019 a 2022) jich bylo dokonce více než tři miliony. Nejoblíbenější zastávkou v kraji je bezpochyby zlínská zoo, která se dlouhodobě řadí mezi desítku nejnavštěvovanějších cílů republiky. Atraktivitě kraje bezpochyby také napomáhá fakt, že se na jeho území nachází nejznámější poutní místo republiky – Velehrad. Také ve Zlínském kraji se nachází jedna UNESCO památka – tímto označením se může pochlubit zámek a zahrady v Kroměříži. Ve spojitosti se Zlínem se také mnoha lidem vybaví firma Baťa a její hlavní představitel Tomáš Baťa. I architektura, kterou Zlín přineslo jeho působení, může pro někoho být impulsem návštěvy města, potažmo celého kraje. Statistiky však nepostihnou, kolik lidí přijelo kvůli jménu Tomáš Baťa. Alespoň částečně to lze sledovat na návštěvnosti centra 14|15 Baťův institut a památníku Tomáše Bati. Za zmínku stojí, že Zlínský kraj nemá tak strategicky dobré postavení jako kraj Karlovarský a lze se domnívat, že právě geografická lokace je důvodem výraznější převahy domácích návštěvníků oproti zahraničním.

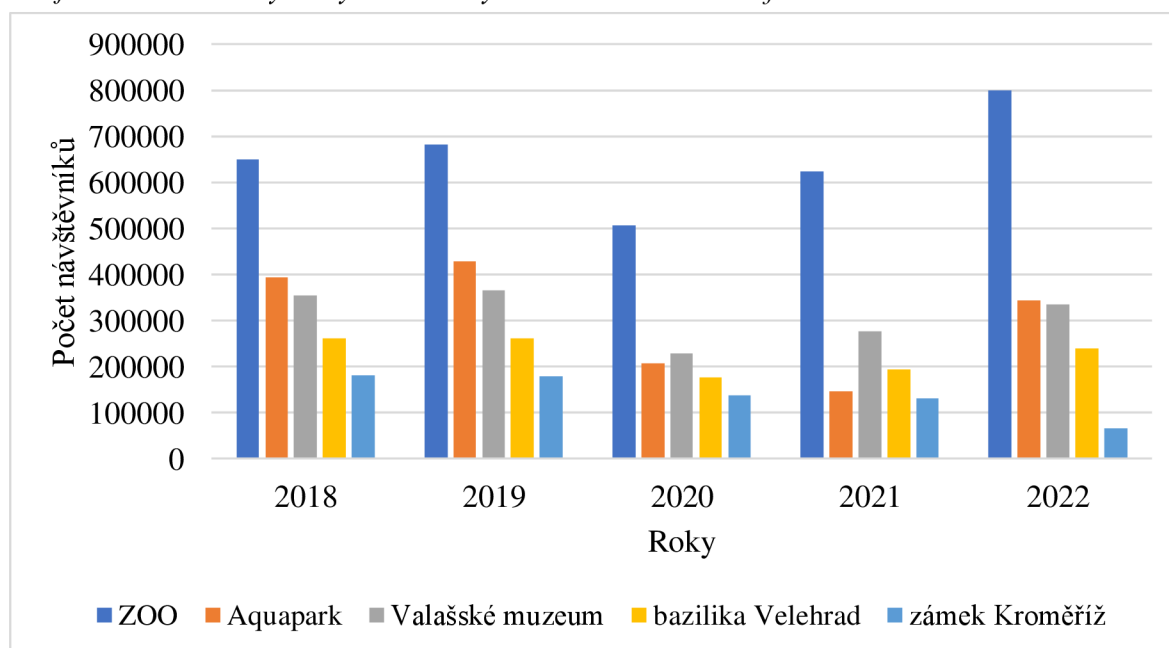
Samotná zoo, jakožto nezastupitelný cíl Zlínského kraje, se vyznačuje mnoha jedinečnostmi, které mohou být významnými faktory ovlivňujícími intenzitu návštěvnosti kraje (Bureš, 2024) (ZOO Zlín time). Z ekonomického hlediska je důležité to, že zoo dokáže ze svých příjmů dlouhodobě pokrýt značnou část svých nákladů. Sama na sebe je schopna si vydělat z 90 %, čímž se v tomto ohledu řadí mezi světově nejlepší zoo. Nezapomíná ani na životní prostředí – mimo jiné aktivity byly instalovány nádrže na zachycení dešťové vody a nyní se pracuje na fotovoltaické elektrárně. Velkým benefitem pro zoo je také její umístění, díky kterému má velmi blízko k přírodě. Oproti ostatním zahradám vyniká také dělením areálu dle kontinentů. Kromě několika druhů zvířat, které se v jiné české zoo nechovají – například chápan vlnatý či vzácný čáp marabu menší – je velkým lákadlem největší evropská expozice jaguárů. Také tamní zátoka rejnoků se v evropském měřítku může pochlubit

několika privilegií – jde o největší zátoku a navíc jedinou, která je krytá. Zoologická zahrada je jedinečná také tím, že přímo v jejím areálu se nachází zámek.

Dalšímu nárůstu návštěvníků zoo v dalších letech by měl napomocť přírodní biopark Karibuni, který se bude významně lišit od klasických expozic, které jsou nyní k vidění v českých zahradách (Novinky, c2021). Jde o velkolepý projekt – nejrozsáhlejší v historii zlínské zoo - vznikající od roku 2017 jako domov pro zvířata střední a západní Afriky. Unikátní je také tím, že ve většině této nové části zoo budou návštěvníci areál projíždět lodkou či safari vozidlem a budou mít možnost strávit noc v africkém kempu. Dá se předpokládat, že Karibuni bude mít pozitivní vliv na turismus Zlínského kraje a přiláká ještě více návštěvníků.

V následujícím grafu 35 lze vidět pět nejnavštěvovanějších turistických cílů Zlínského kraje v letech 2018 až 2022. V roce 2020 a 2021 se v seznamu 50 nejnavštěvovanějších turistických cílů České republiky objevilo všech těchto pět cílů.

Graf 35 Návštěvnost vybraných turistických cílů ve Zlínském kraji v letech 2018–2022

Zdroj: CzechTourism Tourdata, vlastní zpracování (2024)

Graf 35 potvrzuje privilegované postavení zoologické zahrady v oblasti návštěvnosti. V analyzovaných letech, kromě roku 2020, vždy přesáhla hranici 600 000 návštěvníků, v roce 2022 zoo navštívilo téměř 800 000 osob. Překvapivé může být, že druhým nejnavštěvovanějším cílem kraje nebyla v letech 2018, 2019 a 2022 památka typu hrad či zámek ani například přírodní turistický cíl, ale stal se jím Aquapark v Uherském Hradišti. V letech nejvíce ovlivněných pandemií to bylo Valašské muzeum. Hojně navštěvovaným cílem Zlínského kraje je i zmiňovaná bazilika Velehrad. Dle grafu se zdá, že památka

UNESCO (Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži) pro návštěvníky příliš atraktivní cíl nepředstavuje. Zejména v roce 2022, kdy návštěvnost zdaleka nedosáhla ani 100 000, je rozdíl oproti ostatním cílům velmi výrazný. Na poklesu návštěvnosti měla pravděpodobně vliv rekonstrukce zámku, která uzavřela některé jeho části (Procházková, 2021). Avšak s výjimkou v roce 2022 platí, že ve srovnání s dvěma nejnavštěvovanějšími cíli Karlovarského kraje v grafu 34 – hradem Loket a parkem Bohemium – byl navštěvovaný ve větší míře.

5 Zhodnocení výsledků

Na základě zpracovaných dat z oblasti lázeňství a turismu za období posledních dvaceti let je možné shrnout několik zásadních bodů. Výsledky práce z oblasti lázeňství ukazují, že nejdůležitějším článkem českého lázeňství je Karlovarský kraj. Kvantitou poskytnuté lázeňské péče se ve všech letech analyzovaného období mohl Karlovarský kraj rovnat počtům pacientů získaným za všechny lázně ve zbývajících krajích. Například v roce 2018 do lázní po celé České republice přijelo zhruba 370 500 osob, přičemž jen do Karlovarského kraje zamířilo přes 191 000 z nich. Zlínský kraj je bezpochyby důležitým poskytovatelem lázeňské péče na Moravě, avšak ani on se nemohl Karlovarskému kraji rovnat. Ve zmíněném roce 2018 tam léčili 37 500 pacientů.

Do lázní v České republice mířili také cizinci, kterých každoročně jezdilo zhruba o 70 000 méně než tuzemských pacientů. Jeden z nejmenších rozdílů mezi těmito dvěma skupinami byl zaznamenán v roce 2018. Z tehdejších 370 500 pacientů bylo zhruba 208 000 z České republiky (respektive s českým státním občanstvím) a 162 000 ze zahraničí. V případě Karlovarského kraje však měli cizinci, až na roky 2020 až 2022, výrazně větší zastoupení než občané České republiky. Je možné konstatovat, že až 80 % celkového počtu za kraj tvořili cizinci (v roce 2018 se jednalo o cca 154 500 osob) a 20 % domácí pacienti. U Zlínského kraje je poměr obrácený – až 90 % tamních pacientů bylo tuzemských.

Na základě analýz ukazatelů počtu hostů a přenocování lze shrnout, že v průměru strávil v ubytovacím zařízení v České republice každý host tři noci. Oproti prvnímu ukazateli – počtu pacientů v lázních – se počet hostů v roce 2022 navrátil k číslům před pandemií výrazněji, jak je dobře vidět z grafů ve vlastní práci. Za Českou republiku se oproti roku 2019 jednalo o rozdíl „jen“ 2,5 milionu hostů, přičemž v roce 2020 oproti předcházejícímu roku činil rozdíl 11 milionů. V menším měřítku to stejné platí pro Karlovarský a Zlínský kraj – rozdíl mezi počtem hostů v roce 2019 a 2022 činil pouze 32 000, respektive 6 300, oproti 512 000 a 308 000 v letech 2019, 2020. Za zmínku stojí, že na celkovém počtu hostů i přenocování v České republice se spíše podíleli rezidenti. Poměr ve prospěch domácích návštěvníků, a to v mnohem výraznější míře než u České republiky, platí také v případě hostů ve Zlínském kraji. Naopak samostatně u Karlovarského kraje, kde se do ukazatele počtu hostů a přenocování významně projevuje vliv lázeňského ruchu, bývalo před pandemií běžné, že dvě třetiny hostů byly tvořeny nerezidenty.

Součástí těchto analýz byly u vybraných ukazatelů také konstrukce předpovědí pro dalších pět let. Avšak z důvodu covidové pandemie, která výrazně zasáhla nejen do vývoje cestovního ruchu, bylo pro tento účel vycházeno z údajů do roku 2019. Prognózy tedy byly v případě České republiky i obou krajů provedeny do roku 2024, a to konkrétně pro ukazatel počtu pacientů a počtu hostů. Zajímavé bylo porovnání prognóz pro roky 2023 a 2024, kdy kromě prognóz na základě funkce byly vypočteny prognózy vycházející z reálných hodnot za poslední rostoucí období let 2020 až 2022, a to pomocí průměrného koeficientu růstu. V případě předpovědi pro Českou republiku pro rok 2023 dosahovala u obou ukazatelů vyšší hodnoty předpověď vytvořená na základě funkce. Za zmínku stojí, že u ukazatele počet hostů se pro rok 2024 projevil značný nárůst ukazatele v posledních letech, tj. letech po pandemii. To lze konstatovat na základě předpovědí vycházejících z reálných hodnot, které v případě České republiky i obou krajů vyšly vyšší než předpovědi na základě funkce. U ukazatele počtu pacientů pro rok 2024 platilo to stejné pouze pro Českou republiku a Zlínský kraj. Při srovnání výsledků obou předpovědí, převážně na základě tendencí vývoje do roku 2019, se u obou ukazatelů jevila jako realističtější ta předpověď, která pro roky 2023 a 2024 předkládala nižší hodnoty.

Na základě prognóz pomocí trendových funkcí lze dále obecně říct, že s výjimkou vývoje počtu pacientů v lázních na území České republiky by se dala očekávat rostoucí tendence vybraných ukazatelů. V případě počtu pacientů v České republice (a také v Karlovarském kraji, jež je pro celorepublikový vývoj zásadní) však zvolená funkce vystihovala vývoj pouze ze dvou třetin, a předpověď je tak nutno brát jako hrubý odhad. Na základě zjištěných rozdílů mezi vypočtenou bodovou předpovědí a skutečnými daty za rok 2020 lze konstatovat, že v případě počtu hostů v České republice se jednalo ani ne o poloviční hodnotu. Předpověď předpokládala zhruba 24 milionů hostů, přičemž skutečný počet v daném roce nedosáhl ani 11 milionů. Reálné hodnoty ukazatele v obou krajích však hranici alespoň 50 % své předpovědi překročily. V případě počtu pacientů se situace, kde se skutečná hodnota nerovná ani poloviční hodnotě předpovědi, objevila v Karlovarském kraji.

Krátké zaměření se na turistické cíle v kraji také ukázalo, že turistické cíle ve Zlínském kraji jsou pro návštěvníky velmi atraktivní a v celorepublikovém měřítku nemůžou být opomíjeny. To je zřejmé ze sestavovaných seznamů 50 nejnavštěvovanějších turistických cílů České republiky pro daný rok, ve kterém se každoročně objevovalo až pět cílů Zlínského kraje. Naopak žádný z cílů Karlovarského kraje se v tomto seznamu minimálně od roku 2018

neobjevil. Z tohoto pohledu se jedná o veliký kontrast mezi těmito kraji. Karlovarský kraj je dokonce ojedinělým případem mezi kraji České republiky, všechny ostatní kraje měly v tomto seznamu v každém roce období 2018–2022 alespoň jednoho zástupce. Hlavním turistickým lákadlem ve Zlínském kraji je bezpochyby zoologická zahrada, která se každoročně řadí mezi deset nejoblíbenějších cílů. Nejen díky novým projektům zahrady se dá do budoucna očekávat další příliv návštěvníků. Jedním z nejznámějších turistických cílů v druhém sledovaném kraji je park Boheminium.

6 Závěr

Oblasti uvedené v této práci pravděpodobně nikdy nelze popsat a zanalyzovat v celé jejich šíři. Turismus i lázeňství jsou velmi rozsáhlá a poměrně dynamicky se měnící odvětví, která mají pro českou ekonomiku, a v širším měřítku pro celou Českou republiku, zásadní význam. Události minulých let však připomněly, že žádná oblast ekonomiky není chráněna od nečekaných událostí. Ani v turismu či lázeňství neplatí, že dosažené příznivé hospodářské výsledky v jednom roce jsou zárukou minimálně stejně dobrých výsledků i v dalších letech. I tyto oblasti se tak musely vypořádat, a stále vypořádávají, se dvěma zásadními výzvami z posledních let – covidovou pandemií a ruskou invazí na Ukrajinu.

Zdá se, že lázeňský turismus v České republice začíná po obtížných letech opět pomalu ožívat. Otázkou však zůstává, zda se počty pacientů dokážou vrátit na úroveň před pandemií a poté ještě dále růst. Je zřejmé, že návrat pacientů ze zahraničí bude delší a náročnější proces než v případě domácích pacientů. Pro Karlovarský kraj, hlavního představitele lázeňského turismu, je závažný zejména pokles právě ruských pacientů, který započal už v roce 2014 a nyní se dále prohlubuje. Do lázeňských měst sice stále přijíždějí i lidé z jiných států a opomenout nelze ani tuzemce, ale obecně známou pravdou je, že ti praktikují spíše krátkodobý nebo jednodenní turismus. A přeměna zavedených pořádků se zdá složitá. Z důvodu toho, že lázeňská péče není levnou záležitostí a že pobyt v lázních si z prostředků zdravotních pojišťoven hradí pouze jedna skupina návštěvníků, je nereálné se domnívat, že nepříznivě se vyvíjející stav zvrátí tuzemci. Nezanedbatelná část české populace si pravděpodobně lázeňské pobyty zkrátka nemůže finančně dovolit. Na druhé straně jsou však finance právě tím, co lázně pro udržování vysoké úrovně péče potřebují nejvíce. Budoucnost českého lázeňství je tedy nejistá a vyžaduje zamyšlení se nad způsoby, jak znovu pozdvihnout atraktivitu delších lázeňských pobytů pro samoplátce a cizince. S návratem ruské klientely se v následujících letech velice pravděpodobně počítat nedá, a tak je nutné přijít s řešením, jak oslovit klienty z jiných zemí.

Na druhou stranu se zdá, že turismus má do budoucna velký potenciál. Důvodem je, zjednodušeně řečeno, že není tak závislý na osobách přijíždějících z jiných zemí jako je tomu v případě lázeňství. To samozřejmě nebude platit pro turismus v hlavním městě, avšak v Karlovarském a převážně ve Zlínském kraji nejsou zahraniční návštěvníci tak silným faktorem. Domácí návštěvníci nemusí ani strávit noc mimo svůj domov, a přitom už se účastnit na domácím turismu. Pokud jedou na vícedenní dovolenou, je možné vybrat pouze

základní ubytování a ušetřit na tom, že nenabízí wellness služby, masáže či sportovní vyžití. Památky v kraji se bez ohledu na to, kde tráví noc jejich návštěvníci, snaží rozšiřovat svou nabídku, lákat nové návštěvníky, aby docházelo k růstu návštěvnosti. Dnes je běžně možné se na hradech, zámcích a dalších památkách setkat s hudebními festivaly, koncerty, šermířskými či divadelními představeními, jarmarky, programy pro děti nebo vinobraními. V období Velikonoc a Vánoc připravují tematicky zaměřené akce, stejně jako v listopadu v době svátku svatého Martina. Pro zvýšení návštěvnosti se památky mohou připojit do různých projektů národní či krajské úrovně. Často je také možné se setkat se zvýhodněnými vstupenkami – například na hrad a věž – které opravňují k návštěvě jednoho (či více) objektu zdarma. V případě zoologických zahrad mohou být lákadlem nové přírůstky vzácných i méně vzácných zvířat, výstavy nebo například světové dny různých druhů zvířat s doprovodným programem. Výhodou obou krajů je také geografická blízkost s Německem, respektive Rakouskem. To krajům umožňuje spolupracovat s regiony sousedních zemí a společně pak pořádat akce, které mají vyšší šanci přilákat zahraniční návštěvníky.

Již bylo řečeno, že památky nabízejí programy pro děti, ale ani ubytovací zařízení a další poskytovatelé služeb turismu na skupinu dětí nezapomínají. Naopak se zdá, že na více místech než dřív jsou k dispozici dětské koutky, hřiště, animační programy nebo dětské herny. I tento fakt napomáhá rozhodnutím, v tomto případě rodin, odjet na dovolenou nebo alespoň jednodenní výlet.

Na základě výše uvedeného je možné konstatovat, že turismus v podobě dovolené a rekreace spojené s výlety má pravděpodobně mnohem větší potenciál růstu než samotný lázeňský turismus. Na základě toho, že v Karlovarském kraji se nenachází příliš mnoho samostatných turistických cílů, se Zlínský kraj jeví jako kraj s více možnostmi růstu.

Na závěr je důležité podotknout, že bez ohledu na zmíněné události posledních let a jakékoliv problémy, se kterými se české lázeňství i turismus potýkají, se jedná o nenahraditelné oblasti lidského života, které mají svým domácím i zahraničním návštěvníkům co nabídnout. Česká republika tedy určitě může být na své lázeňství i turismus právem hrdá.

7 Seznam použitých zdrojů

- BENEŠOVÁ, Petra, KRUIŠOVÁ, Hana, 2013. *Zdravotně orientovaný cestovní ruch: vybrané kapitoly*. Praha: Idea servis. ISBN 978-80-85970-77-7.
- BUREŠ, Michal, 2024. Milion návštěvníků? Jakmile dostavíme Karibuni, říká ředitel zlínské zoo Roman Horský. *Finance.cz* [online]. 25.01.2024 [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/548492-na-milion-navstevniku-jsme-pripraveni-rika-reditel-zlinske-zoo-roman-horsky/>
- CHOWDHARY, Nimit, May 20, 2023. *A Textbook of Tourism for Class XI (A.Y. 2023-24) Onward* [online]. Goyal Brothers Prakashan [cit. 2024-02-02]. ISBN 9789357260046. Dostupné z: https://www.google.cz/books/edition/A_Textbook_of_Tourism_for_Class_XI_A_Y_2/aGXEEAAAQBAJ?hl=en&gbpv=0
- Czech Tourism Tourdata [online], c2024. [cit. 2022-07-25]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/>
- CZECHTOURISM, c2024. Návštěvnost turistických cílů. *Tourdata* [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/temata/data/turisticke-cile/navstevnost-turistickych-cilu-turisticke-cile/>
- FRANKE, Antonín, 2012. *Statistiky cestovního ruchu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-717-9.
- Great Spa Towns of Europe, Slavná lázeňská města Evropy, c2024. *Františkovy Lázně* [online]. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.frantiskovy-lazne.info/cs/great-spas-of-europe>
- HINDLS, Richard, NOVÁK, Ilja, HRONOVÁ, Stanislava, 2000. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Management Press. ISBN 80-726-1013-9.
- HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava, SEGER, Jan, FISCHER, Jakub, 2006. *Statistika pro ekonomy*. Sedmé vydání. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-869-4616-9.
- HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava, SEGER, Jan, FISCHER, Jakub, 2007. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-86946-43-6.
- Historie lázeňství v českých zemích. *LázněTour.cz* [online]. [cit. 2022-07-22]. Dostupné z: <https://www.laznetour.cz/zajimavosti/15-historie-lazenstvi-v-ceskych-zemich/>
- HORSKÉ LÁZNĚ KARLOVA STUDÁNKA, S.P., Karlova Studánka, c 2022. *SVAZ LÉČEBNÝCH LÁZŇÍ ČESKÉ REPUBLIKY: profesní sdružení léčebných lázní ČR*

- [online]. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <http://www.lecebnelazne.cz/profiles/35-horske-lazne-karlova-studanka-s-p>
- IŽOVÁ, Denisa, 2015. Ruské klienty v karlovarských lázních částečně nahrazují domácí. *Novinky.cz* [online]. 21.5.2015 [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/vase-zpravy-ruske-klienty-v-karlovarskych-laznich-castecne-nahrazuji-domaci-289765>
- Jak být a zůstat fit: Karlovy Vary, Jeseník a další. Tradice lázeňství v ČR. *PharmaPoint LÉKÁRNA: Zdraví o krok blíž!* [online]. [cit. 2022-07-21]. Dostupné z: <https://www.pharmapoint.cz/jak-byt-a-zustat-fit/karlovy-vary-jesenik-a-dalsi-tradice-lazenstvi-v-cr/>
- JAKUBÍKOVÁ, Dagmar, VILDOVÁ, Eliška, JANEČEK, Petr, TLUČHOŘ, Jan, 2019. *Lázeňství: management a marketing*. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-2461-9.
- KAJLÍK, Vladimír, 2007. *České lázně a lázeňství* [online]. Praha: MMR ČR [cit. 2022-07-25]. ISBN 978-80-239-9330-1. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/88405a4e-039f-4025-8874-d37481baccb8/Ceske-lazne-a-lazenstvi.pdf>
- KŘIVÁNEK, Rostislav, 2015. *Lázně v České republice*. Praha: Česká centrála cestovního ruchu - CzechTourism. ISBN 978-80-7513-107-2.
- KŘIVÝ, Ivan, 2012. *Analýza časových řad* [online]. In: . s. 15 [cit. 2023-12-13]. Dostupné z: <https://web.osu.cz/~Bujok/files/ancas.pdf>
- Lázeňský veletrh. *Výstaviště Lysá nad Labem* [online]. [cit. 2022-07-21]. Dostupné z: <https://www.vll.cz/lazensky-veletrh>
- LÁZNĚ LUHAČOVICE [online], b. r.. [cit. 2024-01-08]. Dostupné z: <https://www.lazneluhacovice.cz/>
- Lázně Travel: LÁZNĚ V ČESKÉ REPUBLICE* [online], c2022. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.laznetravel.cz/ceska-republika.html>
- MARIÁNSKÉ LÁZNĚ: oficiální turistický portál města [online], c2024. KIS Mariánské Lázně [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://www.marianskelazne.cz/>
- MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Agendy ministerstva: Český inspektorát lázní a zřidel (ČIL)* [online], 2023. [cit. 2023-11-27]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/category/agendy-ministerstva/cesky-inspektorat-lazni-a-zridel-cil/>
- Modely českých památek, c2024. *Park Boheminium: Czech republic* [online]. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.boheminium.cz/modely-ceskych-pamatek/#>

- Motyčí dům Žírovice u Františkových Lázní: Karlovarský kraj: okres Cheb: turistické zajímavosti: zábavní park. *TURISTICKÝ ATLAS* [online]. [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: https://turistickyatlas.cz/vse/misto/12345_motyli-dum.html
- Novinky: Karibuni v ZOO Zlín, c2021. *Zoo Zlín* [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.zoozlin.eu/predstaveni-karibuni/>
- O orchestru. *LÁZEŇSKÝ ORCHESTR FRANTIŠKOVY LÁZNĚ: ...tradiční promenádní koncerty* [online]. [cit. 2022-07-25]. Dostupné z: <https://www.lazenskyorchestr.cz/oorchestru/>
- PALATKOVÁ, Monika, ZICHOVÁ, Jitka, 2014. *Ekonomika turismu: Turismus České republiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3643-3.
- Park Bohemium: Czech republic* [online], c2024. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.bohemium.cz/>
- PROCHÁZKOVÁ, Petra, 2021. Místo slavného obrazu kroměřížský zámek ukáže, jak restaurátoři obnovují sál. *IDNES.cz / Zpravodajství: Kraje: Zprávy* [online]. 21. května 2021 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/kromeriz-arcbiskupsky-zamek-sezona-snemovni-sal-restaurator.A210521_609013_zlin-zpravy_hoo
- Seznam lázeňských míst v ČR. *MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/seznam-lazenskych-mist-v-cr/>
- SOUČKOVÁ, Lucie, 2010. *Analýza a rozvoj lázeňství v České republice: lázeňské a přírodní léčivé zdroje* [online]. Pardubice [cit. 2022-07-30]. Dostupné z: <https://adoc.pub/download/analyza-a-rozvoj-lazestvi-v-eske-republice-lazeske-a-pirodni.html>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.
- Statistika zdravotních služeb: Lázeňská péče. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. [cit. 2023-12-18]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/index.php?pg=vystupy--statistika-zdravotnich-sluzeb--lazenska-pece>
- Statistiky: Cestovní ruch: Hromadná ubytovací zařízení: Kapacity: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Veřejná databáze* [online], [2023] . [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt->

parametry&z=T&f=TABULKA&sp=A&katalog=31742&pvo=CRU01&str=v38&c=v3~8__RP2021&u=v42__VUZEMI__100__3131

Statistiky: Cestovní ruch: Metodika - Cestovní ruch. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online], 2021. [cit. 2022-08-21]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/metodika_casove_rady_cestovni_ruch

Statistiky: Cizinci: Počet cizinců: Metodika počtu cizinců. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online], 2021. [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>

Stav lázeňství v ČR, 2010. In: *Mojeseminarky.cz* [online]. s. 5 [cit. 2022-07-23]. Dostupné z: https://www.mojeseiminarky.cz/files/files_98455973.pdf

SVATOŠOVÁ, Libuše, KÁBA, Bohumil, 2008. *Statistické metody II*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 978-80-213-1736-9.

SVAZ LÉČEBNÝCH LÁZNÍ ČESKÉ REPUBLIKY: profesní sdružení léčebných lázní ČR [online], c 2023. [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: <http://www.lecebnelazne.cz/profiles>

Transformace českého lázeňství, 2001. *Všudybyl: časopis na podporu obchodu a cestovního ruchu* [online]. (06/2001) [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.e-vsudybyl.cz/archiv/transformace-ceskeho-lazenstvi-2100/>

Úhradová vyhláška 2024. In: *MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/uhradova-vyhlaska-2024/>

Veřejná databáze: Statistiky: Cestovní ruch: Hromadná ubytovací zařízení: Historická data. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=CRUD007A&sp=A&skupId=2073&pvokc=&katalog=32245&z=T>

Veřejná databáze: Statistiky: Cestovní ruch: Hromadná ubytovací zařízení: Návštěvnost. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. [cit. 2024-01-12]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=CRU03&sp=A&skupId=1330&pvokc=&katalog=31743&z=T>

Základní pojmy a definice. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2024-01-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0>

ZOO Zlín time [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://intime.zoozlin.eu/>

8 Seznam tabulek a grafů

8.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 Elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022	106
Tabulka 2 Průměrné elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022.....	107
Tabulka 3 Trendové funkce počtu pacientů v České republice a jejich indexy determinace	107
Tabulka 4 Prognóza počtu pacientů v České republice pro roky 2020–2024	108
Tabulka 5 Prognóza počtu pacientů pro roky 2023 a 2024 pomocí průměrného koeficientu růstu	108
Tabulka 6 Elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních v Karlovarském kraji v letech 2003–2022.....	109
Tabulka 7 Průměrné elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních v Karlovarském kraji v letech 2003–2022	110
Tabulka 8 Trendové funkce počtu pacientů v Karlovarském kraji a jejich indexy determinace	110
Tabulka 9 Prognóza počtu pacientů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024.....	110
Tabulka 10 Elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních ve Zlínském kraji v letech 2003–2022.....	111
Tabulka 11 Průměrné elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních ve Zlínském kraji v letech 2003–2022	112
Tabulka 12 Trendové funkce počtu pacientů ve Zlínském kraji a jejich indexy determinace	112
Tabulka 13 Prognóza počtu pacientů ve Zlínském kraji pro roky 2020–2024.....	112
Tabulka 14 Elementární charakteristiky počtu cizinců v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022 + počet tuzemců v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022	113
Tabulka 15 Průměrné elementární charakteristiky počtu cizinců v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022	114
Tabulka 16 Počet cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji + první absolutní difference v letech 2003–2022	115
Tabulka 17 Elementární charakteristiky počtů hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2011	116
Tabulka 18 Elementární charakteristiky počtů hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2012–2022	116
Tabulka 19 Hosté rezidenti x hosté nerezidenti v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2022	117
Tabulka 20 Trendové funkce počtu hostů v České republice a jejich indexy determinace	118

Tabulka 21 Prognóza počtu hostů v České republice pro roky 2020–2024	118
Tabulka 22 Prognóza počtu hostů pro roky 2023 a 2024 pomocí průměrného koeficientu růstu	118
Tabulka 23 Hosté rezidenti x hosté nerezidenti v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2022	119
Tabulka 24 Trendové funkce počtu hostů v Karlovarském kraji a jejich indexy determinace	120
Tabulka 25 Prognóza počtu hostů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024	120
Tabulka 26 Trendové funkce počtu hostů ve Zlínském kraji a jejich indexy determinace	120
Tabulka 27 Prognóza počtu hostů v Zlínském kraji pro roky 2020–2024	120
Tabulka 28 Elementární charakteristiky počtů přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2011	121
Tabulka 29 Elementární charakteristiky počtů přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2012–2022	121
Tabulka 30 Přenocování rezidentů x přenocování nerezidentů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2022	122
Tabulka 31 Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji + první absolutní diference v letech 2003–2011	123
Tabulka 32 Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji + první absolutní diference v letech 2012–2022	124

8.2 Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území ČR v letech 2003–2022	55
Graf 2 Predikce vývoje počtu pacientů na území ČR pro roky 2020–2024 – trendová funkce	56
Graf 3 Vývoj počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území Karlovarského kraje v letech 2003–2022	58
Graf 4 Vývoj počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území Zlínského kraje v letech 2003–2022	59
Graf 5 Porovnání vývoje počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních na území 12 krajů ČR (kromě Karlovarského a Zlínského kraje), v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2022	60
Graf 6 Predikce vývoje počtu pacientů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce	62
Graf 7 Predikce vývoje počtu pacientů ve Zlínském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce	63
Graf 8 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních na území celé ČR v letech 2003–2022	65
Graf 9 Poměr mezi cizinci a tuzemci v lázeňských zařízeních na území celé ČR v letech 2003–2022	65

Graf 10 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních v Karlovarském kraji v letech 2003–2022	68
Graf 11 Vývoj počtu cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních ve Zlínském kraji v letech 2003–2022	69
Graf 12 Procentuální zastoupení krajů na celkovém počtu cizinců v lázeňských zařízeních v roce 2003.....	70
Graf 13 Procentuální zastoupení krajů na celkovém počtu cizinců v lázeňských zařízeních v roce 2013.....	70
Graf 14 Procentuální zastoupení krajů na celkovém počtu cizinců v lázeňských zařízeních v roce 2022.....	71
Graf 15 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2011 a 2012–2022.....	72
Graf 16 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů na území ČR v roce 2003.....	73
Graf 17 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů na území ČR v roce 2013.....	74
Graf 18 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů na území ČR v roce 2022.....	74
Graf 19 Predikce vývoje počtu hostů v České republice pro roky 2020–2024 – trendová funkce.....	75
Graf 20 Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2011 a 2012–2022	77
Graf 21 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů v Karlovarském kraji v roce 2003	78
Graf 22 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů v Karlovarském kraji v roce 2013	78
Graf 23 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů v Karlovarském kraji v roce 2022	79
Graf 24 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů ve Zlínském kraji v roce 2003	80
Graf 25 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů ve Zlínském kraji v roce 2013	80
Graf 26 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu hostů ve Zlínském kraji v roce 2022	81
Graf 27 Predikce vývoje počtu hostů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce.....	82
Graf 28 Predikce vývoje počtu hostů ve Zlínském kraji pro roky 2020–2024 – trendová funkce.....	83
Graf 29 Vývoj počtu přenocování na území ČR v letech 2003–2011 a 2012–2022	84
Graf 30 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu přenocování na území ČR v roce 2003	85
Graf 31 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu přenocování na území ČR v roce 2013	86

Graf 32 Porovnání podílů rezidentů a nerezidentů na celkovém počtu přenocování na území ČR v roce 2022	86
Graf 33 Vývoj počtu přenocování v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2011 a 2012–2022.....	87
Graf 34 Návštěvnost vybraných turistických cílů v Karlovarském kraji v letech 2018–2022	89
Graf 35 Návštěvnost vybraných turistických cílů ve Zlínském kraji v letech 2018–2022..	91

Přílohy

Tabulka 1 Elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022

Roky	Počet přijatých pacientů [1]	První absolutní diference [2]	Druhá absolutní diference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]
2003	298 994	-	-	-	100
2004	309 258	10 264	-	103,4	103,4
2005	314 298	5 040	-5 224	101,6	105,1
2006	327 078	12 780	7 740	104,1	109,4
2007	346 556	19 478	6 698	106	115,9
2008	383 414	36 858	17 380	110,6	128,2
2009	378 181	-5 233	-42 091	98,6	126,5
2010	375 866	-2 315	2 918	99,4	125,7
2011	360 178	-15 688	-13 373	95,8	120,5
2012	360 537	359	16 047	100,1	120,6
2013	377 552	17 015	16 656	104,7	126,3
2014	348 348	-29 204	-46 219	92,3	116,5
2015	347 377	-971	28 233	99,7	116,1
2016	364 648	17 271	18 242	105	122
2017	366 264	1 616	-15 655	100,4	122,5
2018	370 573	4 309	2 693	101,2	123,9
2019	366 512	-4 061	-8 370	99	122,6
2020	196 307	-170 205	-166 144	53,6	65,7
2021	219 916	23 609	193 814	112	73,6
2022	261 283	41 367	17 758	118,8	87,4

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2023)

Tabulka 2 Průměrné elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022

Průměry elementárních charakteristik	Hodnoty
Průměrná absolutní diference za roky 2003–2008 [6]	16 884
Průměrná absolutní diference za roky 2008–2015 [7]	–5 148,1
Průměrná absolutní diference za roky 2015–2019 [8]	4 783,8
Průměrná absolutní diference za roky 2020–2022 [9]	32 488
Průměrné tempo růstu za roky 2003–2008 (%) [6b]	105,1
Průměrné tempo růstu za roky 2008–2015 (%) [7b]	98,6
Průměrné tempo růstu za roky 2015–2019 (%) [8b]	101,4
Průměrné tempo růstu za roky 2020–2022 (%) [9b]	115,4

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Tabulka 3 Trendové funkce počtu pacientů v České republice a jejich indexy determinace

Trendová funkce	Tvar trendové funkce	Index determinace
Lineární [1]	$T_t = 322\,894 + 3\,310t$	0,4182
Kvadratická [2]	$T_t = 287\,970,4 + 14\,338,5t - 612,7t^2$	0,6905
Logaritmická [3]	$T_t = 301\,688 + 59\,579 \cdot \log(t)$	0,6346

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 4 Prognóza počtu pacientů v České republice pro roky 2020–2024

Kvadratická funkce	2020	2021	2022	2023	2024
Bodová předpověď [4]	347 551	339 220	329 663	318 881	306 874
Intervalová předpověď (hladina významnosti 0,05) [5]	304 859– 390 243	292 022– 386 418	276 813– 382 513	259 263– 378 500	239 420– 374 329

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 5 Prognóza počtu pacientů pro roky 2023 a 2024 pomocí průměrného koeficientu růstu

	Česká republika [1]	Karlovarský kraj [2]	Zlínský kraj [3]
2023	301 439	138 448	44 261
2024	347 766	165 991	54 403

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 6 Elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních v Karlovarském kraji v letech 2003–2022

Roky	Počet přijatých pacientů [1]	První absolutní difference [2]	Druhá absolutní difference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]
2003	132 619	-	-	-	100
2004	132 376	-243	-	99,8	99,8
2005	132 626	250	493	100,2	100,01
2006	149 155	16 529	16 279	112,5	112,5
2007	155 819	6 664	-9 865	104,5	117,5
2008	173 308	17 489	10 825	111,2	130,7
2009	164 723	-8 585	-26 074	95,1	124,2
2010	165 414	691	9 276	100,4	124,7
2011	159 651	-5 763	-6 454	96,5	120,4
2012	179 040	19 389	25 152	112,1	135
2013	186 055	7 015	-12 374	103,9	140,3
2014	132 601	-53 454	-60 469	71,3	99,99
2015	166 932	34 331	87 785	125,9	125,9
2016	181 843	14 911	-19 420	108,9	137,1
2017	183 293	1 450	-13 461	100,8	138,2
2018	191 032	7 739	6 289	104,2	144,1
2019	182 595	-8 437	-16 176	95,6	137,7
2020	80 334	-102 261	-93 824	44	60,6
2021	99 668	19 334	121 595	124,1	75,2
2022	115 476	15 808	-3 526	115,9	87,1

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2023)

Tabulka 7 Průměrné elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních v Karlovarském kraji v letech 2003–2022

Průměry elementárních charakteristik	Hodnoty
Průměrná absolutní diference za roky 2004–2013 [6]	5 964,3
Průměrná absolutní diference za roky 2014–2018 [7]	14 607,8
Průměrná absolutní diference za roky 2020–2022 [8]	17 571
Průměrné tempo růstu za roky 2004–2013 (%) [6b]	103,9
Průměrné tempo růstu za roky 2014–2018 (%) [7b]	109,6
Průměrné tempo růstu za roky 2020–2022 (%) [8b]	119,9

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Tabulka 8 Trendové funkce počtu pacientů v Karlovarském kraji a jejich indexy determinace

Trendová funkce	Tvar trendové funkce	Index determinace
Lineární [1]	$T_t = 135\,171,1 + 3\,079,6t$	0,5675
Kvadratická [2]	$T_t = 126\,902,8 + 5\,690,6t - 145,1t^2$	0,5915
Logaritmická [3]	$T_t = 123\,475,8 + 46\,044,3 \cdot \log(t)$	0,5942

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 9 Prognóza počtu pacientů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024

Logaritmická funkce	2020	2021	2022	2023	2024
Bodová předpověď [4]	181 274	182 355	183 381	184 356	185 287
Intervalová předpověď (hladina významnosti 0,05) [5]	150 338– 212 210	151 282– 213 428	152 172– 214 590	153 012– 215 701	153 808– 216 765

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 10 Elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních ve Zlínském kraji v letech 2003–2022

Roky	Počet přijatých pacientů [1]	První absolutní difference [2]	Druhá absolutní difference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]
2003	28 473	-	-	-	100
2004	29 787	1 314	-	104,6	104,6
2005	30 918	1 131	-183	103,8	108,6
2006	31 805	887	-244	102,9	111,7
2007	34 696	2 891	2 004	109,1	121,9
2008	32 762	-1 934	-4 825	94,4	115,1
2009	34 570	1 808	3 742	105,5	121,4
2010	34 647	77	-1 731	100,2	121,7
2011	32 904	-1 743	-1 820	95	115,6
2012	33 323	419	2 162	101,3	117
2013	34 765	1 442	1 023	104,3	122,1
2014	38 319	3 554	2 112	110,2	134,6
2015	36 640	-1 679	-5 233	95,6	128,7
2016	37 701	1 061	2 740	102,9	132,4
2017	38 536	835	-226	102,2	135,3
2018	37 570	-966	-1 801	97,5	132
2019	35 509	-2 061	-1 095	94,5	124,7
2020	23 834	-11 675	-9 614	67,1	83,7
2021	28 806	4 972	16 647	120,9	101,2
2022	36 009	7 203	2 231	125	126,5

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2023)

Tabulka 11 Průměrné elementární charakteristiky počtu přijatých pacientů v lázeňských zařízeních ve Zlínském kraji v letech 2003–2022

Průměry elementárních charakteristik	Hodnoty
Průměrná absolutní diference za roky 2003–2017 [6]	718,8
Průměrná absolutní diference za roky 2017–2020 [7]	–4 900,7
Průměrná absolutní diference za roky 2020–2022 [8]	6 087,5
Průměrné tempo růstu za roky 2003–2017 (%) [6b]	102,2
Průměrné tempo růstu za roky 2017–2020 (%) [7b]	85,2
Průměrné tempo růstu za roky 2020–2022 (%) [8b]	122,9

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Tabulka 12 Trendové funkce počtu pacientů ve Zlínském kraji a jejich indexy determinace

Trendová funkce	Tvar trendové funkce	Index determinace
Lineární [1]	$T_t = 29\,669,04 + 513,41t$	0,7621
Kvadratická [2]	$T_t = 27\,974,56 + 1\,048,51t - 29,73t^2$	0,8107
Logaritmická [3]	$T_t = 27\,695,94 + 7\,703,49 \cdot \log(t)$	0,8036

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 13 Prognóza počtu pacientů ve Zlínském kraji pro roky 2020–2024

Logaritmická funkce	2020	2021	2022	2023	2024
Bodová předpověď [4]	37 366	37 547	37 718	37 882	38 037
Intervalová předpověď (hladina významnosti 0,05) [5]	34 270– 40 462	34 437– 40 657	34 595– 40 842	34 745– 41 019	34 887– 41 188

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 14 Elementární charakteristiky počtu cizinců v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022 + počet tuzemců v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022

Roky	Počet cizinců v lázních v ČR [1]	První absolutní diference [2]	Druhá absolutní diference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]	Počet tuzemců v lázních v ČR [1b]
2003	117 922	-	-	-	100	181 072
2004	117 196	-726	-	99,4	99,4	192 062
2005	120 474	3 278	4 004	102,8	102,2	193 824
2006	134 803	14 329	11 051	111,9	114,3	192 275
2007	133 962	-841	-15 170	99,4	113,6	212 594
2008	154 015	20 053	20 894	115	130,6	229 399
2009	143 922	-10 093	-30 146	93,5	122,1	234 259
2010	138 810	-5 112	4 981	96,5	117,7	237 056
2011	133 630	-5 180	-68	96,3	113,3	226 548
2012	158 884	25 254	30 434	118,9	134,7	201 653
2013	165 623	6 739	-18 515	104,2	140,5	211 929
2014	131 425	-34 198	-40 937	79,4	111,5	216 923
2015	126 458	-4 967	29 231	96,2	107,2	220 919
2016	149 346	22 888	27 855	118,1	126,7	215 302
2017	151 663	2 317	-20 571	101,6	128,6	214 601
2018	162 137	10 474	8 157	106,9	137,5	208 436
2019	134 605	-27 532	-38 006	83	114,2	231 907
2020	38 835	-95 770	-68 238	28,9	32,9	157 472
2021	30 736	-8 099	87 671	79,2	26,1	189 180
2022	66 259	35 523	43 622	215,6	56,2	195 024

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2023)

Tabulka 15 Průměrné elementární charakteristiky počtu cizinců v českých lázeňských zařízeních v letech 2003–2022

Průměry elementárních charakteristik	Hodnoty
Průměrná absolutní diference za roky 2003–2008 [6]	7 218,6
Průměrná absolutní diference za roky 2008–2011 [7]	–6 795
Průměrná absolutní diference za roky 2018–2021 [8]	–43 800,3
Průměrné tempo růstu za roky 2003–2008 (%) [6b]	105,5
Průměrné tempo růstu za roky 2008–2011 (%) [7b]	95,4
Průměrné tempo růstu za roky 2018–2021 (%) [8b]	57,5

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Tabulka 16 Počet cizinců a tuzemců v lázeňských zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji + první absolutní diference v letech 2003–2022

Roky	Počet cizinců v lázních v Karlovarském kraji [1]	První absolutní diference [1b]	Počet tuzemců v lázních v Karl. kraji [1c]	Počet cizinců v lázních ve Zlínském kraji [2]	První absolutní diference [2b]	Počet tuzemců v lázních ve Zl. kraji [2c]
2003	93 094	-	39 525	3 762	-	24 711
2004	94 368	1 274	38 008	3 584	-178	26 203
2005	97 169	2 801	35 457	3 798	214	27 120
2006	114 766	17 597	34 389	4 287	489	27 518
2007	116 359	1 593	39 460	3 360	-927	31 336
2008	137 059	20 700	36 249	3 705	345	29 057
2009	132 341	-4 718	32 382	3 807	102	30 763
2010	127 925	-4 416	37 489	3 252	-555	31 395
2011	123 013	-4 912	36 638	3 216	-36	29 688
2012	146 555	23 542	32 485	3 499	283	29 824
2013	152 871	6 316	33 184	3 638	139	31 127
2014	119 040	-33 831	13 561	4 423	785	33 896
2015	116 982	-2 058	49 950	3 638	-785	33 002
2016	141 298	24 316	40 545	3 506	-132	34 195
2017	143 122	1 824	40 171	3 191	-315	35 345
2018	154 504	11 382	36 528	2 943	-248	34 627
2019	125 929	-28 575	56 666	2 496	-447	33 013
2020	36 760	-89 169	43 574	663	-1 833	23 171
2021	29 461	-7 299	70 207	497	-166	28 309
2022	63 184	33 723	52 292	1 392	895	34 617

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, vlastní zpracování (2023)

Tabulka 17 Elementární charakteristiky počtů hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2011

Roky	Počet hostů [1]	První absolutní diference [2]	Druhá absolutní diference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]
2003	11 346 482	-	-	-	100
2004	12 219 689	873 207	-	107,7	107,7
2005	12 361 793	142 104	-731 103	101,2	109
2006	12 724 926	363 133	221 029	102,9	112,2
2007	12 960 921	235 995	-127 138	101,9	114,2
2008	12 835 886	-125 035	-361 030	99	113,1
2009	11 985 909	-849 977	-724 942	93,4	105,6
2010	12 211 878	225 969	1 075 946	101,9	107,6
2011	12 895 581	683 703	457 734	105,6	113,7

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 18 Elementární charakteristiky počtů hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2012–2022

Roky	Počet hostů [1]	První absolutní diference [2]	Druhá absolutní diference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]
2012	15 098 817	-	-	-	100
2013	15 407 671	308 854	-	102,1	102,1
2014	15 587 076	179 405	-129 449	101,2	103,2
2015	17 195 550	1 608 474	1 429 069	110,3	113,9
2016	18 388 853	1 193 303	-415 171	106,9	121,8
2017	20 000 561	1 611 708	418 405	108,8	132,5
2018	21 247 150	1 246 589	-365 119	106,2	140,7
2019	21 998 366	751 216	-495 373	103,5	145,7
2020	10 836 444	-11 161 922	-11 913 138	49,3	71,8
2021	11 383 601	547 157	11 709 079	105,1	75,4
2022	19 424 164	8 040 563	7 493 406	170,6	128,7

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 19 Hosté rezidenti x hosté nerezidenti v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2022

Roky	Počet hostů v ČR [1]	Z toho rezidenti [2]	Z toho nerezidenti [3]
2003	11 346 482	6 270 726	5 075 756
2004	12 219 689	6 158 464	6 061 225
2005	12 361 793	6 025 665	6 336 128
2006	12 724 926	6 289 452	6 435 474
2007	12 960 921	6 281 217	6 679 704
2008	12 835 886	6 186 476	6 649 410
2009	11 985 909	5 953 539	6 032 370
2010	12 211 878	5 877 882	6 333 996
2011	12 895 581	6 180 589	6 714 992
2012	15 098 817	7 451 773	7 647 044
2013	15 407 671	7 555 806	7 851 865
2014	15 587 076	7 491 191	8 095 885
2015	17 195 550	8 488 637	8 706 913
2016	18 388 853	9 067 413	9 321 440
2017	20 000 561	9 840 093	10 160 468
2018	21 247 150	10 635 756	10 611 394
2019	21 998 366	11 107 866	10 890 500
2020	10 836 444	8 052 274	2 784 170
2021	11 383 601	8 813 943	2 569 658
2022	19 424 164	12 080 764	7 343 400
Σ	298 111 318	155 809 526	142 301 792

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 20 Trendové funkce počtu hostů v České republice a jejich indexy determinace

Trendová funkce	Tvar trendové funkce	Index determinace
Lineární [1]	$T_t = 9\,406\,549 + 631\,084t$	0,8417
Kvadratická [2]	$T_t = 12\,618\,454 - 383\,203t + 56\,349t^2$	0,9692
Logaritmická [3]	$T_t = 8\,547\,830 + 7\,638\,889 \cdot \log(t)$	0,5776

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 21 Prognóza počtu hostů v České republice pro roky 2020–2024

Kvadratická funkce	2020	2021	2022	2023	2024
Bodová předpověď [4]	23 977 958	25 679 677	27 494 095	29 421 210	31 461 024
Intervalová předpověď (hladina významnosti 0,05) [5]	22 168 485– 25 787 432	23 679 229– 27 680 125	25 254 093– 29 734 096	26 894 329– 31 948 092	28 602 022– 34 320 027

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 22 Prognóza počtu hostů pro roky 2023 a 2024 pomocí průměrného koeficientu růstu

	Česká republika [1]	Karlovarský kraj [2]	Zlínský kraj [3]
2023	26 005 793	1 513 896	1 015 322
2024	34 817 524	1 979 267	1 285 288

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 23 Hosté rezidenti x hosté nerezidenti v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji v letech 2003–2022

Roky	Počet hostů v Karlovarském kraji [1]	Z toho rezidenti [1b]	Z toho nerezidenti [1c]	Počet hostů ve Zlínském kraji [2]	Z toho rezidenti [2b]	Z toho nerezidenti [2c]
2003	536 080	182 740	353 340	512 670	438 905	73 765
2004	565 509	178 334	387 175	511 954	431 763	80 191
2005	589 838	183 869	405 969	488 766	417 716	71 050
2006	669 905	190 163	479 742	508 557	436 537	72 020
2007	679 102	206 467	472 635	532 482	455 174	77 308
2008	679 996	204 719	475 277	497 452	424 514	72 938
2009	666 094	209 368	456 726	448 222	388 986	59 236
2010	670 457	211 958	458 499	462 676	404 737	57 939
2011	709 733	224 905	484 828	469 335	404 612	64 723
2012	809 043	293 788	515 255	571 719	475 031	96 688
2013	787 084	260 995	526 089	603 301	494 594	108 707
2014	776 671	259 348	517 323	603 414	504 894	98 520
2015	850 891	316 776	534 115	661 149	558 258	102 891
2016	948 871	362 402	586 469	686 935	576 322	110 613
2017	1 038 270	382 977	655 293	714 238	595 461	118 777
2018	1 118 003	435 162	682 841	779 124	653 695	125 429
2019	1 190 296	473 219	717 077	808 451	684 764	123 687
2020	677 441	428 900	248 541	500 512	457 617	42 895
2021	710 460	519 846	190 614	555 228	511 962	43 266
2022	1 157 945	632 648	525 297	802 061	706 209	95 852
Σ	15 831 689	6 158 584	9 673 105	11 718 246	10 021 751	1 696 495

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 24 Trendové funkce počtu hostů v Karlovarském kraji a jejich indexy determinace

Trendová funkce	Tvar trendové funkce	Index determinace
Lineární [1]	$T_t = 460\,688,8 + 35\,647,9t$	0,8824
Kvadratická [2]	$T_t = 593\,654,3 - 6\,341,2t + 2\,332,7t^2$	0,9542
Logaritmická [3]	$T_t = 393\,333,6 + 453\,518 \cdot \log(t)$	0,6689

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 25 Prognóza počtu hostů v Karlovarském kraji pro roky 2020–2024

Lineární funkce	2020	2021	2022	2023	2024
Bodová předpověď [4]	1 102 352	1 137 999	1 173 647	1 209 295	1 244 943
Intervalová předpověď (hladina významnosti 0,05) [5]	940 130– 1 264 573	972 802– 1 303 197	1 005 221– 1 342 074	1 037 402– 1 381 189	1 069 359– 1 420 528

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 26 Trendové funkce počtu hostů ve Zlínském kraji a jejich indexy determinace

Trendová funkce	Tvar trendové funkce	Index determinace
Lineární [1]	$T_t = 409\,447,2 + 18\,953,2t$	0,7182
Kvadratická [2]	$T_t = 546\,253,8 - 24\,248,9t + 2\,400,1t^2$	0,937
Logaritmická [3]	$T_t = 398\,542 + 212\,027,8 \cdot \log(t)$	0,421

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 27 Prognóza počtu hostů v Zlínském kraji pro roky 2020–2024

Kvadratická funkce	2020	2021	2022	2023	2024
Bodová předpověď [4]	887 412	951 967	1 021 323	1 095 479	1 174 435
Intervalová předpověď (hladina významnosti 0,05) [5]	803 242– 971 582	858 914– 1 045 021	917 127– 1 125 519	977 938– 1 213 020	1 041 445– 1 307 425

Zdroj: vlastní zpracování, (2024)

Tabulka 28 Elementární charakteristiky počtů přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2011

Roky	Počet přenocování [1]	První absolutní diference [2]	Druhá absolutní diference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]
2003	39 343 250	-	-	-	100
2004	40 780 708	1 437 458	-	103,7	103,7
2005	40 320 477	-460 231	-1 897 689	98,9	102,5
2006	41 447 797	1 127 320	1 587 551	102,8	105,4
2007	40 822 439	-625 358	-1 752 678	98,5	103,8
2008	39 283 474	-1 538 965	-913 607	96,2	99,9
2009	36 662 192	-2 621 282	-1 082 317	93,3	93,2
2010	36 908 811	246 619	2 867 901	100,7	93,8
2011	38 229 702	1 320 891	1 074 272	103,6	97,2

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 29 Elementární charakteristiky počtů přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2012–2022

Roky	Počet přenocování [1]	První absolutní diference [2]	Druhá absolutní diference [3]	Tempo růstu (%) [4]	Bazický index (%) [5]
2012	43 278 457	-	-	-	100
2013	43 308 279	29 822	-	100,1	100,1
2014	42 946 929	-361 350	-391 172	99,2	99,2
2015	47 093 906	4 146 977	4 508 327	109,7	108,8
2016	49 696 957	2 603 051	-1 543 926	105,5	114,8
2017	53 219 395	3 522 438	919 387	107,1	123
2018	55 513 922	2 294 527	-1 227 911	104,3	128,3
2019	57 024 767	1 510 845	-783 682	102,7	131,8
2020	31 382 494	-25 642 273	-27 153 118	55	72,5
2021	31 924 242	541 748	26 184 021	101,7	73,8
2022	50 599 312	18 675 070	18 133 322	158,5	116,9

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 30 Přenocování rezidentů x přenocování nerezidentů v hromadných ubytovacích zařízeních na území ČR v letech 2003–2022

Roky	Počet přenocování v ČR [1]	Z toho rezidenti [2]	Z toho nerezidenti [3]
2003	39 343 250	22 832 632	16 510 618
2004	40 780 708	21 800 246	18 980 462
2005	40 320 477	20 725 442	19 595 035
2006	41 447 797	21 357 449	20 090 348
2007	40 822 439	20 213 041	20 609 398
2008	39 283 474	19 296 452	19 987 022
2009	36 662 192	18 915 299	17 746 893
2010	36 908 811	18 542 864	18 365 947
2011	38 229 702	18 805 075	19 424 627
2012	43 278 457	21 484 472	21 793 985
2013	43 308 279	21 163 383	22 144 896
2014	42 946 929	20 836 817	22 110 112
2015	47 093 906	23 807 391	23 286 515
2016	49 696 957	25 428 808	24 268 149
2017	53 219 395	26 962 382	26 257 013
2018	55 513 922	28 753 901	26 760 021
2019	57 024 767	29 844 204	27 180 563
2020	31 382 494	23 994 436	7 388 058
2021	31 924 242	25 376 927	6 547 315
2022	50 599 312	32 459 645	18 139 667
Σ	859 787 510	462 600 866	397 186 644

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 31 Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji + první absolutní diference v letech 2003–2011

Roky	Počet přenocování v Karlovarském kraji [1]	První absolutní diference [1b]	Počet přenocování ve Zlínském kraji [2]	První absolutní diference [2b]
2003	3 794 582	-	1 982 871	-
2004	3 805 869	11 287	1 937 178	-45 693
2005	3 792 155	-13 714	1 827 599	-109 579
2006	4 325 281	533 126	1 872 477	44 878
2007	4 378 407	53 126	1 830 806	-41 671
2008	4 451 001	72 594	1 682 314	-148 492
2009	4 189 554	-261 447	1 555 059	-127 255
2010	4 219 001	29 447	1 568 053	12 994
2011	4 371 379	152 378	1 531 553	-36 500

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)

Tabulka 32 Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském a Zlínském kraji + první absolutní diference v letech 2012–2022

Roky	Počet přenocování v Karlovarském kraji [1]	První absolutní diference [1b]	Počet přenocování ve Zlínském kraji [2]	První absolutní diference [2b]
2012	4 776 815	-	1 740 672	-
2013	4 583 144	-193 671	1 775 881	35 209
2014	4 502 589	-80 555	1 851 323	75 442
2015	4 617 361	114 772	2 010 791	159 468
2016	4 846 451	229 090	2 056 592	45 801
2017	5 160 766	314 315	2 104 474	47 882
2018	5 248 482	87 716	2 227 040	122 566
2019	5 400 134	151 652	2 272 163	45 123
2020	2 908 531	-2 491 603	1 608 879	-663 284
2021	2 832 146	-76 385	1 735 017	126 138
2022	4 354 260	1 522 114	2 263 338	528 321

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní zpracování (2024)